

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Danihlík

Kontumační rozsudek – stav a perspektivy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. 3. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 344 568 znaků včetně mezer.

V Mělníku dne 1. 3. 2022

.....

Tomáš Danihlík

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D., za jeho obětavý a vstřícný přístup, s jakým tuto práci vedl, a za to, že mi pomohl s jejím zpracováním řadou podnětných připomínek a rad. Můj velký dík patří také paní Mgr. Petře Turnovské a dalším soudcům a zaměstnancům Okresního soudu v Mělníku za to, že mi zde umožnili sesbírat pro diplomovou práci cenná data, materiály a postřehy z praxe.

Obsah

Úvod.....	1
Teoretická část.....	3
1. Základní charakteristika kontumačního rozsudku	3
2. Vývoj právní úpravy	10
3. Kontumace ve světle základních procesních zásad.....	20
4. Vztah zmeškání a uznání.....	29
5. Podmínky kontumace podle platné právní úpravy.....	37
5.1. Řádné a včasné doručení žaloby a předvolání	43
5.2. Neomluvená nepřítomnost žalovaného	46
5.3. Kontumační návrh	50
5.4. Společenství účastníků	51
5.5. Přípustnost smíru.....	52
5.6. Negativní formální podmínky kontumace.....	53
5.7. Materiální podmínky kontumace	56
6. Náležitosti písemného vyhotovení kontumačního rozsudku	63
7. Obrana proti kontumačním rozsudkům.....	69
7.1. Návrh na zrušení kontumačního rozsudku	69
7.2. Odvolání.....	75
7.3. Dovolání.....	81
7.4. Žaloba na obnovu řízení	85
7.5. Ostatní	88
8. Perspektivy právní úpravy	95
8.1. Návrhy de lege ferenda	95
8.2. Kontumace v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního	98
8.3. Hromadné žaloby	111
Praktická část.....	116
Závěr.....	126
Seznam zkratk	I
Seznam použitých zdrojů	II
Seznam příloh.....	XII
Příloha č. 1.....	XIII
Příloha č. 2.....	XVI
Příloha č. 3.....	XIX

Příloha č. 4.....	XXII
Abstrakt.....	XXV
Abstract.....	XXVII

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat tématem tzv. kontumačního rozsudku, tedy rozsudku pro zmeškání, stavem jeho právní úpravy v České republice a možnými perspektivami jejího vývoje. Cílem, který jsem si pro tuto diplomovou práci vytýčil, je podat komplexní výklad tohoto specifického druhu procesního rozhodnutí. Tomu bude odpovídat i struktura práce.

Diplomová práce bude rozčleněna do dvou větších částí – teoretické a praktické. V teoretické části bych chtěl nejdříve možného čtenáře uvést do základů problematiky kontumačního rozsudku. Pokusím se proto nejdříve o základní charakteristiku tohoto procesního úkonu soudu, vysvětlit, o čem jde a na jakých zásadách procesního práva spočívá. V teoretické části bych se také rád zamyslel nad vztahem rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání. Stojí totiž přede mnou otázka, zda zmeškání není zvláštním případem uznání. Pokud by tomu tak bylo, nabízelo by se mnohem širší pojetí pojmu „kontumační rozsudek“, který by pak přestal být pouhým synonymem pojmu „rozsudek pro zmeškání“, ale stal by se množinou zahrnující dva prvky (rozsudek pro zmeškání i rozsudek pro uznání), resp. společným označením pro tyto dva specifické druhy meritorních rozhodnutí. Navíc nelze pominout ani to, že řada autorů si v případě tzv. fiktivního rozsudku pro uznání všimá toho, že koncepce jeho právní úpravy se blíží více kontumaci než uznání. V takovém případě by šlo o další rozšíření pojetí kontumace, resp. bychom pak mohli hovořit o kontumaci v širším a užším slova smyslu.

V teoretické části práce bych také rád pojednal o vývoji právní úpravy kontumačního rozsudku u nás, protože ačkoli se z názvu práce může pozdávát, že bude pouze úzce zaměřena na stávající stav právní úpravy a perspektivy jejího možného vývoje, musíme si uvědomit, že tento stav je výsledkem určitého vývoje, který je třeba alespoň v základech popsat, abychom pochopili, z jakých důvodů současná právní úprava rozsudku pro zmeškání trvá.

Jádrem teoretické části bude samozřejmě pojednání o stávající právní úpravě kontumačního rozsudku v užším slova smyslu, to znamená o tom, za jakých podmínek ho lze vydat, přezkoumat a vykonat. Při tom samozřejmě nelze opomenout ani názory odborné veřejnosti a judikaturu vyšších soudů, která se k rozhodování rozsudkem pro zmeškání váže. Následovat bude konečně i část o možných perspektivách právní úpravy. Zde se zaměřím zejména na pojetí kontumačního rozsudku v textu věcného záměru nového civilního řádu soudního, a také na možnost jeho vydání v řízeních o hromadných žalobách podle vládního návrhu zákona o hromadném řízení, který svého času Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky projednávala jako sněmovní tisk č. 35/0, než ho vláda vzala zpět.

Druhou část diplomové práce bych rád pojal jako praktickou. Rád bych se v ní zaměřil na praxi soudů při rozhodování rozsudkem pro zmeškání. Za tímto účelem jsem v průběhu letních prázdnin roku 2021 absolvoval stáž u Okresního soudu v Mělníku, v jejímž průběhu jsem získal údaje o celkem 782 řízeních, ve kterých tento soud rozhodl rozsudkem pro zmeškání. Získané údaje se pokusím statisticky roztřídit a vysvětlit některé trendy, které z nich bude možné vyčíst. Konečně tyto údaje umožní také popis modelového průběhu řízení zakončeného vydáním rozsudku pro zmeškání. Rád bych se díky tomu také s případným čtenářem podělil o některé postřehy z praxe, které by jen z jinak dostupných zdrojů nebylo možné zjistit.

Při zpracování této práce budu vycházet z platné právní úpravy, k ní se vztahující judikatury a z množství odborné literatury, kterou lze k tématu kontumačního rozsudku nalézt. V praktické části budu vycházet ze sesbíraných dat a rozhovorů se soudci a dalšími zaměstnanci Okresního soudu v Mělníku.

Teoretická část

1. Základní charakteristika kontumačního rozsudku

Kontumační rozsudek je synonymem pojmu rozsudku pro zmeškání. K tomuto jednoduchému závěru lze dospět už jen po otevření Hendrychova Právnického slovníku, kde je pod heslem „kontumační rozsudek“ uvedeno toliko „rozsudek pro zmeškání“.¹ Přívlastek „kontumační“ pochází z latinského *contumacia* (česky neposlušnost, vzdor). Jde o klasický procesněprávní institut vlastní vypsáním právním úpravám, bránící průtahům v řízení.² Smyslem kontumačního rozsudku je umožnit soudu rozhodnout věc v nalézacím řízení sporném v neprospěch žalovaného tehdy, když by jeho nečinnost bránila rychlému a účinnému poskytnutí ochrany právům, aniž by soud musel provádět dokazování a zjišťovat skutkový stav věci.³ V neprospěch žalobce vydat rozsudek pro zmeškání možné není (§ 153b odst. 1 *a contrario* o. s. ř.).

Osobně si dovoluji zformulovat následující definici kontumačního rozsudku: kontumační rozsudek (neboli rozsudek pro zmeškání) je specifickým procesním úkonem soudu deklaratorní povahy, kterým soud v podstatě sankčně rozhoduje v prvním stupni ve věci samé toliko na podkladě žalobních tvrzení žalobce, pokládaných při splnění určitých podmínek za tvrzení nesporná.

Při formulaci této definice jsem vycházel zejména z teorie procesního práva. Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku. Rozsudek je jednou z možných forem rozhodnutí. Rozhodnutí lze mj. rozlišovat z hlediska jejich právních účinků na rozhodnutí konstitutivní (právo tvorná) a deklaratorní (zjišťující, resp. utvrzující existenci hmotněprávního vztahu mezi účastníky řízení), přičemž rozsudek pro zmeškání musí být vždy rozhodnutím deklaratorním.⁴ Konečně rozhodnutí je procesním úkonem, a to konkrétně soudu jakožto jednoho ze subjektů řízení. Procesními úkony se rozumí projevy vůle nebo jednání subjektů řízení předvídané procesním právem, které ovlivňují zahájení, průběh a skončení řízení (v případě rozsudku pro zmeškání právě skončení řízení).⁵ Rozhodnout rozsudkem pro zmeškání však nelze vždy bez

¹ Kontumační rozsudek. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

² SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*. 2020, č. 10, s. 357-363.

³ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek. In: LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., VALDHANS, J. (eds.) *Dny práva 2017. Reforma civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. ISBN 978-80-210-898-1. s. 59.

⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 353.

⁵ tamtéž, s. 173.

dalšího, leč je to možné jen, pokud jsou k tomu splněny pozitivní a negativní podmínky stanovené pak zejména v § 153b o. s. ř. Tyto podmínky někteří označují jako podmínky formální, když si všímají i materiálních podmínek kontumace, totiž absence jakékoliv procesní aktivity žalovaného a oprávněnosti žalobcova nároku.⁶

Klíčovou podmínkou, na kterou zákon váže možnost rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, je zmeškání. Procesní právo přiznává subjektům řízení, zejména jeho účastníkům, poměrně rozsáhlá práva (jedním z nich je nakonec i právo žalobce navrhnout soudu, aby rozhodl právě rozsudkem pro zmeškání). Těmto právům korespondují na druhé straně určité procesní povinnosti. Procesní práva a povinnosti se uplatňují a plní prostřednictvím procesních úkonů, které jsou zpravidla vázány na určité lhůty stanovené buď zákonem nebo určené podle uvážení soudu. Stanovení těchto lhůt umožňuje dovést řízení k jeho skončení, a proto jsou procesní subjekty takové lhůty povinny dodržovat. Jestliže pak zejména účastníci lhůt nebo možností vykonat procesní úkon nedbají, dojde právě k jejich zmeškání, s čímž zákon může spojit i negativní důsledky.⁷ Takovým negativním důsledkem může být i vydání rozsudku pro zmeškání. Proto lze kontumační rozsudek považovat za zvláštní, procesní druh sankce, jejíž uplatnění je ponecháno na úvaze žalobce a následně soudu.⁸ Někteří autoři toto pojetí vyloženě odmítají⁹, popř. je považují za diskutabilní, když nepříznivé následky v procesu chápou jako následky nepřímé a zamýšlí nad tím, zda tedy spíše nejde po vzoru dualistické koncepce procesních povinností a břemen o odraz procesních břemen, s jejichž nezapůsobením lze spojit sice negativní, ovšem nikoli sankční následky, když např. strana, která se k jednání soudu nedostaví, sice nejedná, ale nemusí to být nutně chápáno jako jednání – opomenutí – protiprávní¹⁰.

Zejména brněnští procesualisté (prof. Macur a jeho žáci) se otázkou procesní odpovědnosti a procesních sankcí zabývají natolik, že nabízí závěry, které i mě samotného utvrzují v tom, že kontumační rozsudek lze považovat za procesní sankci. Sankcí obecně je třeba rozumět nepříznivý právní následek stanovený normou za porušení povinnosti. Procesní sankce by jako jakákoli jiná sankce měla zahrnovat následující znaky: (1) nepříznivý právní následek (v souladu s naturelem civilního práva procesního si lze představit jediné zhoršení procesního

⁶ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, Vol. 10, č. 2. s. 106.

⁷ BOURA, Ferdinand. Rozsudek pro zmeškání a zásada materiální pravdy. *Právník*. 1952. č. 4. s. 225.

⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 354.

⁹ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153b. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁰ MACUR, Josef a Jaruška STAVINHOVÁ. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1990. ISBN 80-210-0099-6. s. 6-7, 13-14, 19, 44.

postavení – dotčení procesního zájmu, nikoli přímou sankcí), (2) porušení právní povinnosti (v případě kontumačního rozsudku povinnosti procesní diligence; kterou je třeba v souladu s dualistickou koncepcí procesních povinností a procesních břemen zařadit do kategorie procesních povinností, a i kdybychom připustili úvahu o „břemeni nezmeškání“, je třeba vyjít ze závěru prof. Macura o tom, že když v případě břemen hrozba sankce spočívající ve zhoršení procesního postavení vylučuje svobodu chování a motivuje k chování, které uplatnění sankce vylučuje, není to ničím jiným, než plněním procesní povinnosti), (3) existence sankční normy v podobě zákona (o civilněprocesní sankci pak může jít jedině za předpokladu, že sankční normou bude zákon upravující občanské soudní řízení).

Procesní sankce brněnská škola dělí sankce postihující soud a sankce postihující účastníky řízení. Ty, které postihují účastníky řízení, by podle nich měly mít ryze procesní nádech, to znamená, že by měly spočívat ve zhoršení procesního postavení strany, která svou subjektivní procesní povinnost porušila. Za předpokladu, že existuje porušení právní povinnosti, újma na zájmech chráněných civilním právem procesním (jakým je např. zjišťování skutkového stavu), příčinná souvislost mezi porušením povinnosti (protiprávním jednáním) a újmu, a zavinění (v případě kontumačního rozsudku presumované zákonem s možností liberace), tedy předpoklady vzniku odpovědnosti, je třeba jen respektovat, že budou existovat sankce, které se v takovém případě uplatní, třebaže jen nepřímo.

Odborníci z jihomoravské metropole vyzdvihují to, že sankce v procesním právu by měly spočívat ve zhoršení procesního postavení strany, která porušila subjektivní procesní povinnost. Připouštějí, že takovou sankcí může být domněnka či fikce určitého procesního stavu (pokud bude její konstrukce správná – za odstrašující příklad dávají fikci uznání nároku, avšak vlastní kontumaci naopak akceptují). Rozsudek pro zmeškání podle nich představuje přípustnou sankci spočívající v uplatnění domněnky, jejíž původ lze spatřovat ve zkušenosti s tím, že žalovaný v situaci, ve které je kontumační rozsudek vydáván, zpravidla nemívá žádný argument, který by proti žalobnímu nároku uplatnil. V takovém případě je vydání kontumačního rozsudku legitimní. Nebylo by tomu však v případě, když by měla být vzata za nesporná tvrzení odporující skutečnému hmotněprávnímu stavu. Jinak lze ale uzavřít, že byť kontumace není přímou sankcí, je typickou procesní sankcí. Uplatnění takové sankce však nesmí být v rozporu s funkcí kontumačního rozsudku – nesmí vést k tomu, že soudy budou vydávat rozsudky v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem.¹¹

¹¹ LAVICKÝ, Petr a Jaruška STAVINHOVÁ. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*. 2008, č. 9, s. 369-380.

Pro účely dalšího směřování práce budu rozlišovat zmeškání v užším a širším slova smyslu. Zmeškáním v užším slova smyslu lze dle mého názoru rozumět zmeškání prvního jednání ve věci tak, jak je to předvídáno v § 153b odst. 1, kde je rozsudek pro zmeškání upraven. Jsa veden názory odborné literatury pak vedle klasického rozsudku pro zmeškání stavím tzv. fiktivní rozsudek pro uznání vydávaný podle § 153a odst. 3. Tento rozsudek je totiž vydáván na základě uznání odvozovaného od zmeškání lhůty dané žalovanému k vyjádření tzv. kvalifikovanou výzvou podle § 114b odst. 5, popř. od zmeškání přípravného jednání podle § 114c odst. 6 o. s. ř. Tu řada autorů dospívá k závěru, že takto pojatý rozsudek pro uznání z materiálního hlediska naplňuje znaky kontumace. Touto otázkou se budu zabývat níže v kapitole jí přímo věnované.

V případě rozsudku pro zmeškání v užším pojetí je zmeškání předvídáno ve vztahu k prvnímu jednání – zákon tu předvídá neomluvené zmeškání účasti na prvním jednání žalovaným navzdory doručení žaloby a předvolání k jednání nejméně deset dnů přede dnem jeho konání, obsahující poučení o následcích absence žalovaného. Pokud by se vedle žalovaného nedostavil ani žalobce, soud podle § 110 o. s. ř. řízení přeruší.

Žalovaný sice nemá povinnost se jednání zúčastnit, ale je jeho procesní povinností poskytovat soudu potřebnou součinnost. Neomluvená absence žalovaného na prvním jednání může implikovat i to, že žalovaný soudu součinnost poskytnout nehodlá a tu nastupuje rozsudek pro zmeškání jako sankce za tuto nečinnost, když v duchu zásady „právo svědčí bdělým“ (latinsky *vigilantibus iura scripta sunt*) umožňuje dosáhnout procesního úspěchu aktivnímu, součinnému žalobci. Prof. Boura v té souvislosti psal o tom, že „kontumační řízení“ je zkušebním kamenem pro povahu procesu a jeho základní principy, když se státní moc projevuje zejména tam, kde se jí žalovaný dobrovolně nepodrobí a jeho odpor vůči státní moci je pak z toho důvodu buď lámán anebo se pokračuje zkrátka navzdory tomuto odporu.¹²

Většina autorů však opomíjí možnost nedbalostního zmeškání, kterou osobně považují za velmi reálnou. Výjimkou je Sedláčková¹³, která tuto možnost připouští, a to dle mého názoru zcela oprávněně, když uvážíme, že zavinění se standardně skládá ze dvou složek – složky vědění a složky volní, přičemž podle toho, zda jsou dány obě nebo existovala jen složka vědění, rozlišujeme zavinění úmyslné a nedbalostní. Toto dělení je relevantní i v oblasti procesního práva, kde sice otázka procesní odpovědnosti vzhledem k neexistenci skutečných procesních deliktů, není tolik propracována, přesto zejména prof. Macur se jí zabýval alespoň natolik, že ji odlišuje od procesních břemen (která někteří autoři pojímají jako určitý druh procesní

¹² BOURA, Ferdinand. Rozsudek pro zmeškání a zásada materiální pravdy. *Právník*. 1952. č. 4. s. 225.

¹³ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř.“ *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7. s. 75.

odpovědnosti) a připouští ji jen jako odpovědnost za zavinění (nikoli tedy jako odpovědnost objektivní, popřípadě absolutní).¹⁴ Domnívám se, že v praxi mohou nastat jak nedbalostní, tak úmyslné případy zmeškání. Právě odpovědnost za zmeškání pak může představovat jeden z poddruhů občanskoprávní procesní odpovědnosti (např. vedle odpovědnosti za jednání, která může soud potrestat pořádkovou pokutou podle § 53 o. s. ř., a která jsou výkladovou praxí Ústavního soudu pojímána jako delikt).¹⁵ Zavinění žalovaného je tu presumováno zákonem. Žalovaný, který pak zmeškal první jednání bez svého zavinění, se odpovědnosti zproští, prokáže-li, že je zmeškal z omluvitelných důvodů (s přihlédnutím k § 153b odst. 4).

Rozsudek pro zmeškání se opírá o právní fikci zakotvenou v § 153b odst. 1, podle které se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkajících se sporu (a nikoliv tedy skutkový stav jako takový) považují za určitých podmínek za nesporná. Tato fikce však nevzniká bez dalšího, ale jen tehdy jsou-li pro to splněny v zásadě dva předpoklady: zmeškání žalovaného a návrh žalobce na rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání. Původ této fikce lze podle prof. Macura nalézt v dlouhodobě osvědčené skutkové domněnce, podle níž je z obecné zkušenosti vysoce pravděpodobné, že strana, která nijak tvrzení druhé strany nezpochybňuje, byť k tomu dostane příležitost, a k prvnímu jednání ve věci se nedostaví, nemá ve skutečnosti žádných tvrzení ani důkazů, které by vyvrátily správnost skutkových tvrzení druhé strany. Právě to, že zákonodárce formuloval nespornost žalobních tvrzení v § 153b odst. 1 jako fikci, avšak zároveň umožnil jejich právní posouzení, které ve svém konečném důsledku může vést nikoli k úspěchu žalobce, ale k zamítnutí žaloby z důvodu, že z žalobcem tvrzených skutečností nevyplývá uplatněný nárok, vede řadu autorů a nakonec i Ústavní soud v nálezu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08, k závěru, že to, co se v § 153b odst. 1 jeví z hlediska formálního být fikcí, je z hlediska materiálního domněnkou nespornosti skutkových přednesů žalobce, když nelze fingoat něco, co je v rozporu s objektivní skutečností.¹⁶ Nanejvýš lze s vysokou pravděpodobností předpokládat, že to s ní v rozporu není, a proto je domněnka na věc přílehlavější.

Bezouška v té souvislosti poukazuje na to, že žalovaný zpravidla zmešká první jednání proto, že se nemá čím bránit. Nemá se čím bránit buď proto, že není v právu, nebo proto, že v daném okamžiku nemá k dispozici potřebné důkazní prostředky, ačkoliv v právu je. Podle Bezoušky je pak rozsudek pro zmeškání neslučitelný pouze s druhým zmíněným stavem. Zájem

¹⁴ MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1991. ISBN 80-210-0264-6. s. 127-129.

¹⁵ nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 15/04

¹⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 32-35.

na rychlosti řízení však zákonodárce donutil toto riziko podstoupit a pro případ značné nespravedlnosti existují opravné prostředky vedoucí k nápravě tzv. mylných rozsudků.¹⁷

Prof. Boura správně upozornil i na to, že rozsudek pro zmeškání je odrazem jistého procesního formalismu umožňujícího dosažení materiální nerovnosti stran v řízení.¹⁸ Souhlasím s tím, že tomu tak může být, ale současná právní úprava vzniku této nerovnosti předem brání, popřípadě ji umožňuje dodatečně překonat. Předem jejímu vzniku brání tím, že v některých případech kontumaci výslovně zapovídá. Dodatečně pak umožňuje zrušení kontumačního rozsudku vyneseného sice po právu, avšak v situaci, kdy žalovaný první jednání ve věci zmeškal z omluvitelných důvodů.

Větším rizikem, na které správně poukazuje např. Bezouška, je to, že soud bude brát za prokázaná tvrzení nepravdivá, odporující hmotněprávním poměrům mezi účastníky řízení.¹⁹ To jsou případy rozsudků pro zmeškání vydávaných sice nikoli *contra legem*, ale v rozporu se svou funkcí. Je proto namístě možná absurdní, leč reálná představa o tom, že žalobce bude u soudu vymáhat fiktivní nárok za žalovaným, který se úmyslně prvního jednání ve věci nezúčastní, protože se bude domnívat, že když za ním žalobce žádný nárok reálně nemá, nemůže být takový žalobce u soudu přece úspěšný. Soud však k návrhu žalobce vezme žalobní tvrzení za nesporná, rozhodne rozsudkem pro zmeškání a žalobce bude mít k dispozici velice rychle exekuční titul, neboť odvolací důvody proti rozsudku pro zmeškání jsou omezené a žalovaný se pak snad domůže ochrany až u Ústavního soudu nebo snad zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. V takovém případě by jistě bylo možné uvažovat i o sankcionování žalobce cestou trestního práva za trestný čin maření spravedlnosti podle § 347a odst. 1 tr. z. Ale už jen to, že takové riziko hrozí, je velmi závažné a všímá si ho i Ústavní soud, který v té souvislosti poznamenává, že o ochraně lze v pravém slova smyslu hovořit jen tehdy, pokud civilní proces umožňuje prosadit skutečně existující, a nikoliv fiktivní subjektivní soukromá práva a povinnosti. V rozsahu, v jakém se civilní právo procesní od tohoto cíle vzdaluje, je popírána nejen jeho ochranná funkce, ale též smysl soukromoprávní regulace a v konečném důsledku je pak výrazně narušena právní jistota. Jinak řečeno, civilní právo procesní je účinné jenom v míře, v jaké je způsobilé poskytnout ochranu skutečným subjektivním hmotným právům. Ústavní soud však poznamenává, že v konkrétních případech mohou existovat rozsudky, které nejsou souladné se skutečnými hmotněprávními poměry panujícími mezi

¹⁷ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1. s. 31-35.

¹⁸ BOURA, Ferdinand. Rozsudek pro zmeškání a zásada materiální pravdy. *Právník*. 1952. č. 4., s. 229.

¹⁹ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1. s. 31-35.

stranami sporu. Koncepčně by proto právní úprava podle Ústavního soudu měla směřovat k tomu, aby respektovala ochrannou funkci civilního procesu spočívající v poskytování ochrany skutečným subjektivním hmotným právům.²⁰ Toho lze dosáhnout například zakotvením povinnosti pravdivého vyličení skutkových skutečností, která v o. s. ř. chybí.²¹

Jistou pojistkou může být v tomto směru kritické uvažování soudu (resp. ono materiální řízení sporu soudem), když z § 6 o. s. ř. vyplývá, že soudy musí při rozhodování dbát i o to, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práva nebyla zneužívána. Takové kritické uvažování by mělo dle mého názoru směřovat k tomu, že soud by rozsudkem pro zmeškání v takovém mnou výše nastíněném případě nerozhodl, neboť z formulace § 153b odst. 1 je zřejmé, že soud rozsudkem pro zmeškání rozhodnout, ač pro to byly splněny všechny podmínky, nemusí. Zaznamenal jsem však i odlišné názory. V roce 2004 publikoval Mruzek odborný článek, ve kterém, odkazující se na dřívější článek prof. Winterové, dospěl k závěru, že soud vydat rozsudek pro zmeškání musí, jsou-li pro to splněny všechny podmínky.²² V reakci na tento článek publikoval v témže odborném časopise později svůj článek Přidal, ve kterém s takovým výkladem nesouhlasí. Kromě toho, že se Přidal drží doslovného jazykového výkladu slova „může“, poukazuje právě i na mnou výše uvažovanou situaci a podotýká, že nemusí být vždy spravedlivé žalovaného zkontumovat a soud by proto měl být oprávněn korigovat fikci nespornosti tvrzení měřítky spravedlnosti.²³ K obdobnému závěru dospívá také prof. Macur, když píše o tom, že skutkový stav, z něhož soud ve svém rozhodnutí vychází, musí být podle vnitřního přesvědčení soudce vysoce pravděpodobný.²⁴ Obdobný názor zastává i judikatura Ústavního soudu.²⁵ K otázce výkladu slova „může“ se vrátím v páté kapitole pojednávající o právní úpravě rozsudku pro zmeškání, kde bude lepší prostor pro úvahy nad jeho výkladem.

²⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08

²¹ STAVINHOVÁ, Jaruška. Procesní povinnosti účastníků civilního soudního řízení ve světle díla prof. Macura. In: LAVICKÝ, Petr a Jiří SPÁČIL. *Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-542-7. s. 68-69.

²² MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2004, č. 4, s. 150.

²³ PŘIDAL, Ondřej. Může nebo musí soud vydat rozsudek pro zmeškání? *Právní rozhledy*. 2004, č. 12, s. 472.

²⁴ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 35.

²⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04, náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

2. Vývoj právní úpravy

Říká se, že všechny cesty vedou do Říma. To platí i v českém právu soukromém a procesním. Ačkoli rekodifikace hmotného práva nesoucí se v duchu návazání na římskoprávní tradice nebyla doprovázena současně rekodifikací práva procesního a procesním kodexem tak nadále zůstává zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, doznal tento předpis od svého přijetí již mnoha změn. Jednou z nich bylo i opětovné zavedení možnosti rozhodovat rozsudkem pro zmeškání v roce 1993. Možnost rozhodovat rozsudkem pro zmeškání na našem území umožňoval do roku 1951 recipovaný c. ř. s. z roku 1895, který nahradil josefínský kodex z roku 1781. Josefínský obecný soudní řád je pokládán za vyvrcholení procesu pronikání zásad římského procesu zpět do českého procesního práva po Třicetileté válce.²⁶ Můžeme tedy říci, že i české občanské právo procesní vyvěrá z římského (procesního) práva.

Římský civilní proces lze z časového hlediska rozdělit do tří stadií. Legisakční proces jako nejstarší procesní systém byl zrušen božským Augustem roku 17 př. n. l. Formulový proces vznikl na přelomu 3. a 2. století př. n. l. a existoval vedle staršího procesu legisakčního. Od počátku 3. století n. l. přestal být využíván, až byl nakonec roku 342 definitivně zrušen. Formulový proces však nikdy neexistoval sám, protože už od počátku císařství se vedle něho začal rozvíjet proces kogniční, který se používal až do zániku římského státu a ve středověku byl používán v městském a kanonickém právu, které daly základ i pozdějším procesním úpravám platných na našem území.²⁷

Kontumace se objevuje již v nejstarším období vývoje římského civilního procesu. Legisakční proces se rozpadal do dvou fází: proces *in iure* směřoval k jasnému vymezení právní stránky sporu, proces *apud iudicem* spočíval v dostavení se před soudce, dokazování a vydání rozhodnutí. Legisakční proces byl přísně formální. Stejně jako celý proces, i způsob uplatňování nároku byl založen výlučně na zákoně a starém právním obyčeji – jednalo se *per legis actiones* (tj. na základě žalob odvozených ze zákona; odsud konečně označení procesu jako legisakčního). Základní, obecnou legisakcí byla *legis actio sacramento*. Ta se používala jako žaloba věcná, vindikační, dědická, obligační i ve věcech otcovské moci. Právě zejm. u obligačních žalob jako *actiones in personam* se obě strany musely k projednání věci dostavit. Pokud se některá ze stran nedostavila během dopoledne, byl po poledni vydán rozsudek podle

²⁶ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 188.

²⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-334-6. s. 254-255.

tvrzení přítomné strany.²⁸ Nemuselo k tomu však dojít vždy, protože zákon dvanácti desek kontumaci vázal na podmínku, že nárok po právu vyplývá z přednesu přítomné strany.²⁹

Nelze však pominout to, že předtím, než se strany vůbec mohly před soudce dostavit, bylo třeba obsah a rámec sporu řádně ustavit ve fázi *in iure* před soudním magistrátem. Bylo pak žalobcovou povinností žalovaného k řízení *in iure* obeslat (tzv. *in ius vocatio*). Zákon dvanácti desek pak stanovil povinnost žalovaného se k magistrátovi dostavit. Výsledkem této části řízení bylo buď popření nároku, čímž došlo k tzv. litiskontestaci (ústní dohodě žalobce s žalovaným před svědky o podstatných okolnostech budoucího sporu a splnění vydaného rozsudku), nebo k jeho nepopření, což mělo za následek uznání nároku (*confessio*). Uznání pak umožnilo vydat rozsudek přímo soudním magistrátem, nikoli až soudcem v řízení *apud iudicem*, a řízení tak skončilo okamžitě po tomto projevu vůle žalovaného.³⁰

Také v řízení *in iure* byla nezbytná přítomnost obou stran. Nicméně se samozřejmě stávalo, že žalovaný zůstal nečinný a neučinil ani projev odporu, ani projev uznání. Na tuto pasivitu reagovalo římské právo v závislosti na tom, zda šlo o žaloby týkající se osobních nebo věcných práv. U žalob *in personam* (typicky o zaplacení dluhu) byla povinnost žalovaného se doznat nebo nárok popřít podmínkou litiskontestace a vynesení rozsudku. Nečinnost žalovaného byla proto považována za delikt, pro který naň bylo možné uvalit vazbu. Jinými slovy, Římané, na rozdíl od dnešního českého zákonodárce, usilovali u těchto žalob za každou cenu o vyjádření žalovaného (ať kladné nebo záporné). Podobně úprava z dob habsburského mocnářství umožňovala rozhodnout rozsudkem pro zmeškání také tehdy, když se strana k soudu sice dostavila, ale nejednala. U žalob *in rem* měla nečinnost žalovaného stejné účinky jako uznání. Staří Římané vycházeli z toho, že pasivitou ponechal žalovaný věc jejímu osudu. Proto mohl soudní magistrát (*praetor urbanus*) poté, co se marně obrátil na žalovaného s otázkou *an contravindicet*, ale ten na ni neodpověděl, přiřknout právo žalobci.³¹ V tom lze tedy spatřovat podobnost s dnešními „fiktivními“ rozsudky pro uznání, které lze však vydat i v případech žalob týkajících se práv osob, kde to římské právo nedovolovalo. Nešlo však o kontumaci. Šlo o skutečné uznání, neboť praetor, vida, že žalovaný na otázku, zda nárok žalobce sporuje, mlčí, dospěl k jasnému závěru, že žalovaný mlčí, protože nárok konkludentně uznává. Kontumace v řízení *in iure* byla přímo nemyslitelná.³²

²⁸ VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935. s. 14-20.

²⁹ tamtéž, s. 110.

³⁰ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-334-6. s. 260-262.

³¹ VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935. s. 17.

³² tamtéž, s. 110.

Členění procesu na řízení *in iure* a řízení *apud iudicem* zůstalo zachováno i ve formulovém procesu. Proces začínal předvoláním žalovaného před magistráta, před kterým následně žalovaný buď složil slavnostní přísahu (tzv. *vadimonium*) o tom, že se v určitý den a hodinu dostaví před soudce (přísaha se nápadně podobá prvotnímu vyjádření vyžadovaného od žalovaného v dnešním Německu), nebo nárok popřel či uznal. Opět však mohly nastat případy pasivity žalovaného. U žalob *in personam* byl žalovaný zatížen povinností se bránit. Byl-li nečinný (*indefensus*), mohl žalobce praetoru navrhnout vydání interdiktu povolujícího uvázat se v držbu jmění žalovaného (*missio in possessionem bonorum*) a po přístupu ostatních věřitelů pak jmění prodat ve veřejné dražbě k uspokojení pohledávek. Podobně se postupovalo u žalob *in rem* ve vztahu k věci, o kterou v řízení šlo (žalobce se mohl nechat uvést v držbu věci). Nešlo tedy ale o kontumaci. Litiskontestace pak byla založena na praetorem schválené formulí (písemném shrnutí právních i faktických poměrů mezi stranami), kterou praetor předal soudci. Soudce byl formulí vázán.³³ Strany následně musely být osobně přítomny celému řízení *apud iudicem*, vč. vynášení rozsudku. Nepřítomná strana byla vždy zkontumována ztrátou sporu. Opravné prostředky, vč. obnovení sporu, byly vyloučeny, resp. římské právo je v té době ještě neznalo.³⁴

Proces kogniční bývá také někdy označován jako proces úřednický nebo císařský. Na rozdíl od procesu legisakčního a formulového bylo pro zahájení sporu nyní charakteristické úřední (a nikoli soukromé) obeslání žalovaného, jímž byl tento předvoláván přímo k soudu (od dělení procesu na řízení *in iure* a *apud iudicem* bylo upuštěno). V praxi se však prosadilo spíše úřední autorizování soukromých obsílek, což vedlo císaře Konstantina k zavedení čtyřměsíční lhůty, která musela od obeslání uplynout do nařízení jednání. Pokud do té doby nebyl žalobce aktivní, ztrácel spor stejně jako se nečinný žalovaný vystavoval nebezpečí kontumace.³⁵ Do doby Konstantinova nařízení byl žalovaný kontumován po čtvrtém marném obeslání, přičemž jednotlivé obsílky se vydávaly po deseti dnech a v té poslední musel být žalovaný na hrozbu kontumace upozorněn. V určený den se pak obě strany dostavily k soudu, kde žalobce přednesl svůj nárok a žalovaný odpor k němu. Tím došlo k litiskontestaci a po odbytí přísah a řečí advokátů následovalo předkládání důkazů a vydání rozhodnutí.

Právě kontumace dostala v císařském procesu zcela novou podobu tolik dnes známou českému procesnímu právu. Ke kontumaci mohlo dojít záhy po zahájení procesu, když se žalovaný ani po třetím obeslání k soudu nedostavil. Záměrně píše, že k ní dojít mohlo, nikoliv,

³³ VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935. s. 26-31.

³⁴ tamtéž, s. 70-71.

³⁵ tamtéž, s. 94-95.

že muselo. Soudce měl totiž v takovém případě po vzoru zákona dvanácti desek vyslechnout žalující stranu a rozsudek pro zmeškání vydat jen tehdy, pokud právo žalobce vyplývalo z jeho přednesu.

Vyvrcholením vývoje císařského procesu byla jeho kodifikace císařem Justinianem. Sto dvanáctá císařská konstituce (*novella*) umožnila zkontumovat i žalobce, který sice zahájil spor, ale dále se o něj nestaral, ač ho k tomu žalovaný třikrát marně vyzval (z čehož šlo usoudit, že se žalovaný chce bránit), od třetí výzvy uplynul jeden rok, a přesto nedošlo k nařízení jednání. Nárok byl však předtím soudem objektivně posouzen, a tedy nemusel odpovídat návrhu žalovaného.

Justinianův proces umožňoval také zkontumovat jak žalobce, tak žalovaného v návaznosti na jeho nepřítomnost na jednáních soudu. Císař Justinian nařídil, že proces musí být ukončen do tří let od litiskontestace. Kontumační řízení bylo možné zahájit nejdříve šest měsíců před uplynutím této tříleté lhůty. Nepřítomná strana musela být třikrát marně obeslána. Následně, po uplynutí všech lhůt, došlo k projednání nároku za přítomnosti aktivní strany, nárok byl posouzen a soud vydal rozsudek, který však nemusel být pro přítomnou stranu příznivý vzhledem k objektivnímu posouzení nároku. Nepřítomná strana však musela vždy platit soudní náklady, které dřívější legisakční a formulové procesy neznaly. Proti kontumačnímu rozsudku nebylo odvolání – jakkoli se v kogničním procesu poprvé objevila možnost opravných prostředků – přípustné.³⁶

S pádem Západořímské říše sice používání římského práva v západní Evropě ustupuje, nicméně přežívá díky jeho výuce na právnických univerzitách v Itálii a jižní Francii a stále se jím řídila některá bývalá území římské říše. Ve východořímské říši – Byzanci – bylo však stále zdrojem platného práva, když se Justinianovy sbírky staly podkladem byzantských zákoníků, zejména pak tzv. bazilik. Christianizace germánských zemí přinesla i sem znovu římské právo díky právu kanonickému (vč. kanonického práva procesního), které se postupně se navrátilo i do praktického života, zejm. cestou obyčejů. Studenti italských univerzit, i ti čeští, se vraceli do zaalpských zemí se znalostmi římského práva a dále je ve svých domovinách šířili. Také Karlovo pražské vysoké učení, založené roku 1348, počalo vyučovat právu římskému a kanonickému, zatímco českému právu nikoliv. Celý tento obrodný proces se nazývá recepcí římského práva. Římskoněmečtí králové a císařové Svaté říše římské, kteří převzali ideu o tom, že jejich říše je pokračovatelkou někdejšího starověkého impéria, umožnili nakonec používat římského práva vedle psaného práva císařského. Klíčovou událostí v tomto směru bylo zřízení

³⁶ VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935. s. 111.

Říšského komorního soudu v roce 1495, jehož soudci byli rekrutováni z řad univerzitně vzdělaných doktorů, kteří nejenže římské právo znali, ale nadto byli povinni je aplikovat jako „obecné právo“ vedle práv říšských zemí.

V českých zemích bylo římské právo recipováno z přičinění duchovenstva, ale promítlo se také do Horního zákoníku Václava II. a zejména pak do práv městských, když sbírky nálezů jsou nám dokladem toho, že se tu podle římského práva rozhodovalo, a že jeho zásady byly uznány za platné pro všechny městské soudy v Čechách. Jestliže potom Obnovené zřízení zemské zavedlo subsidiaritu městského práva vůči právu zemskému, považuje to prof. Heyrovský za dovršení recepce římského práva na našem území, když díky tomu římskoprávní zásady pronikly i na soudy šlechtické.³⁷

Kontumace má v českém právu dlouhou tradici sahající až do středověku. Po vzoru starších právních obyčejů vyžadoval stavovský proces již v 15. století u šlechtického zemského soudu připravit řízení zejména tím, že žalobcem určení komorníci doručovali žalovanému půhon (písemnou formulaci žalobního nároku), jímž jej „poháněli“ k soudu. Na důkaz doručení půhonu skládali komorníci přísahu. Od 16. století byl žalobcem iniciovaný půhon nahrazen oficiálním obesíláním a soukromé obsílky (půhony) byly definitivně zakázány roku 1627 vydáním Obnoveného zřízení zemského. Pokud se pohnaná (obeslaná) strana k soudu nedostavila, po trojím marném vyvolání prohrávala spor, jestliže se žalobce poslední den soudního jednání o své právo přihlásil. Její absence byla vykládána tak, že nestojí na svém právu. Odsud označení kontumace v dobách stavovských jako „stanné právo“. Pokud se takto již na první vyvolání nedostavil žalobce, ztrácel sice daný spor, ale nikoli procesní nárok a pohánět žalovaného mohl znovu.³⁸

Podobnost stávající právní úpravě vydávání kontumačních rozsudků lze spatřovat i v tom, že soud mohl každé ze stran na její žádost povolit odklad. Odklad musel být odůvodněn závažnými překážkami, které straně zabránily dostavit se k soudu (např. nemoc). Soudem povolený odklad vedl ke zrušení kontumačního rozsudku a stanovení nového data jednání soudu. Důvodem pro zrušení kontumačního rozsudku byl také omyl v jeho vydání nebo podvod, jímž se vydání rozsudku dosáhlo.

Po vzoru starého Říma znalo české středověké právo i obdobu dnešního „fiktivního“ rozsudku pro uznání. Pokud žalovaný neodpověděl na doručenou žalobu, měl být soudem

³⁷ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: nákladem Právnické fakulty University Komenského, 1927. s. 46-52.

³⁸ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4. s. 118-119.

tříkrát vyzván, chce-li se proti ní bránit. Neodpověděl-li žalovaný ani na tyto výzvy, mohl proti němu soud vydat rozsudek.

Významným mezníkem pro další vývoj českého procesního práva byla jeho první kodifikace z roku 1781. Josefínský obecný soudní řád obsahoval i úpravu tzv. stručného (zkráceného) řízení. Toto kontumační řízení se konalo tehdy, když se žalovaný nedostavil k jednání soudu. V takovém případě mohl soud vydat kontumační rozsudek, pokud skutečnosti uvedené v žalobě byly podloženy žalobcem předloženými důkazy.

Josefínský kodex procesního práva byl nahrazen až zákonem c. ř. s. z roku 1895 (někdy též zvaným Kleinův civilní řád soudní podle rakouského procesualisty Franze Kleina, který se podílel na přípravě jeho znění). Kleinův civilní řád soudní rozlišoval zmeškání úplné a zmeškání částečné. Úplné zmeškání spočívalo v absolutní pasivitě jedné ze stran už od počátku řízení. Částečné zmeškání pak ve zmeškání až v následném průběhu řízení, po prvotní aktivitě obou stran. Nutno podotknout, že tato úprava kontumace platila pouze na území Předlitavska. Předlitavská úprava kontumace byla poměrně obsáhlá. Umožňovala vynést kontumační rozsudek proti žalobci i žalovanému ze tří důvodů.

Prvním bylo zmeškání prvního soudního roku, resp. u okresních soudů roku stanoveného hned po žalobě k ústnímu jednání. Podmínkou bylo řádné obeslání k jednání a vyvolání věci při něm. Soud neměl prostor pro diskreci a následkem zmeškání roku musel vzít skutkový stav za prokázaný, pokud ho nevyvracely důkazy, které měl k dispozici. Dospěl-li však soud na základě toho k závěru, že z tvrzených skutečností nevyplývá uplatněný nárok, mohl kontumačním rozsudkem žalobu zamítnout a žalobci nevyhovět, resp. jí vyhovět, byť zmeškal žalobce. Při tom soud nesměl přihlížet k písemným podáním zmeškavší strany (s výjimkou žaloby v případě meškajícího žalobce). Pokud však soudu bylo známo, že strana není přítomna z důvodu přírodních překážek nebo neodvratitelné nehody a nebyly dány okolnosti, k nimž soud musel přihlížet z úřední povinnosti a o nichž přítomná strana nemohla podat soudem požadované důkazy, rozsudek pro zmeškání soud vydat nemohl. Pokud nebyla splněna byť jen jedna podmínka kontumace, kontumační návrh přítomné strany byl usnesením zamítnut a bylo nařízeno nové jednání. Pokud však toto usnesení bylo na základě podaného opravného prostředku zrušeno, mohl být kontumační rozsudek vydán bez nařízení nového roku. Kontumační rozsudek bylo možné napadnout odvoláním.

Druhým důvodem umožňujícím kontumaci bylo zmeškání lhůty určené žalovanému soudem pro vyjádření se k žalobě při prvním roku. V současném českém právu je reakcí na takové podobné zmeškání nikoli vynesení rozsudku pro zmeškání, ale „fiktivního“ rozsudku pro uznání. Avšak předlitavská úprava zmeškání lhůty k vyjádření se zásadním způsobem lišila.

Soud totiž nevydával kontumační rozsudek z úřední povinnosti, ale na návrh žalobce. Dokud žalobce návrh nepodal, mohlo být zmeškání žalovaným zhojeno opožděným vyjádřením se k žalobě. Nadto mohla nastat situace, již dnešní právní úprava nezná. Pokud soud už před uplynutím lhůty k vyjádření se k žalobě nařídil při prvním roku zvláštní rok k provedení ústního jednání o obranách žalovaného, bylo možné rozhodnout kontumačním rozsudkem k návrhu žalobce podaného při tomto zvláštním roku. Návrh mohl žalobce podat pouze tehdy, pokud při tomto zvláštním jednání byly procesní obrany žalovaného zamítnuty a zamítavé rozhodnutí nabylo právní moci. Pokud soud zvláštní jednání o procesních obranách nenařídil a lhůta k vyjádření žalovanému uplynula, nemohl soud již toto zvláštní jednání nařizovat, ledaže by to žalobce dodatečně navrhl. Na druhou stranu žalovaný pak mohl uvádět vše, co mohlo vylíčit, že jeho procesní obrana je oprávněná, i v průběhu ústního jednání ve věci samé. V případě, že však jeho procesní obrany byly zamítnuty, mohl být vydán rozsudek pro zmeškání i tehdy, když se žalovaný k jednání ve věci samé dostavil, neboť rozhodné bylo, že zmeškal lhůtu k vyjádření.

Také třetí důvod kontumace současná česká právní úprava již nepřipouští, resp. ho pojímá jinak a správně. Posledním důvodem kontumace bylo totiž zmeškání některého z pozdějších roků nařízených po prvním roku k ústnímu přelíčení. Podmínkou byl kontumační návrh přítomné strany.³⁹ V tomto třetím případě poukazuje Schelleová na to, že však nešlo o standardní kontumaci, protože se neuplatnila fikce nespornosti žalobních tvrzení, ale soud řádně provedl dokazování a rozsudek vydal na základě zhodnocení důkazů, jež měl v danou chvíli k dispozici. Nešlo tedy o kontumační rozsudek, ale spíše o rozsudek založený na neúplném dokazování.⁴⁰ Současná česká právní úprava reaguje na stejnou situaci správně tak, že ji nepojímá jako kontumaci, ale soud může věc projednat i bez návrhu přítomné strany a následně rozhodnout v nepřítomnosti účastníka řízení. Vychází přitom z obsahu spisu a z provedených důkazů (§ 101 odst. 3 o. s. ř.). V tom se tedy česká právní úprava podobá té předlitavské, ovšem s tím rozdílem, že takto věc projednat může soud již při prvním zameškaném jednání a že tak může učinit dle svého uvážení. Nepotřebuje k tomu návrhu přítomného účastníka (možná proto soudy v praxi podle § 101 odst. 3 postupují i tehdy, nejsou-li přítomny obě strany, ale jedna se třeba řádně omluvila a vyslovila souhlas s jednáním ve své nepřítomnosti).

Nelze však přehlédnout, že zmeškání bylo v předlitavské úpravě pojímáno značně široce. Podle § 133 předlitavského kodexu se zmeškáním rozuměly nejenom případy nedostavení se k roku ve stanoveném čase, ale také případy, kdy se strana sice dostavila, ale přes vyzvání soudu

³⁹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Encyklopedie českých právních dějin. XI. Svazek: Řízení*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7418-282-2. s. 256-259.

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Kontumační rozsudky. *Právník*. 1994, č. 3, s. 231-232.

nejednala nebo se po vyvolání věci opět vzdálila, a konečně zmeškání mohlo spočívat i v nepřítomnosti advokáta u těch procesních úkonů, kde zákon předepisoval jeho přítomnost, ačkoli třeba daná strana osobně přítomna byla. Rozsudek pro zmeškání mohl být vydán podle § 400 také pokud byla strana nepřítomna v důsledku vykázání ze soudní síně.⁴¹

Oproti předlitavské úpravě ta zalitavská umožňovala kontumaci v mnohem menší míře. Předně neumožňovala zkontumovat žalobce. Žalovaného pak umožňovala zkontumovat jen k návrhu žalobce, zmeškal-li žalovaný první rok. Pokud vzhledem k okolnostem bylo třeba provádět dokazování, jednání se odročilo, žalovaný se k němu předvolal, avšak pokud se dostavil, kontumaci to nebránilo. Podmínkou však bylo, že žalobce na odročeném jednání již nepřinášel nových tvrzení a důkazů o nich. Zalitavská úprava nestanovila žalovanému povinnost vyjádřit se k žalobě a neznala proto rozhodování „fiktivními“ rozsudky pro uznání.⁴²

Po vzniku samostatného Československa na podzim roku 1918 došlo k převzetí (recepti) platných zemských a říšských zákonů. To platilo i pro předlitavskou a zalitavskou úpravu civilního procesu. Znamenalo to tedy dualitu platného práva, kdy české a moravské soudy rozhodovaly podle jiných předpisů než soudy slovenské. Na sjednocení úpravy občanského soudního řízení pracovaly od roku 1922 komise v Praze i Bratislavě. V roce 1931 vydaly návrh jednotného československého zákona o soudní příslušnosti a civilního soudního řádu.⁴³ Návrh však parlament nestihl projednat před rozpadem Československa v důsledku odtržení Slovenska 14. 3. 1939, následné okupace zbytku státu nacistickými ozbrojenými silami dne 15. 3. 1939 a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava o den později. Důsledkem toho pak na území protektorátu platila předlitavská právní úprava až do konce druhé světové války, přičemž po osvobození Československa se na základě ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, obnovila i dualita platného práva.

Sjednocení předlitavské a zalitavské právní úpravy občanského soudního řízení tak přinesla až právnícká dvouletka. „Právníckou dvouletkou“ se nazývá období od července 1948 do září 1950, protože právě do té doby mělo podle rozhodnutí vlády ministerstvo spravedlnosti připravit unifikované osnovy základních kodexů, mezi něž patřil i kodex občanského práva procesního.⁴⁴ Výsledkem kodifikačního úsilí byl také první jednotný československý občanský soudní řád – zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Jelikož

⁴¹ BOURA, Ferdinand. Rozsudek pro zmeškání a zásada materiální pravdy. *Právník*. 1952. č. 4. s. 226.

⁴² SCHELLOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Kontumační rozsudky. *Právník*. 1994, č. 3, s. 232-233.

⁴³ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4. s. 427.

⁴⁴ KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. s. 123.

charakteristickým rysem socialistického práva bylo zdůrazňování veřejného zájmu na způsobu vedení a výsledku řízení, znamenal jednotný občanský soudní řád z roku 1950 striktní přechod k zásadě materiální pravdy.⁴⁵ Socialistický zákonodárce přísně odmítal jakýkoliv formalismus, který podle něho způsoboval procesní nerovnost stran, což také vedlo mj. k odstranění institutu kontumačních rozsudků, které ve svém původním znění neznal ani posléze přijatý stávající o. s. ř. Kontumační rozsudky se do českého práva vrátily až po vzniku samostatné České republiky.

Novelou o. s. ř., zákonem č. 171/1993 Sb., byly s účinností od 1. 9. 1993 znovu do českého právního řádu navraceny rozsudky pro zmeškání. Nebyl to však jen důsledek společenských a politických změn po roce 1989. Znovuzavedení kontumačních rozsudků a rozsudků pro uznání mělo totiž významně usnadnit práci justici, zejména urychlit řízení ve věcech obchodních a odlehčit tak práci zahlceným soudům. Nelze však říct, že by zákonodárce navázal na předlitavský (Kleinův) procesní kodex, který jimi umožňoval rozhodovat do 1. 1. 1951. Zákonodárce se totiž výslovně v důvodové zprávě výslovně přihlásil k zalitavské (uherské) úpravě jako vzoru, kterým se při formulaci § 153b inspiroval.⁴⁶

Od roku 1993 doznalo ustanovení § 153b do dnešních dnů celkem 4 změn. S účinností od 1. 1. 2001 se ho dotkla tzv. velká novela (zákon č. 30/2000 Sb.). Velká novela vnesla do o. s. ř. možnost rozhodnout „fiktivním“ rozsudkem pro uznání, který se povahově blíží kontumačnímu rozsudku (koneckonců šlo do jisté míry o reakci na příliš úzké pojetí kontumace), a zásadně změnila také znění § 153b. Předvolání k prvnímu jednání muselo být nově doručováno žalovanému do vlastních rukou. Původní lhůta pro doručení předvolání tak, aby bylo následně možné žalovaného zkontumovat, se prodloužila z 5 dnů přede dnem prvního nařízeného jednání, na 10 dnů přede dnem prvního jednání, které se ve věci reálně konalo. Dále bylo upřesněno, že rozhodnout rozsudkem pro zmeškání ve věci, ve které je více žalovaných, kteří tvoří nerozlučné společenství, lze jen, nedostaví-li se všichni řádně obeslaní žalovaní. Do té doby to právní úprava zapovídala i v případech vícero žalovaných, jejichž práva a povinnosti spolu však nesouvisely a rozsudek se na ně všechny tedy nemusel vztahovat. Zároveň doznal změny zákonem předvídaný následek zrušení rozsudku pro zmeškání z omluvitelných důvodů. Pokud žalovaný kromě návrhu na zrušení kontumačního rozsudku podal proti němu současně i odvolání a soud návrhu na zrušení rozsudku vyhověl, předpokládal zákon ve znění do 31. 12. 2000 fikci zpětvzetí podaného odvolání. Takováto fikce byla však podle zákonodárce v rozporu

⁴⁵ KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. s. 571.

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

se zásadami procesního práva. Důvodová zpráva neuvádí, se kterými. Domnívám se, že tato fikce byla v rozporu se zásadou dispoziční, když nelze fingovat zpětvzetí odvolání jako procesní úkon závislý na vůli odvolatele. Je proto zajímavé, že zákonodárce v témže zákoně užil (v případě „fiktivního“ rozsudku pro uznání) fikci založenou na obdobném základě, ačkoli v případě fikce zpětvzetí odvolání její pojetí označuje za rozporné se zásadami procesního práva. Fikce zpětvzetí odvolání byla nahrazena zdánlivostí podaného odvolání.⁴⁷

S účinností od 1. 7. 2009 byla tzv. souhrnnou novelou (zákonem č. 7/2009 Sb.) zavedena nová úprava koncentrace řízení. To se dotklo také stávajícího § 118b, do té doby upravujícího zvláštní režim koncentrace ve vybraných typech občanského soudního řízení. Změna přinesla sjednocení režimu koncentrace řízení, resp. zavedení koncentrace *ex lege* a odstranění tzv. koncentrace vhodné (koncentrace na návrh účastníka) a v souvislosti s tím přestalo být vyžadováno, aby v oněch vybraných typech řízení podle § 118b byly žaloba a předvolání k jednání soudu žalovanému doručeny nejméně 30 dnů předem, aby v těchto řízeních mohlo dojít k případné kontumaci. Díky souhrnné novele o. s. ř. se tak sjednotila pravidla o doručování žaloby a předvolávání k jednání soudu, aby následně mohlo dojít k vydání rozsudku pro zmeškání. Sjednocená lhůta dodnes činí 10 dní přede dnem, kdy se jednání má konat. Souhrnná novela navíc znamenala rozšíření možnosti rozhodovat „fiktivním“ rozsudkem pro uznání. Novela totiž do o. s. ř. vnesla možnost konat přípravné jednání a pro případ jeho zmeškání žalovaným založila zákonnou fikci uznání nároku.⁴⁸

Zatím poslední změna úpravy rozhodování rozsudkem pro zmeškání nastala s účinností od 1. 7. 2021 přijetím tzv. novely o dětských dlužnících (zákon č. 192/2021 Sb.). Novela výslovně zakotvila zákaz rozhodnout rozsudkem pro zmeškání a „fiktivním“ rozsudkem pro uznání, je-li žalovaným ke dni zahájení nebo vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti. Důvodem přijetí této úpravy je vědomí zákonodárce o tom, že některé instituty českého procesního práva nijak nezohledňují specifické případy dětí, ačkoli jejich aplikace je v případě dětí značně riziková, přísná, v rozporu s ústavněprávními požadavky na jejich ochranu a je tak důvodem rostoucího množství dětských dlužníků.⁴⁹

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

3. Kontumace ve světle základních procesních zásad

Soudnictví lze definovat jako činnost nezávislých soudů, vykonávanou podle stanovených pravidel, spočívající v závazném řešení konkrétních případů podle právních norem, které na ně soud aplikuje. Soudnictví zajišťuje výkon základního práva každého na soudní ochranu. Je realizováno prostřednictvím procesu.⁵⁰

Procesem rozumíme právem upravený postup některých právních subjektů směřující k dosažení určitých právních následků. Civilní proces je pak jedním z druhů procesu, resp. jedním z druhů soudních řízení. Jde o soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu soudu a dalších procesních subjektů (účastníků řízení, popř. i státního zastupitelství a dalších zvláštních subjektů) při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.⁵¹

Jak soudnictví, tak také civilní proces spočívají na konkrétních principech. Ty představují vůdčí ideje, na kterých procesní právo jako jedno z právních odvětví spočívá. Principy, na rozdíl od právních norem, mají vyšší míru abstraktnosti. Mají značný význam jak pro tvorbu práva, tak i pro jeho poznání, výklad a aplikaci.⁵² Častý je i jejich protichůdný charakter, který je příznačný i pro procesní právo, kde jeho základní principy stojí proti sobě zejména v závislosti na tom, zda jde o principy nalézacího řízení sporného nebo nesporného. S rozsudkem pro zmeškání se proto pojí principy nalézacího řízení sporného, neboť v tomto druhu civilního procesu může být rozsudek pro zmeškání vydáván. Tyto principy nelze při rozhodování rozsudkem pro zmeškání pomíjet, neboť jak dovodil Ústavní soud, k vydání rozsudku pro zmeškání lze přistoupit teprve tehdy, odpovídá-li to vzhledem k ostatním okolnostem případu i požadavkům vyplývajících z obecných zásad civilního procesu.⁵³

Souhrn principů, na kterých spočívá soudnictví, označujeme jako právo na spravedlivý proces. Co je součástí práva na spravedlivý proces se v českém prostředí vykládá s ohledem na článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, článek 96 Ústavy a články 36 až 38 Listiny. Článek 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv garantuje každému právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem. Rozsudek pak musí být vyhlášen veřejně, ačkoli tisk a veřejnost

⁵⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 19-20.

⁵¹ tamtéž, s. 32-34.

⁵² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1. s. 34-35.

⁵³ náleží Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15

mohou být z určitých důvodů vyloučeny i po celou dobu předcházejícího procesu. Podle článku 36 odst. 1 Listiny se může každý domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech též u jiného orgánu. Podle článku 37 odst. 3 Listiny si jsou všichni účastníci v řízení rovni. Obdobné vyplývá i z článku 96 odst. 1 Ústavy. Podle článku 38 Listiny nesmí být nikdo odňat svému zákonnému soudci a každý má právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

Z výše citovaných ustanovení tedy vyplývají základní prvky množiny označované jako právo na spravedlivý proces. Ve vztahu ke kontumačnímu rozsudku má význam zejména princip rovnosti a kontradiktornosti, ústnosti, přímosti a hospodárnosti.

Princip rovnosti znamená, že strany sporu musí mít před soudem stejné postavení, že žádná z nich před soudem nebude požívat nějakých nadstandardních výhod oproti straně druhé. Každá strana musí mít možnost předestřít soudu své argumenty za podmínek ne zřetelně nevýhodnějších než protistrana. V této souvislosti se také někdy hovoří o „rovnosti zbraní“⁵⁴ nebo „rovnosti v příležitostech“.⁵⁵ V tomto kontextu si dovoluji konstatovat, že kontumační rozsudek je v souladu se zásadou rovnosti. To, že soud může za určitých podmínek rozhodnout jen na základě tvrzení žalobce považovaných za nesporná, není v rozporu se zásadou rovnosti. Zákon totiž stanoví jasné podmínky, za kterých lze žalovaného zkontumovat. Hned tou první, vyjádřenou v § 153b odst. 1 o. s. ř., je řádné doručení žaloby do vlastních rukou žalovanému, předvolání k jednání nejméně deset dnů přede dnem, kdy se jednání má konat a výslovné poučení o následcích nedostavení se. Žalovaný se tedy o možné hrozbě kontumace dozví (samozřejmě za předpokladu, že mu není doručováno fikcí) a nemůže následně poukazovat na nerovné postavení oproti žalobci úspěšnému na základě kontumace. Souhlasím s dvojicí olomouckých autorek s tím, že v případě doručení žaloby a předvolání fikcí by rozsudek pro zmeškání neměl být vydáván vždy bez dalšího, ale jen tehdy, pokud soudce zvlášť kriticky posoudí, zda tím nebude rovnost stran sporu narušena.⁵⁶ Navíc případná nerovnost je zákonodárcem preventivně vyvažována stanovením podmínek, za kterých žalovaného zkontumovat nelze (ty vyplývají z § 153b odst. 2 a 3). Konečně je dána žalovanému možnost kontumaci zvrátit, pokud první jednání ve věci zmeškal z omluvitelných důvodů (§ 153b odst. 4).

⁵⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 69.

⁵⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01

⁵⁶ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, Vol. 10, č. 2, s. 108.

Možným porušením zásady rovnosti ve vztahu ke kontumačnímu rozsudku se detailně zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10. Konkrétně se zabýval tím, zda institut kontumačního rozsudku neodporuje zásadě rovnosti, když jeho vydání může navrhnout pouze žalobce proti zmeškavšímu žalovanému a nikoli součinný žalovaný proti zmeškavšímu žalobci. Ústavní soud však porušení zásady rovnosti v tomto směru neshledal. Poukázal na to, že procesní rovnost stran nelze pojímat jako rovnost absolutní, nýbrž jako relativní zejména s ohledem na faktické postavení stran, které je však zákonodárcem kompenzováno jinými zárukami. Podle Ústavního soudu by naopak právě situace, kdy by navrhnout vydání rozsudku pro zmeškání mohl i žalovaný, nastolila stav nerovnosti, neboť by takovým právem byl žalovaný zvýhodněn tím, že by argumentaci žalobce znal a mohl se k ní vyjádřit, zatímco žalobce by tuto možnost neměl, když se o způsobu procesní obrany žalovaného často dozvídá až v průběhu jednání soudu. Právě z této úvahy vycházel zákonodárce počátkem 90. let minulého století při znovuzavádění kontumace do českého procesního práva. Podle Ústavního soudu je tato úvaha zcela legitimní, když hrozba vynesení rozsudku pro zmeškání má vést k ukáznění žalovaných, kteří se vyhýbají (ať záměrně nebo z vlastní liknavosti) účasti na soudních jednáních a tím komplikují práci justice.⁵⁷

Konečně odborná veřejnost si v souvislosti s tímto nálezem všímá i určité logičnosti toho, proč žalovaný nemůže vydání rozsudku pro zmeškání navrhnout. V případě návrhu žalovaného by totiž nikdy nemohla být splněna materiální podmínka pasivity žalobce, když ten svou aktivitu dává najevo už jen tím, že podal žalobu a zaplatil soudní poplatek, čímž dal najevo, že o provedení řízení usiluje.⁵⁸

Princip kontradiktornosti bývá odvozován od zásady „necht’ je slyšena i druhá strana“ (latinsky *audiatur et altera pars*). Kontradiktornost je proto pojímána jako právo účastníka řízení vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům, zkrátka ke všemu, co v řízení zazní. Z toho důvodu by se mohlo zdát, že institut kontumačního rozsudku je s tímto základním principem v rozporu, protože jej soud vydá, aniž by se žalovaný k věci vyjádřil. Domnívám se však, že toto zdání je klamné, protože předtím, než soud vůbec nařídí první jednání, učiní vždy nezbytné kroky k tomu, aby žalovaný dostal šanci se k věci vyjádřit. V rámci přípravy jednání totiž musí být žalovaný podle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř. vyzván, aby se ve věci písemně vyjádřil a předložil soudu listinné důkazy, jichž se dovolává, ledaže se takový postup jeví s ohledem na povahu věci neúčelným. Případně mu může být uloženo se ve věci vyjádřit usnesením podle §

⁵⁷ nálezu Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

⁵⁸ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2015, Vol. 10, č. 2, s. 105.

114b odst. 1 o. s. ř., čímž se spustí mechanismus, který v konečném důsledku může vést k vydání tzv. fiktivního rozsudku pro uznání, který se však svou konstrukcí blíží spíše kontumaci (touto otázkou se budu zabývat níže).

Výše vzpomínanými výzvami se naplňuje princip kontradiktornosti, neboť žalovaný dostane možnost být slyšen. Jestliže žalovaný navzdory takovým výzvám zůstane netečný a ani se nedostaví k prvnímu jednání, kde by mu byl dán prostor k vyjádření, lze si takové jeho chování vyložit jako absolutní nečinnost, kterou odborníci i judikatura považují za jednu z materiálních podmínek kontumace. I z čl. 38 odst. 2 Listiny je zřejmé, že účastník řízení má právo, nikoli povinnost, se vyjádřit ke všem prováděným důkazům. A právě rozsudek pro zmeškání je založen na tom, že žalovaný nehájí v řízení svá práva, přestože k tomu dostal příležitost.⁵⁹

Princip ústnosti a přímosti se týká vlastního jednání soudu. Princip ústnosti znamená, že relevantní v procesu je to, co bylo ústně sděleno (proto je také třeba ústně přednést kontumační návrh). Princip přímosti jde s principem ústnosti ruku v ruce. Znamená, že soud je v přímém, osobním styku s účastníky řízení.⁶⁰ V tomto směru jej nelze zaměňovat s právem účastníka být jednání přítomen a z toho důvodu lze dospět k závěru, že kontumace není v rozporu s těmito principy.

Princip hospodárnosti znamená, že ochrana subjektivním hmotněprávním právům musí být poskytnuta rychle, účinně a bez zbytečných průtahů, protože jen zavčasu poskytnutá ochrana může být dostatečně účinná.⁶¹ Právě rozhodování rozsudkem pro zmeškání jistě napomáhá plnění principu hospodárnosti, když umožňuje řízení značně urychlit. Ústavní soud však správně poznamenává, že funkcí rozsudku pro zmeškání není urychlit řízení za každou cenu, ale urychlit jej uplatněním skutkové domněnky nepříznivé vůči tomu, kdo je kontumován.⁶² Při zvažování kontumace je proto třeba respektovat nejenom její zákonné podmínky, nýbrž i základní procesní práva účastníků na zajištění spravedlivé ochrany jejich soukromých práv a oprávněných zájmů a práva na soudní ochranu.⁶³

V souvislosti s rychlostí řízení se však řada odborníků nemůže ubránit dojmu, že právě důraz na rychlost řízení je v poslední době značně přeceňován a upřednostňován před hledáním

⁵⁹ nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08

⁶⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 72.

⁶¹ tamtéž, s. 73.

⁶² nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08

⁶³ nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15

pravdy.⁶⁴ Zákodárce by z toho důvodu měl usilovat o vyváženost mezi rychlostí a zejména kontradiktorností řízení. Kontumace je jedním z nástrojů, které přispívají k této vyváženosti, neboť je nejenom nástrojem urychlení řízení, ale i nástrojem k dosažení kontradiktornosti, když právě její hrozba může žalovanou stranu vyburcovat k aktivitě (také z tohoto důvodu někteří autoři odmítají právě sankční povahu rozsudku pro zmeškání, byť dle mého názoru jdou oba tyto účely ruku v ruce, resp. na sebe navazují).⁶⁵ Naopak, pokud chce žalovaný řízení obstruovat, měl by to soudce co nejdříve vycítit, chování žalovaného analyzovat, postupovat vůči němu nanejvýš obezřetně a případně využít donucovacích prostředků, které má díky zákonu k dispozici, vč. kontumace.⁶⁶

Abych uzavřel pojednání o kontumaci ve vztahu k právu na spravedlivý proces, dovolím si již poněkolkáté citovat Ústavní soud: institut rozsudku pro zmeškání není sám o sobě v rozporu s právem na spravedlivý proces, nicméně jeho aplikace musí být v souladu s účelem kontumace.⁶⁷

Vedle práva na spravedlivý proces stojí tzv. odvětvové principy civilního procesu, z nichž ve vztahu ke kontumaci jsou relevantní některé principy nalézacího řízení sporného, a to zásada dispoziční, zásada projednací, zásada koncentrace a zásada formální pravdy.

Zásada dispoziční vyjadřuje to, že nakládat (disponovat) s řízením a jeho předmětem mohou jen účastníci řízení (tj. podle § 90 o. s. ř. žalobce a žalovaný). Stávají se tak pány sporu (latinsky *domini litis*), tedy těmi, kdo řízení ovládá. Účastníci řízení disponují řízením prostřednictvím procesních úkonů (zejména pak nejrůznějšími návrhy).⁶⁸ Zásada dispoziční se projevuje se i ve vztahu ke kontumaci, protože aby k ní mohlo dojít, musí být vedle dalších podmínek splněna podmínka v podobě žalobcova kontumačního návrhu. Učinění tohoto procesního úkonu je ponecháno plně na vůli žalobce. Byť je následně dán ještě prostor pro úvahu soudu, zda žalovaného definitivně zkontumuje, bez příslušného žalobcova návrhu by ani tuto úvahu soud nemohl vůbec začít rozvíjet.

Zásada projednací se odvozuje od intenzity podílu soudu a účastníků řízení na shromažďování skutečností jako podkladu rozhodnutí soudu. Tato zásada znamená, že soud smí v nalézacím řízení sporném přihlídnout pouze ke skutkovým tvrzením, která mu strany

⁶⁴ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI). ISBN 978-80-7357-414-7. s. 16.

⁶⁵ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413.

⁶⁶ JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-86-x. s. 57.

⁶⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

⁶⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 75-76.

přednesou (v souladu se zásadou ústnosti), a pak k těm důkazům, které mu strany na jejich podporu nabídnou. Zásada usiluje o nastolení určité harmonické součinnosti mezi soudem a účastníky při shromažďování skutkového materiálu a jeho prověřování tak, aby sporné skutečnosti byly podle míry účasti stran spolehlivě zjištěny, jak stanoví § 6 o. s. ř. Za tím účelem je účastníkům řízení stanovena povinnost tvrzení, povinnost důkazní a povinnost dbát pokynů soudu (§ 101 odst. 1).⁶⁹ S těmito povinnostmi jsou pak spojena odpovídající břemena (břemeno tvrzení a břemeno důkazní), která představují procesní odpovědnost účastníka za to, že soudu budou rozhodné skutečnosti prokázány.⁷⁰ Tato zásada má význam i pro vydání kontumačního rozsudku, neboť žalobce musí v žalobě uvést skutková tvrzení, která se za splnění dalších podmínek budou podkládat *ex lege* za nesporná. Dokazování však odpadá, a proto rozsudek založený na provedených důkazech a jejich hodnocení nemůže být rozsudkem pro zmeškání, byť by tak byl označen a odůvodněn.⁷¹

Domnívám se však, že jenom proto neodpadá současně povinnost důkazní, neboť dle mého názoru by skutková tvrzení měla být považována za nesporná ideálně s přihlédnutím k předloženým důkazním prostředkům. Lépe řečeno, (nesporná) skutková tvrzení podložená relevantními důkazy spíše utvrdí soud v jeho úvaze o tom, že může rozsudek pro zmeškání vynést. V žádném případě nechci, aby výše zmíněné vyznělo tak, že by soud měl důkazy hodnotit, ale chci tím říct, že shledá-li soud, že žalobce do spisu založil nějaké důkazy, dospěje patrně spíše k názoru, že nárok uplatňuje po právu a nevymáhá soudní cestou nárok fiktivní, vymyšlený, jak se toho obávám výše. Žalobce totiž zpravidla nebude do řízení vstupovat s úmyslem žalovaného zkontumovat, ale až dodatečně využije příležitosti podat kontumační návrh, která se nemusí vždycky naskytnout. Proto žalobce na začátku řízení bude plnit obě procesní povinnosti, ačkoli v případě úspěšné kontumace v jeho prospěch dodatečně shledá, že splnění důkazní povinnosti vyšlo do prázdna. Je pravdou, že judikatura dovolacího soudu správně dovodila, že okolnost, že důkazy způsobilé prokázat žalobní tvrzení nebyly k žalobě připojeny nebo v ní označeny, nemá vliv na úsudek soudu o tom, zda byly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání⁷², přesto se domnívám, že ve většině případů soud ve spise nalezne i k žalobě připojené důkazní prostředky, byť jich nebude muset v daném případě využít.

⁶⁹ ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Orbis, 1964. s. 78-79.

⁷⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 250.

⁷¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1197/99

⁷² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2228/99; též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4098/2010

K podobnému závěru dospěli také Schelleovi, kteří uvádějí, že v případě kontumačních rozsudků není možné vyloučit aplikaci zásady volného hodnocení důkazů, pokud budou důkazy obsaženy přímo v žalobě nebo k ní budou připojeny (zejm. pokud půjde o důkazy prokazující, že žalobci nárok z hmotněprávního hlediska nepřísluší).⁷³

Zásada koncentrační (někdy se uvádí též zásada legálního pořádku) vyjadřuje to, že řízení se ze zákona rozpadá do určitých stadií, v rámci nichž je možné provést některé konkrétní procesní úkony, jinak dojde k prekluzi (zániku práva na učinění těchto procesních úkonů s tím, že budou-li přesto učiněny, nebude k nim soud přihlížet).⁷⁴ Jinými slovy, v zájmu urychlení a zefektivnění řízení lze některé procesní úkony učinit jen v určité části řízení a později už to není možné. Koncentrace tedy brání možným úmyslným průtahům ze strany účastníků řízení. Má místo pouze v nalézacím řízení sporném. Příkladem koncentrace řízení před soudem prvního stupně je i kontumace, neboť kontumační návrh může žalobce vznést pouze při prvním jednání ve věci za předpokladu, že žalovaný se k tomuto jednání bez kvalifikované omluvy nedostaví. Později už tedy žalovaného zkontumovat nelze.

Zásada formální pravdy představuje řešení patrně nejvýznamnějšího procesního dilematu. Cílem civilního procesu je totiž správné a pokud možno i spravedlivé rozhodnutí, které zajistí ochranu soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Takové rozhodnutí musí logicky vycházet z pravdivého skutkového základu. Činnost soudu proto spočívá nejprve ve zjišťování skutkového stavu (toho, co se stalo) a následně v právním posouzení tohoto stavu. Proti zájmu na zjištění pravdy však stojí zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení a také argument, že proces vybudovaný na sociální koncepci usiluje především o vyřešení sporu, nikoli primárně o nalezení pravdy.⁷⁵ Nalezení objektivní jediné pravdy, jak o to usiloval socialistický proces, je vpravdě velice komplikované – o to víc v dnešní době plné dezinformací – a neodpovídá empirické, induktivní povaze lidského poznání, které se uplatňuje i při činnosti soudu.⁷⁶

Je třeba si uvědomit, že proti sobě stojící účastníci řízení budou mnohdy přesvědčeni o vlastní (subjektivní) pravdě odlišné od pravdy, ve které žije druhá strana sporu. Snad to může být výsledkem i různých psychologických faktorů jako dlouhodobé nalhávání si různých

⁷³ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Kontumační rozsudky. *Právník*. 1994, č. 3, s. 234.

⁷⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 80.

⁷⁵ NOP, Michal. Proč nejde a nemá jít ve sporném civilním řízení primárně o nalezení pravdy. In: MACKOVÁ, Alena a kol. *Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. Praha: Spolek českých právníků Všehrad, 2016. ISBN 978-80-85305-51-7. s. 134.

⁷⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 31.

„pravd“ v zájmu vlastního přesvědčení se o tom, že daný jedinec není „ten špatný“. Polistopadový zákonodárce proto správně shledal, že při zjišťování pravdy se socialistický soud musel dobírat filozofických základů lidského jednání a narážel na otázku samotné existence či poznatelnosti skutečné pravdy. Pravdu lze však v procesu chápat nanejvýš jako subjektivní přesvědčení soudce o tom, že ji s vysokou mírou pravděpodobnosti našel. Nemusí tomu tak tedy vždy být. Soudce se pouze dostane do psychického stavu, kdy si je jistý, že už pravdu zná. Dnešní civilní proces je budován na dodržování určitých formálních postupů, na jejichž základě se dosáhne výsledku, který je nebo není v souladu s objektivní pravdou.⁷⁷ Formální pravdou lze tedy rozumět stav poznatků, zjištěný formálním postupem upraveným procesním právem (např. tak, že soud vezme žalobcova tvrzení za nesporná podle § 153b odst. 1).⁷⁸ Brněnští procesualisté k tomu uvádí, že uplatnění zásady formální pravdy nemusí být spojeno vždy s procesním formalismem, ale s myšlenkou, že shromažďování skutkového materiálu je záležitostí procesních stran, a že tedy spíše než o uplatnění pravdy formální jde o uplatnění pravdy subjektivní (pravdy stran).⁷⁹

Bude tedy záviset právě na aktivitě účastníků zatížených povinnostmi tvrdit a tvrzení dokazovat. Jak správně poznamenává Svoboda, české civilní právo procesní spočívá na nepsané zásadě „kdo mlčí, souhlasí“, byť je tento přístup v odborné literatuře často kritizován.⁸⁰ Soud provádí dokazování jen tehdy, když si strany (zejména žalovaný) takový způsob zjišťování rozhodných skutečností vlastní aktivitou vynutí. Pokud žalovaný zůstane pasivní, uplatní se instituty, které soudu ukáží pravdu, byť ne vždycky objektivní.⁸¹ Ostatně i § 6 o. s. ř. výslovně uvádí, že soud má postupovat v součinnosti s účastníky tak, aby sporné skutečnosti byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Nejlépe to dle mého názoru vystihl prof. Štajgr, který dospěl k závěru, že v procesu ovládaném formální pravdou není zjištění objektivní pravdy sice vyloučeno, avšak toto zjištění se stává do určité míry dílem náhody.⁸² Kontumace je vzhledem

⁷⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 81-83.

⁷⁸ NOP, Michal. Proč nejde a nemá jít ve sporném civilním řízení primárně o nalezení pravdy. In: MACKOVÁ, Alena a kol. *Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekonstrukci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. Praha: Spolek českých právníků Všechno, 2016. ISBN 978-80-85305-51-7. s. 135.

⁷⁹ MACUR, Josef a Jaruška STAVINHOVÁ. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1990. ISBN 80-210-0099-6. s. 44.

⁸⁰ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1. s. 31-35.

⁸¹ SVOBODA, Karel. Současný režim poznávání a dokazování v českém civilním řízení. In: *Olomoucké debaty mladých právníků – Sborník příspěvků*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-2441-925-1. s. 14-18.

⁸² ŠTAJGR, František. *Materiální pravda v občanském soudním řízení*. Praha: Orbis, 1954. s. 13.

k výše uvedenému dávána za typický příklad promítnutí zásady formální pravdy do českého civilního procesu.

Pokud jde o odvětvové procesní zásady, nalézám přesvědčení, že v institutu kontumace v užším pojetí se takřka všechny odráží.

4. Vztah zmeškání a uznání

Nyní se budu zabývat vztahem zmeškání a uznání a tím, co jsem výše označil jako zmeškání v širším slova smyslu vzhledem k nešťastnému pojetí uznání fingovaného na základě pasivity žalovaného ve vztahu ke kvalifikované výzvě podle § 114b a neúčasti na přípravném jednání podle § 114c o. s. ř.

V první řadě bych se rád vypořádal s tím, zda zmeškání nemůže být považováno za projev uznání. Na vyřešení této otázky je totiž závislé i následné pojednání o „zastřených“ kontumačních rozsudcích.

Hned úvodem poznamenávám, že jsem toho názoru, že zmeškání sice může naznačovat i to, že snad žalovaný za ním soudní cestou uplatňovaný nárok uznává, avšak nelze to bez dalšího předpokládat. Jistě si lze takové spíše ojedinělé případy představit, ale konstrukce klasického zmeškání, jak je uvedeno výše, stojí spíše na předpokladu, že zmeškavší strana se nemá čím bránit. To ale jistě neznamena, že nárok z toho důvodu uznává a nelze na základě toho tvořit nějaké právní domněnky k uznání směřující.

Dojde-li k výslovnému uznání v průběhu řízení, má to za následek rozhodnutí „pravým“ rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 1 o. s. ř. Z toho důvodu uznání dostává zcela nový rozměr, když je pojímáno – je-li učiněno v průběhu řízení – jako procesní úkon a je odlišováno od uznání dluhu jako právního jednání ve smyslu občanského práva hmotného.⁸³ „Pravý“ rozsudek pro uznání se od kontumačního rozsudku a tzv. „fiktivního“ rozsudku pro uznání liší i tím, že uznání není nijak fingováno a soudu proto není ponechán prostor pro diskreci. Uznali žalovaný v průběhu řízení nárok nebo alespoň jeho základ, soud musí rozsudek pro uznání vydat. Přitom není relevantní ani vůle žalobce, na rozdíl od kontumace, s výjimkou případů, kdy žalovaný nárok uzná jen zčásti. V tomto případě lze rozhodnout rozsudkem pro uznání jen na návrh žalobce.

„Pravý“ rozsudek pro uznání je tedy založen na procesním úkonu žalovaného. Žalovaný nárok uzná o své vůli, sám se rozhodne. Právě proto je odbornou veřejností značně kritizováno pojetí tzv. „fiktivního“ rozsudku pro uznání, když např. Macur uvádí, že uznání nároku nelze fingovat. Žalovaný sám výslovně nárok žalobce buď uzná nebo nikoliv. Žádná třetí cesta jako fikce uznání nemůže existovat, protože nelze fingovat něco, co je závislé na vůli jedince. A pokud se tak děje, spatřuje v tom prof. Macur rozpor s právem na spravedlivý proces a porušení

⁸³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 731; v tomto duchu rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001

zásady dispoziční jako zásady, na které civilní proces spočívá.⁸⁴ Ale český zákonodárce tento poznatek jaksi opomněl vzít v úvahu a důsledkem toho existuje v českém právu vedle „pravého“ i „fiktivní“ rozsudek pro uznání, který je však založen na zmeškání, ačkoli se navenek tváří tak, že je založen na fikci uznání. Jak většina doktríny, tak judikатурní praxe jej proto přibližují rozsudku pro zmeškání. Jirsa jde dokonce tak daleko, že o „fiktivním“ rozsudku pro uznání vysloveně píše jako o „kontumačním rozsudku pro uznání“, když se v něm prolínají jak znaky rozsudku pro zmeškání (§ 153b), tak rozsudku pro uznání (§ 153a).⁸⁵ A zaznamenal jsem i rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém se bez dalšího hovoří o „rozsudku pro zmeškání podle § 153a“.⁸⁶

K vydání „fiktivního“ rozsudku pro uznání vede poměrně jasná cesta. Předseda senátu je v zájmu rychlosti a efektivnosti řízení povinen podle § 114a odst. 1 o. s. ř. připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Za tím účelem může žalovanému buď zaslat tzv. prostou výzvu k vyjádření podle § 114a odst. 2 písm. a) anebo, vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, popř. tehdy bylo-li předtím o věci rozhodnuto v rozkazním řízení, mu může zaslat tzv. kvalifikovanou výzvu podle § 114b odst. 1. Aby předseda senátu sáhl při přípravě jednání ke kvalifikované výzvě, musí povaha věci nebo okolnosti případu vést předsedu senátu k úvaze, že žalovaný má k dispozici skutečnosti a důkazy svědčící v jeho prospěch. V opačném případě je třeba respektovat, že se žalovaný obecně může bránit toliko popřením žalobcových tvrzení a návrhem na zamítnutí žaloby.⁸⁷ Kvalifikovaná výzva k vyjádření má formu usnesení, proti kterému není odvolání přípustné (§ 202 odst. 1 písm. h) o. s. ř.). Žalovaný musí být o hrozbě fikce uznání poučen. Nebylo-li nebo nemůže-li být jednání připraveno postupem podle § 114a odst. 2, zejména pokud není znám okruh sporných skutečností a nejsou navrženy potřebné důkazy, může předseda senátu namísto kvalifikované výzvy nařídit přípravné jednání podle § 114c odst. 1.⁸⁸ Jestliže pak žalovaný bez vážného důvodu včas na kvalifikovanou výzvu neodpoví a ani nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom zabránil, má se za to, že za ním uplatňovaný nárok uznává (§ 114b odst. 5). Stejně přísný následek nastane také tehdy, když se řádně a včas obeslaný žalovaný, který byl v předvolání poučen o hrozbě fikce uznání, nedostaví k přípravnému jednání, aniž by se včas a z důležitého

⁸⁴ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 29-35.

⁸⁵ JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-86-x. s. 60.

⁸⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004

⁸⁷ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2009. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-769-0. s. 262.

⁸⁸ tamtéž, s. 265.

důvodu z něho omluvil (§ 114c odst. 6). Pokud by se za stejných okolností k přípravnému jednání nedostavil žalobce, bude to mít za následek zastavení řízení (§ 114c odst. 7). Fikce uznání se v obou případech neuplatní jen tehdy, pokud jsou dány předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.

Musím upozornit případného čtenáře na to, že jak ustanovení § 114b odst. 5, tak § 114c odst. 6 uvádí, že následkem zmeškání „se má za to“, že žalovaný nárok uznává. Jak si správně všimá Bezouška, užití formulace „má se za to“ se používá u vyvratitelných právních domněnek. Také učebnice hovoří o domněnce uznání.⁸⁹ Domněnky jsou založeny na předpokladu pravdivosti určité skutečnosti, neboť zkušenost nás učí, že domněnkou předpokládaná skutečnost zpravidla existuje.⁹⁰ Pro případ, že by tomu tak nebylo, se pak připouští důkaz opaku. Úmysl zákonodárce patrný z důvodové zprávy však směřoval k vytvoření fikce.⁹¹ Podle Bezoušky však nelze fingovat něco, o čem nevíme, zda to skutečně existuje nebo ne – o tom se můžeme pouze domnívat.⁹² Naopak Dvořák je toho názoru, že právě tato nejistota musí být odstraněna fikcí uznání. Vzhledem k výše uvedenému poukazuje na to, že ze zmeškání lhůty k vyjádření nelze usuzovat na uznání nároku, a proto ho nelze založit domněnkou (formulovanou navíc tak, že se připouští důkaz opaku), ale jedine fikcí.⁹³ S tímto názorem souhlasí také Hudková.⁹⁴

Česká právní úprava zmeškání se tak dostala do zcela bezprizorní situace, kdy u klasického rozsudku pro zmeškání je následek zmeškání pojímán slovy zákona jako fikce, ačkoli jde spíše o domněnku, zatímco u zcela nekoncepčního rozsudku pro uznání vydávaného na základě zákonodárcem zvolené fikce je tato formulována jako právní domněnka. Doktrína je víceméně zajedno s názorem, který jsem poprvé zaznamenal u Sedláčkové, totiž že není rozhodné, zda se v obou případech jedná o fikci nebo o právní domněnku, protože praktické důsledky použití jich obou jsou stejné – dokazování se neprovádí a následuje vydání rozsudku, který *ex lege* nemá kontradiktorní charakter.⁹⁵ A právě to je ve vztahu k fingování uznání tolik kritizováno.

⁸⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 353.

⁹⁰ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1. s. 31-35.

⁹¹ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*. 2019, č. 7-8, s. 13-18.

⁹² BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1. s. 31-35.

⁹³ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153a. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁹⁴ HUDKOVÁ, Barbora. Fikce uznání nároku žalovaným: K nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/15. *Právní rozhledy*, 2017, č. 23-24, s. 834-838.

⁹⁵ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř.“ *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7. s. 75.

Zákonodárce totiž z formálního hlediska finguje uznání, ačkoli z materiálního hlediska jde o typickou kontumaci. V případě fikce uznání se však podstatně snižuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného, zejm. rozporovat za ním uplatněný nárok. Jinými slovy žalovaný v důsledku fikce nemůže vznášet důkaz opaku. Proto je třeba k fikci uznání přistupovat zcela unikátním způsobem.⁹⁶ Judikatura dovodila, že její použití je významným zásahem do procesního postavení účastníka řízení, a proto je uplatnění fikce možné jen v případech skutečně nesporných. Opačný přístup by totiž znamenal porušení kontradiktornosti procesu (práva žalovaného být slyšen a vyjádřit se k věci), práva na spravedlivý proces a možná i úplné odepření spravedlnosti (latinsky *denegatio iustitiae*).⁹⁷ Soudy by proto měly k vydávání „fiktivních“ rozsudků pro uznání přistupovat zdrženlivě a před vydáním „fiktivního“ rozsudku pro uznání by měly posoudit to, zda žaloba představuje přiměřený základ pro jeho vydání, a také to, zda z pasivity žalovaného lze opravdu usuzovat na to, že nárok mlčky uznává.⁹⁸ Už starší judikatura navíc dovodila, že vážný důvod, který žalovanému zabránil se ve věci písemně vyjádřit ve stanovené lhůtě, je relevantní nejen tehdy, jestliže jej žalovaný soudu ve lhůtě k vyjádření sdělil, ale i tehdy pokud šlo o natolik vážný důvod, že žalovanému zhoła znemožnil byt' jen včas sdělit, že u něj tento důvod nastal.⁹⁹ Zároveň soudy musí před vydáním „fiktivního“ rozsudku pro uznání zvážit, zda nepominuly základní předpoklady pro využití institutu kvalifikované výzvy.¹⁰⁰

Jenomže zákon nedává soudu prostor pro takové úvahy. V případě „pravého“ i „fiktivního“ rozsudku pro uznání jej soud musí vydat, jsou-li pro to splněny podmínky. Ustanovení § 153a o. s. ř. je tedy v tomto směru judikaturou vykládáno značně extenzivně a přibližuje se tak pojetí kontumace, při které podle § 153b prostor pro diskreci je. Toho si správně všímá Lavický, když uvádí, že „fiktivní“ rozsudek pro uznání má blíže rozsudku kontumačnímu než rozsudku pro uznání právě proto, že „fiktivním“ rozsudkem pro uznání může soud vyhovět žalobci jenom tehdy, odůvodňují-li skutková tvrzení uplatněný nárok. Podle Lavického však takovou judikaturu nelze zavrhnout pro výklad *contra legem*, nýbrž je potřeba ji připustit právě proto,

⁹⁶ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*. 2019, č. 7-8, s. 13-18.

⁹⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15, náleží Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16

⁹⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15, náleží Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17, ze starší judikatury např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003

⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2433/2004

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření (§ 114b OSŘ). *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 10, s. 278-282.

že si soudy správně uvědomily, že nevyjádření se žalovaného, resp. jeho absence na přípravném jednání, představuje klasický příklad zmeškání.¹⁰¹

Otázkou ústavní konformity fikce uznání, na jejímž základě je vydáván rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3, se zabýval Ústavní soud ve významném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/15. Ústavnímu soudu byl předložen návrh na zrušení ustanovení § 114b odst. 5 a citace tohoto ustanovení v § 153a odst. 3. Domnívám se však, že závěry z tohoto rozhodnutí Ústavního soudu lze vztáhnout i na ustanovení § 114c odst. 6. Otázku zrušení zmiňovaných ustanovení předložil plénu Ústavního soudu jeho I. senát.

Navrhovatel poukazoval právě na to, že uznání jako projev autonomie vůle nemůže být fingováno. Podle Ústavního soudu však svobodná vůle žalovaného není nijak omezena, když záleží pouze na něm, zda se žalobě bude bránit. Napadené ustanovení je spíše nevhodně formulováno, nikoliv, že by bylo přímo v rozporu s Ústavou. Navíc Ústavní soud poukázal i na to, že soudy těmito rozsudky přes patnáct let rozhodovaly bez větších obtíží. Pro větší důvěryhodnost soudního rozhodnutí proto Ústavní soud doporučil v odůvodnění „fiktivních“ rozsudků pro uznání jasně vysvětlit, že hlavním důvodem prohry žalovaného je jeho pasivita. Z toho dovozují, že Ústavní soud v podstatě soudy nabádá k tomu, aby „fiktivní“ rozsudky pro uznání zakládaly na zmeškání. To je dle mého názoru správný přístup, protože osobně souhlasím s názorem, že „fiktivní“ rozsudky pro uznání jsou ve skutečnosti zastřenými kontumačními rozsudky.

Ústavní soud uzavřel, že napadený institut sleduje legitimní cíl, kterým je projednání věci bez zbytečných průtahů, což je cíl velice důležitý právě proto, aby se účastníku řízení dostalo spravedlnosti zavčasu, neboť opožděná spravedlnost není ničím jiným než spravedlností odepřenou.¹⁰²

Nelze si však vzhledem k počtu odlišných stanovisek nevšimnout, že nález byl v plénu přijat nejtěsnější možnou většinou osmi soudců. Disentující soudci poukázali zejména na to, že nálezová většina přezkum napadených ustanovení neučinila dostatečně podrobným způsobem. Vadilo jim pak hlavně to, že nepodrobila napadená ustanovení testu proporcionality. Např. soudce Rychetský uvedl, že i kdyby připustil existenci legitimního cíle, napadená ustanovení by neobstála v testu vhodnosti a nezbytnosti zvolené úpravy, když sledovaného cíle by bylo

¹⁰¹ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413.

¹⁰² nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15

možno dosáhnout i jinými prostředky méně ingerujícími do ústavně chráněných hodnot. Za příklad uvádí právě rozsudek pro zmeškání.¹⁰³

Za pozoruhodné pak považuji společné odlišné stanovisko soudců Šimáčkové a Fenyka. Ti v něm poukazují právě na to, že dispozitivní procesní úkon nemůže být obsahem právní fikce, neboť takový přístup zákonodárce je v rozporu se zásadou svobodného projevu vůle. Uvádí, že aby soud skutečně plnil roli ochránce práv a nerozhodoval nespravedlivě, tak skutkový stav, z něhož vychází, musí být podle soudcova vnitřního přesvědčení vysoce pravděpodobný a nemůže být založen na žádné fikci odporující objektivní skutečnosti. Poukázali při tom na nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08, z něhož výše uvedené výslovně vyplývá. V demokratickém právním státě podle nich musí mít účastník řízení, i když není v právu, pocit, že byť spor prohrál, prohrál jej s přesvědčivým odůvodněním, které je pravdivé. Dvojice soudců velice propracovaně argumentuje proti koncepci „fiktivního“ rozsudku pro uznání. Uvádí, že jde o institut nadbytečný, když vytváří pouhou alternativu klasickému kontumačnímu rozsudku. Nadto institut kritizují pro jeho nesoulad nejenom s autonomií vůle, ale i řadou dalších procesních práv. Uzavírají, že pragmatické tvrzení nálezové většiny o tom, že kontumační rozsudek a „fiktivní“ rozsudek pro uznání jsou ve svém důsledku totéž, neobstojí z ústavněprávního pohledu i proto, že je zradou základní role soudů spočívající v poskytování ochrany právům. Podle obou soudců je rozhodování na základě fikce v rozporu se samotnou podstatou a smyslem soudnictví v demokratickém právním státě.¹⁰⁴

O protiústavnosti fikce uznání nároku byl již před vydáním nálezu přesvědčen Lavický, který na tomto názoru setrvává i v současnosti.¹⁰⁵

Osobně jsem přesvědčen, že kontumační rozsudek i „fiktivní“ rozsudek pro uznání stojí na zmeškání. Avšak nelze bez dalšího říci, že „fiktivní“ rozsudek pro uznání je rozsudkem kontumačním ve smyslu § 153b o. s. ř. Právě z toho důvodu rozlišuji zmeškání v užším a širším slova smyslu. Oba rozsudky mají společné to, že soud před jejich vydáním neprovádí dokazování a jeho skutková zjištění se odvíjejí od ryze procesní okolnosti v podobě pasivity žalovaného. Výsledkem této pasivity je v případě rozsudku pro zmeškání nastolení skutkové fikce, na základě které má soud za to, že skutek se odehrál tak, jak to popsal žalobce.¹⁰⁶ Protože

¹⁰³ Odlišné stanovisko soudce Pavla Rychetského k nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15

¹⁰⁴ Odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Jaroslava Fenyka k nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

¹⁰⁵ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413; LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7. s. 84.

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI). ISBN 978-80-7357-414-7. s. 213.

však aplikace fikce uznání je pro žalovaného přísnější, než klasické zmeškání, je třeba ji používat s rozvahou a nelze ji aplikovat zejména v případech, kdy žalovaný není pasivní, neobstruuje řízení ani jinak podobně procesně netaktizuje.¹⁰⁷ Starší judikatura dospěla také k názoru, že vydat rozsudek pro uznání není možné ani tehdy, když je žaloba zjevně bezdůvodná.¹⁰⁸ Takové názory spíše ukazují to, že praxe přibližuje „fiktivní“ rozsudek pro uznání rozsudku kontumačnímu. Přesto rozdíly mezi nimi úplně nesmazala a ani smazat nemůže.

Ačkoli oba rozsudky jsou založeny na zmeškání, lze mezi nimi najít řadu odlišností. Klasický kontumační rozsudek je vydáván na návrh žalobce, zatímco „fiktivní“ rozsudek pro uznání vydává soud z úřední povinnosti a na rozdíl od klasického kontumačního rozsudku tak ani nemůže posoudit oprávněnost žalobcova nároku. Rozdíl je také v možnosti procesní obrany proti oběma rozsudkům. Klasický kontumační rozsudek lze zrušit, zmeškal-li žalovaný první jednání ve věci z omluvitelných důvodů. „Fiktivní“ rozsudek pro uznání však nelze zrušit proto, že žalovaný zmeškal lhůtu k vyjádření nebo přípravné jednání z omluvitelných důvodů. Byť kontumační a uznávací rozsudky sdílí společnou úpravu omezených odvolacích důvodů, zastavit výkon rozhodnutí pro zánik práva ještě před jeho přiznáním je možné jen u klasického kontumačního rozsudku (§ 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.).¹⁰⁹

Odborná literatura je poměrně za jedno v tom, jak lze nekoncepční institut „fiktivního“ rozsudku pro uznání odstranit. V první řadě by se slušelo minimálně zavést možnost zrušení „fiktivního“ rozsudku pro uznání po vzoru úpravy § 153b odst. 4.¹¹⁰ Většinová doktrína se však kloní spíše k úplnému přepracování koncepce „fiktivního“ rozsudku pro uznání. Základem tohoto řešení je podřízení úpravy § 114b odst. 5 a § 114c odst. 6 o. s. ř. klasické kontumaci ve smyslu § 153b a nikoli fingoání uznání.¹¹¹ Taková koncepce je vlastní zejména německé právní úpravě, kterou se i český zákonodárce při formulaci § 114c inspiroval. Německý procesní kodex umožňuje soudu v rámci přípravy nařídit buď ústní předprojednání žaloby (přípravné jednání), kdy poté určí lhůtu žalovanému k vyjádření se k rozhodným skutečnostem a zároveň i lhůtu žalobci k odpovědi (replíce) na toto vyjádření. Ke skutečnostem tvrzeným po

¹⁰⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*. 2019, č. 7-8, s. 13-18.

¹⁰⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003

¹⁰⁹ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413.

¹¹⁰ BARTONÍČKOVÁ, Klára a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, č. 17, s. 611.

¹¹¹ JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-86-x. s. 61; obdobně LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413; MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 35; a též WINTEROVÁ, Alena. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 21.

uplynutí těchto lhůt se zásadně nepřihlíží, což je sankce rozhodně mírnější než fikce uznání. Druhou možností německého soudce je vést přípravu jednání písemně a vyzvat žalovaného k prvnímu vyjádření zatím jen o tom, zda se vůbec hodlá bránit. Žalovaný tak zatím nemusí uvádět žádných argumentů ani důkazů. Neposkytne-li však soudu ani toto stručné vyjádření, pak soud může, ale nemusí rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.¹¹²

Rozhodovat klasickým rozsudkem pro zmeškání v reakci na pasivitu žalovaného předpokládanou v § 114b odst. 5 a § 114c odst. 6 je nejen řešením procesně čistším, ale i méně přísným z důvodů uvedených výše.¹¹³ Navíc by byla umožněna cesta pro úvahu soudu nad tím, zda rozsudek vůbec vydá, dále nad právním posouzením věci a možnosti vzít žalobcem tvrzené skutečnosti za prokázané přímo zákonem a nemusela by ji značně extenzivním výkladem umožňovat judikatura.¹¹⁴

Lze proto jen s potěšením sledovat, že tvůrci věcného záměru nového českého civilního řádu soudního (patří mezi ně zejména doc. Lavický, onen zavilý kritik fikce uznání), vědomi si výše zmíněných nedostatků stávající právní úpravy, pojali v něm koncepci rozsudku pro zmeškání tak, že institut rozsudku pro zmeškání vystavěli na široké koncepci a zařadili do jeho úpravy právě i případ zmeškání lhůty k vyjádření se k žalobě a odstranili povinnost soudu fingovat uznání.¹¹⁵

¹¹² HROMADA, Miroslav a Pavel HORÁK. Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2005, č. 3, s. 92-95.

¹¹³ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř.“ *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7, s. 75.

¹¹⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*. 2019, č. 7-8, s. 13-18.

¹¹⁵ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního. Finální znění 2. verze*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 299.

5. Podmínky kontumace podle platné právní úpravy

Vrátím se nyní ke kontumaci v užším slova smyslu a budu se zabývat podmínkami, za jakých lze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání podle § 153b o. s. ř. Splnění těchto podmínek je zkoumáno vždy ve vztahu k prvnímu jednání ve věci. Ani odvolací soud nemůže přihlídnout k okolnostem, které v době vydání rozsudku pro zmeškání nebyly známy.¹¹⁶

Než případnému čtenáři jednotlivé podmínky blíže přiblížím, musím úvodem této kapitoly poznamenat, že byť budou třeba všechny splněny, nemusí soud rozsudek pro zmeškání vydat. Tím se dostávám ke sporu, který z pro mne nepochopitelných důvodů nastal v doktrinálním výkladu § 153b odst. 1. Tu je třeba věnovat pozornost samotnému závěru toho ustanovení, z něhož jinými slovy plyne to, že pokud budou splněny všechny podmínky, *pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání*. Zákon tedy výslovně stanoví, že soud rozsudkem pro zmeškání rozhodnout „může“, nikoliv že „musí“. A přesto jsem v doktríně zaznamenal názory, klonící se právě k tomu, že musí.

Poprvé jsem tento názor zaznamenal u prof. Winterové. Prof. Winterová je toho názoru, že není možné připustit hodnocení skutkového stavu, pokládaného *ex lege* (a tedy bez dokazování) za nesporný. Dělo by se tak totiž pouze na základě volné úvahy soudu, protože dokazování není v takovém případě možné. Z toho důvodu zastává prof. Winterová názor, že soud kontumační rozsudek na návrh žalobce vydat musí. Pokud bude návrh podán, ale a jen tehdy pokud podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání nebudou splněny, soud kontumační návrh zamítne a bude pokračovat v řízení, a to i za možného použití § 101 odst. 3 o. s. ř., tedy že žalobu projedná a rozhodne o ní v nepřítomnosti žalovaného, vycházející toliko z obsahu spisu a provedených důkazů.¹¹⁷

O tom, zda jde o povinnost nebo jen možnost žalovaného za zákonem daných podmínek zkontumovat, neměla dlouho, zdá se, jasno ani praxe. Mruzek ve svém článku poukazuje na rozhodovací praxi Krajského soudu v Ostravě, kdy jeden odvolací senát zastával názor, že kontumačnímu návrhu není třeba vyhovět, že o nevyhovění dokonce není třeba vydávat ani zvláštní usnesení a ani se není třeba s návrhem vypořádat v odůvodnění rozhodnutí ve věci samé, zatímco jiný senát téže odvolací instance sice také připouštěl možnost nevyhovění kontumačnímu návrhu, ale akcentoval potřebu návrhu buď vyhovět nebo jej usnesením zamítnout. Druhý zmiňovaný odvolací senát zavrhoval praxi prvního zmíněného i z důvodu

¹¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 447/96

¹¹⁷ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. 1993, č. 10, s. 592-599.

nepřípustnosti jím ospravedlňované libovůle. Ač se oba senáty shodly na tom, že kontumace je ponechána uvážení soudu, autor jako soudce téhož soudu s jejich závěry nesouhlasil a odvolával se právě na citovaný článek prof. Winterové. Ustálená judikatura objevující se již za první republiky autora jen utvrzovala v názoru, že výraz „může“ nevyjadřuje soudcovskou volnost, libovůli, ale že v důsledku zákonem stanovených podmínek je soud povinen rozsudek pro zmeškání vydat. Podle autora je zjednodušeně řečeno zapotřebí slovo „může“ užitě v § 153b odst. 1 o. s. ř. vykládat v kontextu celého ustanovení jako „musí“. Autora v jeho názoru utvrzovala i důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým byl institut rozsudku pro zmeškání znovu zaveden do českého procesního práva.¹¹⁸ Autor však dle mého názoru důvodovou zprávu nečetl pozorně, protože ta k rozsudku pro zmeškání výslovně uvádí, že soud návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání vyhovět nemusí, a to zejm. v případě rozporu žalobceva nároku s hmotným právem (např. pro zánik jeho práva v důsledku prekluze) nebo v případě, kdy zkrátka nelze shledat jeho nárok důvodným.¹¹⁹

S názorem prof. Winterové a Mruzka nesouhlasil Přidal, který ve svém článku přímo rozporoval jejich výklad. Přidal dle mého názoru správně poukázal na to, že doslovný jazykový výklad slova „může“ nedává prostor pro žádnou soudcovskou libovůli, když řízení stejně tak jako tak skončí vydáním meritorního rozhodnutí (jen se tak zkrátka nestane po žalobcově kontumačním návrhu). Správně si všiml toho, že i v jiných ustanoveních o. s. ř. je použito slovo „může“, aniž by kdo taková ustanovení vykládal tak, že se podle nich postupovat „musí“. Přidal poukázal právě i na důvodovou zprávu a uvedl, že kdyby zákonodárce usiloval o pojetí kontumace po vzoru předlitavském, nehlásil by se v důvodové zprávě ke kontumaci po vzoru zalitavském, když tamní právní úprava dávala soudci možnost uvážít, zda žalovaného na návrh žalobce zkontumuje. Zcela souhlasím s Přidalovým závěrem o tom, že soud by neměl rozsudkem pro zmeškání, byť pro jeho vydání byly splněny podmínky, rozhodnout, pokud existuje jiná „celkem rozumná“ alternativa v podobě provedení řízení a vydání meritorního rozhodnutí opírajícího se o provedené dokazování.¹²⁰ K tomu lze dospět také vedením řízení podle § 101 odst. 3, popř. rozhodnout bez nařízení jednání podle § 115a o. s. ř.

Závěr o tom, že soud rozsudkem pro zmeškání rozhodnout nemusí, nýbrž jen může, zastává také prof. Macková¹²¹, Bartoš¹²², Hušek¹²³ a dvojice autorů Bureš s Drápalem, kteří výslovně

¹¹⁸ MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2004, č. 4, s. 150.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

¹²⁰ PŘIDAL, Ondřej. Může nebo musí soud vydat rozsudek pro zmeškání? *Právní rozhledy*. 2004, č. 12, s. 472

¹²¹ MACKOVÁ, Alena. Nad novelou občanského soudního řádu. *Bulletin advokacie*. 1994, č. 1, s. 5.

¹²² BARTOŠ, Aleš. Rozsudek pro zmeškání. *Právní rádce*. 1995, č. 2, s. 14.

¹²³ HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. *Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 37.

píší o tom, že žalobce nemá nárok na kontumaci žalovaného.¹²⁴ Tyto závěry následně převzala i judikatura, která se již natolik ustálila, že diskuse o tom, zda soud rozsudek pro zmeškání vydat musí nebo může, ustaly.¹²⁵

Sedláček se pak přiklání k právnímu názoru někdejšího 42. odvolacího senátu ostravského krajského soudu, o kterém referuje Mruzek, tj. že v případě, kdy soud nevyhoví kontumačnímu návrhu, nevydá o tom žádné rozhodnutí a nemusí se s ním vypořádat ani v odůvodnění následně vydaného meritorního rozhodnutí.¹²⁶ Tentýž názor zastává také odborná literatura.¹²⁷

S tímto závěrem se však osobně nemohu ztotožnit a nepodařilo se mi najít žádnou odbornou literaturu nebo soudní rozhodnutí, které by tento postup blíže zdůvodňovaly. Dle mého názoru by soud měl kontumační návrh zamítnout usnesením anebo přinejmenším výslovně do protokolu o jednání uvést, že kontumačnímu návrhu nebylo vyhověno pro nesplnění podmínek kontumace.

V řízení ovládaném zásadou dispoziční a zásadou projednací je přístup nastíněný výše odbornou literaturou dle mého názoru nepřipustný, rozporný s těmito zásadami. Podání kontumačního návrhu je odrazem žalobcoví vůle a aktivity (ten takto disponuje s řízením, když dosáhne toho, že soud buď kontumační rozsudek vydá nebo nevydá). Zásada projednací potom znamená, že soud projednává v procesu to, co mu účastníci k projednání předloží ve vztahu ke skutkovým okolnostem.¹²⁸ To dle mého názoru může být i kontumační návrh, který je se skutkovými okolnostmi spjat zcela zásadně, neboť vyhoví-li mu soud, vezme skutková tvrzení žalobce za nesporná. Navíc si myslím, že takový návrh, stejně jako jakýkoli jiný návrh směřující k vydání rozhodnutí – ať meritorního nebo procesního – je třeba projednat, to znamená, že soud se musí návrhem zabývat a rozhodnout o něm. K tomu, aby se soudy zamýšlely nad kontumačním návrhem, jsou konečně nabádány také judikaturou.¹²⁹

Mé obavy sdílí Dvořák, podle jehož názoru rozhodování rozsudkem pro zmeškání toliko na základě uvážení soudu zakládá nebezpečí soudcovské libovůle, což může vážně poškodit

¹²⁴ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. *Právní rozhledy*, 1994, č. 2, s. 33-39.

¹²⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07; náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013

¹²⁶ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek. In: Lavický, P., Dobrovolná, E., Valdhans, J. (eds.) *Dny práva 2017. Reforma civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. s. 61.

¹²⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1053; ve stejném duchu JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5; též HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. *Obchodní právo*. 1998, č. 5, s. 15.

¹²⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 77.

¹²⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

zájmy žalobce. V zájmu zajištění rovnosti stran v řízení pak považuje za vhodné kontumační návrhy zamítat navzdory splnění všech podmínek prostřednictvím § 2 o. s. ř., a to zejména v situaci, ve které by vydání rozsudku pro zmeškání znamenalo porušení právem chráněných zájmů či zneužití práva (vč. práva žalobce navrhnout vydání kontumačního rozsudku). Dvořák svůj právní názor opírá o podobnost kontumačního návrhu s návrhem na procesní nástupnictví podle § 107a odst. 1 o. s. ř., jemuž soud také nemusí vyhovět, byť jsou pro procesní nástupnictví splněny podmínky, jak judikoval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3013/2010.¹³⁰ Kontumační návrhy se povahově blíží také např. důkazním návrhům. Podle § 120 odst. 1 o. s. ř. je totiž v jejich případě také ponecháno k uvážení soudu, které z navrhovaných důkazů provede. O tom, že navrhovaný důkaz nebude prováděn, vydává soud zamítavé usnesení.

Prof. Winterová vyjádřila názor ten, že pokud nejsou splněny podmínky pro vydání kontumačního rozsudku, soud kontumační návrh zamítne.¹³¹ Dle mého názoru by však soud takový návrh měl zamítnout nejenom v tomto případě, ale ve shodě s názorem Dvořákovým právě i tehdy, když podmínky kontumace sice splněny jsou, ale soud se z nějakého důvodu rozhodne kontumační rozsudek nevydat. Tento právní názor jsem zaznamenal také ve starší rozhodovací praxi. Mruzek ve svém článku zmiňuje usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. 56 Co 273/2002, kterým soud kontumační návrh zamítl navzdory splnění podmínek kontumace mj. právě s odůvodněním, že navrhne-li žalobce vydání rozsudku pro zmeškání, je soud povinen o jeho návrhu rozhodnout buď tak, že tento rozsudek vydá, nebo že návrh zamítne.¹³²

Uvědomuji si, že kontumační návrh nelze zcela zahrnout ani mezi procesní úkony účastníků řízení, jimiž je nakládáno s řízením a jeho předmětem (např. žaloba, změna žaloby, zpětvzetí žaloby či vzájemná žaloba), ani mezi návrhy směřující vždy k vydání toliko procesního rozhodnutí (např. návrh na vydání předběžného opatření, návrh na přistoupení účastníka řízení či jeho záměnu). Domnívám se tak kvůli zcela unikátní povaze kontumačního návrhu, která je dle mého názoru dána tím, že pokud mu bude vyhověno, bude to mít za následek vydání rozhodnutí ve věci samé, zatímco pokud mu vyhověno nebude, bude to mít za následek vydání zamítavého usnesení, totiž rozhodnutí procesního. Toto zamítavé usnesení lze dle mého názoru za stávající právní úpravy podřadit pod množinu usnesení, jimiž se upravuje

¹³⁰ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153b. Bod 13. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹³¹ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. 1993, č. 10, s. 592-599.

¹³² MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2004, č. 4, s. 150.

vedení řízení (když jeho vydání bude mít za následek to, že k meritornímu rozhodnutí se v řízení dospěje jinou cestou) a proti kterým není odvolání přípustné (§ 201 odst. 1 písm. a) o. s. ř.).

Snad jen odlišný názor soudcovské obce mohl udržet při životě praxi spočívající v přehlížení kontumačního návrhu tam, kde mu soud nechce vyhovět (zejména tehdy, když by rozsudkem pro zmeškání musela být žaloba zamítnuta, protože podle názoru některých soudců zamítnutí žaloby kontumačním rozsudkem jde proti smyslu kontumace). Domnívám se, že unikátnost kontumačního návrhu a to, že jeho právně-procesní povaha nebyla zatím předmětem bližšího zkoumání, mohly způsobit, že soudy v zájmu zbytečného neprotahování řízení, a budou-li příliš kritický, pak možná i z důvodu jisté pohodlnosti, o kontumačních návrzích nerozhodují, protože v režimu platné právní úpravy není zcela jasné, zda usnesení zamítající kontumační návrh je usnesením, kterým se upravuje vedení řízení. Pokud bychom tento závěr akceptovali, pak by proti usnesení o zamítnutí kontumačního návrhu nebylo odvolání přípustné a negativní reakce soudu na kontumační návrh v podobě zamítavého usnesení by tak byla mnohem adekvátnější než ignorace tohoto návrhu způsobem mnohdy zavánějícím soudcovskou libovůlí. Takový přístup ke kontumačním návrhům je dle mého názoru velice těžko obhajitelný a snad právě z toho důvodu jsem nezaznamenal žádné názory, které by ho blíže vysvětlovaly, natožpak aby ho obhajovaly.

K přípustnosti odvolání proti usnesení, jímž soud zamítne kontumační návrh pak uvádím, že i kdybychom ji připustili, lze mít pochybnosti o praktické využitelnosti opravného prostředku. Žalovaní nebudou mít důvod se odvolávat, když zamítavé usnesení svědčí v jejich prospěch. Žalobci by pak sice usnesení napadat mohli, ale řada z nich – jestliže si bude jistá svými tvrzeními a důkazy – by od toho s největší pravděpodobností stejně upustila, protože by si tím řízení úmyslně prodloužila.

Konečně si dovoluji poznamenat, že pokud soud zamítne kontumační návrh, dojde buď k tomu, že jednání bude usnesením odročeno nebo bude v jednání pokračováno podle § 101 odst. 3 o. s. ř. Nabízí se proto i poměrně pragmatické řešení zamítnutí kontumačního návrhu – soud může vydat usnesení o dvou výrocích, přičemž prvním kontumační návrh zamítne a druhým jednání odročí. V případě, že soud se rozhodne neodročovat, vydá zamítavé usnesení ke kontumačnímu návrhu a následně konstatuje, že bude jednáno v režimu § 101 odst. 3 (o možnosti jednat v nepřítomnosti účastníků řízení je však třeba tyto v předvolání poučit).

Závěrem své argumentace ve prospěch zamítavých usnesení ke kontumačním návrhům si dovoluji poznamenat, že s těmito usneseními v návaznosti na materiální předpoklady

kontumace i kritiku stávající praxe pro hrozbu libovůle ze strany soudu počítá věcný záměr civilního řádu soudního, přičemž opravného prostředku proti nim výslovně nepřipouští.¹³³

Nyní se vrátím ke konkrétním podmínkám kontumace. Recentní odborná literatura rozlišuje podmínky formální (ty dále na podmínky pozitivní a negativní) a v návaznosti na judikaturu též podmínky materiální. Mezi formální pozitivní podmínky kontumace patří:

1. procesní podmínky obecně,
2. žaloba a předvolání řádně doručené žalovanému do vlastních rukou nejméně deset dnů přede dnem, kdy se má konat první jednání ve věci, obsahující poučení o následku nedostavení se (tj. upozornění na možnost rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání – v praxi jde o předvolání podle vzorů č. 18 a 19, resp. 26 a 28 pro zástupce žalovaného ve smyslu sdělení Ministerstva spravedlnosti č. 1/2017 ze dne 29. 12. 2017, č.j. 12/2017-OJD-ORG-43),
3. neomluvená absence žalovaného na prvním jednání,
4. kontumační návrh přítomného žalobce učiněný na tomto jednání,
5. absence všech žalovaných, kteří tvoří nerozlučné společenství, pokud se na ně rozsudek má vztahovat,
6. skutečnost, že projednávaná právní věc umožňuje stranám uzavřít smír a
7. skutečnost, že rozsudek pro zmeškání je přípustný.

Od poslední, sedmé pozitivní formální podmínky lze *a contrario* odvodit negativní formální podmínky kontumace. Jsou jimi:

1. skutečnost, že nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání,
2. skutečnost, rozsudek nebude mít konstitutivní účinky,
3. skutečnost, že žalovaný nebyl ke dni zahájení nebo vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti a
4. skutečnost, že nejde o nesporné řízení.

Pokud jde o materiální podmínky kontumace, jsou jimi:

1. oprávněnost žalobního nároku a
2. absence jakékoli procesní aktivity žalovaného.¹³⁴

Podmínkami kontumace se nyní budu zabývat blíže.

¹³³ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního. Finální znění 2. verze*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 303.

¹³⁴ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2015, Vol. 10, č. 2. s. 103-105.

5.1. Řádné a včasné doručení žaloby a předvolání

Žaloba a předvolání obsahující všechny nezbytné náležitosti (nejenom poučení o hrozbě kontumace, ale např. i uvedení soudu, u kterého má být jednáno¹³⁵) musí být žalovanému doručeny do vlastních rukou nejméně 10 dnů přede dnem, kdy se první jednání má konat. Podle ustáleného výkladu jde o takové první jednání, které se ve věci nakonec i reálně konalo (tzn. bylo zahájeno nehledě na to, jak dlouho trvalo) ve věci samé a nešlo jen o jednání přípravné podle § 114c.¹³⁶ Dokladem toho bude zpravidla v soudním spise založený protokol o jednání soudu prvního stupně. Pokud navíc první jednání proběhlo, ale bylo odročeno, nelze při pokračujícím prvním jednání po odročení již kontumační rozsudek vydat.¹³⁷ Jinými slovy tak musí žalobci vždy využít první příležitosti k podání kontumačního návrhu. V případě absence na některém z dalších jednání již rozsudkem pro zmeškání rozhodnout nelze, a soud je buď odročí nebo bude jednat v nepřítomnosti žalovaného podle § 101 odst. 3 o. s. ř. Také o této možnosti by účastníci řízení měli být v předvolání poučeni.

Součástí předvolání by mělo být poučení žalovaného o možnosti jej v případě, že se k jednání nedostaví, zkontumovat. Z formulace § 153b odst. 1 („...*a který byl o následcích nedostavení se poučen, ...*“) Hušek dovozuje, že toto poučení nemusí být obsaženo přímo ve vlastním předvolání, ale třeba i v později žalovanému zasílané soudní písemnosti. Dle jeho názoru nevádí, pokud taková písemnost nebude žalovanému doručena nejméně deset dnů přede dnem prvního jednání.¹³⁸ K tomu si ale dovoluji si poznamenat, že v takovém případě by měl soud zvláště pozorně zkoumat, zda písemnost obsahující poučení byla žalovanému doručena a v případě, že se tak stalo na základě zákonné fikce doručení, bych kontumaci nedoporučoval z důvodu přespříliš formalistického postupu, který by mohl být shledán rozporným se základními procesněprávními zásadami. Podle právního názoru královéhradeckého krajského soudu však předvolání s upozorněním na možné vydání rozsudku pro zmeškání nelze spojit s výzvou, aby žalovaný sdělil, zda souhlasí s rozhodnutím podle § 115a o. s. ř., protože toto poučení a výzva si vzájemně odporují, a postup, při němž jich je takto současně použito, je zmatečný a brání v konečném důsledku vydání rozsudku pro zmeškání.¹³⁹ A konečně je třeba

¹³⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 1998, sp. zn. 10 Cmo 138/98 (publikováno In: IŠTVÁNEK, František. *Přehled judikatury ve věcech rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a podmínek odvolání*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-165-X. s. 44-45.)

¹³⁶ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 47 Co 249/2011

¹³⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1046/99; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 122/2014; též HUŠEK, Jan. *Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 35.

¹³⁸ HUŠEK, Jan. *Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. Obchodní právo*. 1998, č. 5, s. 37.

¹³⁹ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 2003, sp. zn. 17 Co 36/2002

zmínit, že pokud byl žalovaný předvolán na první jednání s upozorněním na následky jeho nedostavení se, které bylo odročeno, aniž by bylo zahájeno, a k odročenému prvnímu jednání byl předvolán předvoláním neobsahujícím poučení o následcích nedostavení se, nejsou podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání splněny.¹⁴⁰

Pokud je žalovaný zastoupen zástupcem na základě plné moci, která byla soudu předložena před odesláním žaloby a předvolání, je třeba s přihlédnutím k § 50b odst. 1 o. s. ř. žalobu a předvolání, obsahující výslovné poučení o následku neomluveného zmeškání prvního jednání, doručovat vždy (a pouze) zástupci a nepostačí doručení pouze žalovanému samotnému, byť je zapotřebí jeho osobní účasti.¹⁴¹ Pokud je plná moc zástupce soudu předložena až po odeslání žaloby s předvoláním, není tyto písemnosti nutné dodatečně zástupci doručovat.¹⁴²

Žaloba a předvolání musí být žalovanému doručeny do vlastních rukou, tj. postupem podle § 49 o. s. ř., jehož odst. 4 pak umožňuje v těchto případech doručovat na základě fikce. Pokud byly žaloba s předvoláním žalovanému doručeny na základě fikce, která nastala nejméně 10 dní přede dnem prvního jednání, nebrání to podle starší judikatury vydání rozsudku pro zmeškání.¹⁴³ Novější odborná literatura se však k tomuto závěru staví skeptičtěji.

Zejména dvojice olomouckých autorek zcela zavrhuje možnost vydání rozsudku pro zmeškání v případě, kdy byly žaloba s předvoláním žalovanému doručeny fikcí. Poukazují při tom např. na podobnost kontumačního rozsudku s platebním rozkazem, který není možné doručovat fikcí podle § 173 odst. 1 o. s. ř., když by takovým způsobem doručování v případě kontumačních rozsudků byla bez dalšího paušalizována skutková domněnka, na které jsou tyto založeny. Z fikce doručení nelze podle nich usuzovat na oprávněnost nároku a na to, že se žalovaný se zásilkou seznámil. Poukazují při tom na právní názor Macurův, podle kterého kontumační rozsudky nesmí být zakládány na nějakých fikcích, v to počítaje i fikci doručení. Rozsudek pro zmeškání podle nich musí být založen na skutkové domněnce, že žalovaný se s předmětem řízení skutečně seznámil a teprve až z jeho následné pasivity lze soudit, že žaloba je důvodná.¹⁴⁴

Osobně nesdílím názor olomouckých autorek a přikláním se k pragmatičtějšímu názoru Ústavního soudu, podle kterého doručení žaloby a předvolání fikcí nevylučuje rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání, ale je potřeba v takovém případě postupovat mimořádně obezřetně a

¹⁴⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4085/2016

¹⁴¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000

¹⁴² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4511/2007

¹⁴³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/2002

¹⁴⁴ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2015, Vol. 10, č. 2. s. 107-108.

zkoumat, zda byly skutečně vyčerpány všechny možnosti, jak žalovaného zastihnout.¹⁴⁵ Pokud bychom totiž bez dalšího připustili nemožnost rozhodovat rozsudkem pro zmeškání v případech, kdy žalovanému byly žaloba a předvolání doručeny fikcí, jednalo by se dle mého názoru o výklad *contra legem*, když § 153b odst. 1 odkazuje na § 49 jako celek, tedy včetně jeho odstavce 4, který upravuje fikci doručení. Z tohoto výslovného odkazu je dle mého názoru zřejmá vůle zákonodárce připustit i vydávání rozsudků pro zmeškání v případech doručování na základě fikce. Pokud soud zjistí, že žalovanému bylo doručeno fikcí, která nastala s dostatečným předstihem a nelze mu doručovat jinak, nebrání to dle mého názoru kontumaci. Tím spíš proto, že úspěch žalobce není při podání kontumačního návrhu zaručen, a byť žalovaný, kterému bylo doručeno fikcí, zmešká první jednání, nemusí rozsudek pro zmeškání vždy nutně vyznít v jeho neprospěch, resp. rozsudek pro zmeškání nemusí být vůbec vydán. V opačném případě by se také poněkud vytrácel smysl samotné kontumace, totiž urychlení řízení.

Osobně souhlasím s názorem, že současná úprava doručování fikcí v zásadě vyhovuje právu na spravedlivý proces, byť ji lze zlepšit např. posílením doručování elektronickou cestou (dovedeno *ad absurdum*, prostřednictvím sociálních sítí), neboť i v případě uplatnění fikce se již nyní právní úprava snaží o materiální doručení např. vhozením písemnosti do schránky, vyvěšením na úřední desce, možností rozhodnout o neúčinnosti doručení apod. a zvýšení pravděpodobnosti, že adresát se nakonec s písemností seznámí. Koneckonců, je namístě i argument, objevující se i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutí ve věci *Stawicki proti Polsku*), že je na žalovaných, aby po dobu své nedosažitelnosti projevíli náležitou péči (*due care*) a zajistili si přístup k soudu, např. tím, že si nechají poštu přeposílat jinak či informují státní orgány o svém aktuálním pobytu.¹⁴⁶

Otázkou doručování se blíže zabýval také Jirsa, se kterým sdílím názor o tom, že je-li z obsahu spisu zřejmé, že žalovaný zásilky nepřebírá, je třeba mu žalobu a předvolání doručovat s dostatečným předstihem, a to zejména tehdy, doručuje-li soud prostřednictvím pošty proto, aby se soudu včas vrátilo oznámení pošty o uložení zásilky. Aby se soud dozvěděl o tom, zda se žalovaný k jednání dostaví nebo se o předvolání pravděpodobně vůbec nedozvěděl, může u předvolání vyloučit vhození předvolání do schránky podle § 49 odst. 4 věty druhé. Jirsa se z těchto důvodů kloní spíše k obesílání žalovaných náhradním způsobem prostřednictvím

¹⁴⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

¹⁴⁶ STŘELEČEK, Tomáš a Petr NAVRÁTIL. Náhradní doručení v civilním sporu. *Právník*. 2018, č. 6, s. 499-513.

soudního doručovatele, neboť písemnost je v případě nezastižení adresáta uložena u soudu a je tak přímo v soudní budově zjištělné, zda byla adresátu řádně doručena.¹⁴⁷

K případům, kdy se žalovaní na adrese trvalého pobytu evidované v evidenci obyvatel nezdržují, se vyjádřil Nejvyšší soud v tom smyslu, že i tehdy, když adresát sdělí soudu jinou adresu, na kterou mu má být doručováno, a která je odlišná od té evidované v evidenci obyvatel, není soud povinen na tuto adresu doručovat. Soud je totiž povinen doručovat na zákonem stanovenou adresu povinně, i kdyby mu bylo známo, že na ní k předání a převzetí listiny nemůže dojít, a že se adresát s jistotou zdržuje na jiné konkrétní adrese. Ustanovení § 46a odst. 1 o. s. ř. sice připouští adresátu doručovat i na jinou adresu, to však nemá vliv na povinnost soudu doručovat na povinnou adresu pro doručování. Tento závěr zastává Nejvyšší soud i s přihlédnutím k § 50d odst. 2 o. s. ř., podle kterého skutečnost, že se adresát trvale nezdržuje na adrese pro doručování, není omluvitelným důvodem, pro který by bylo možné rozhodnout o neúčinnosti doručení.¹⁴⁸

Konečně Jirsa poukázal také na zajímavý náleží Ústavního soudu týkající se zatajení doručeného předvolání a následně doručeného kontumačního rozsudku. Jestliže zaměstnankyně podatelny žalované právnické osoby doručené písemnosti nezapsala do knihy doručené pošty a nepředala je odpovědným osobám, odňala tímto způsobem žalované možnost se účinně bránit proti podané žalobě a následně vydanému kontumačnímu rozsudku. Tato skutečnost byla důvodem pro zrušení vydaného kontumačního rozsudku.¹⁴⁹

5.2. Neomluvená nepřítomnost žalovaného

Zákon staví najisto, že žalovaný musí pro účely rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání zameškat první jednání, které se ve věci konalo, bez důvodné a včasné omluvy. O tom, co lze rozumět „prvním jednáním, které se ve věci konalo“ jsem pojednal v přechozí podkapitole. V této podkapitole se proto budu blíže zabývat tím, co lze rozumět „důvodnou a včasnou omluvou“ a skutečnou nepřítomností žalovaného.

Nepřítomnost žalovaného musí být absolutní. To znamená, že k jednání se fyzicky nedostaví bez omluvy ani žalovaný, ani jeho případný zástupce, ani vedlejší účastník žalovaného podporující.¹⁵⁰ Pokud se dostaví pouze zástupce, nelze rozsudkem pro zmeškání

¹⁴⁷ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

¹⁴⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 32 Cdo 80/2012

¹⁴⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 394/05

¹⁵⁰ DVORÁK, Bohumil. Komentář k § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

rozhodnout, protože žalovaná strana je přítomna jeho prostřednictvím (s přihlédnutím k § 28a odst. 1 větě druhé o. s. ř.). Ústavní soud k tomu jasně judikoval, že je-li žalovaný zastoupen, musí být podmínky kontumace splněny i ve vztahu k jeho zástupci. Proto je důvodem zrušení kontumačního rozsudku podle § 153b odst. 4 např. náhlá zdravotní indispozice právního zástupce žalovaného (nikoli však jeho déle trvající onemocnění) nebo jeho přítomnost na kolidujícím jednání, ačkoli zdravotní stav žalovanému samotnému umožňoval se k jednání dostavit bez svého advokáta. Pokud by totiž byl žalovaný nucen se jednání zúčastnit bez svého právního zástupce, znamenalo by to porušení jeho ústavního práva na spravedlivý proces.¹⁵¹ Naopak, pokud sice zdravotní stav neumožňuje žalovanému se jednání zúčastnit, ale jeho právní zástupce je zcela zdravý a k jednání se dostavit může, pak byť tento žalovaného z jednání omluví, ale sám se k jednání bez omluvy nedostaví, je to podle střeďočeské odvolací instance důvod pro potvrzení vydaného kontumačního rozsudku, resp. je to důvod pro závěr o nedůvodnosti omluvy nepřítomnosti žalovaného na jednání.¹⁵²

Je potom třeba zmínit, že ačkoli je zastoupení vůči soudu účinné teprve od předložení plné moci, vzniká oprávnění zastupovat účastníka řízení již s uzavřením smlouvy o zastoupení. Absence plné moci je podle ustálené rozhodovací praxe odstranitelným nedostatkem, a proto dodatečným předložením plné moci jsou dodatečně schváleny (ratihabovány) i ty úkony, které zástupce učinil ještě před podpisem plné moci a jejím předložením soudu. Z toho důvodu je možné zrušit kontumační rozsudek také tehdy, když právní zástupce žalovaného chtěl plnou moc soudu předložit až na prvním jednání, ke kterému se však z omluvitelného důvodu nedostavil. Na překážku v takovém případě není ani skutečnost, že jde o nového právního zástupce, jehož si žalovaný zvolil namísto již dříve zplnomocněného advokáta¹⁵³ nebo o zástupce, o kterém soud na jednání rozhodne, že jeho zastoupení nepřipouští z důvodu tzv. pokoutnictví podle § 27 odst. 2 o. s. ř.¹⁵⁴

O požadavku absolutní nepřítomnosti svědčí také judikatura, podle které je třeba činit rozdíl mezi zmeškáním a nepatrným zpožděním. Pokud se žalovaný k jednání dostavil jen s několikaminutovým zpožděním, je podle Ústavního soudu namíste uvažovat spíše o mírnějších nápravných prostředcích (např. o pořádkové pokutě). To platí tím spíše v případech předchozí procesní aktivity žalovaného. Pokud by v podobných situacích byli žalovaní

¹⁵¹ nález Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. I. ÚS 1084/08 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2017, č.j. 21 Co 195/2017-79 a usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2020, č.j. 22 Co 101/2020-114

¹⁵² rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2018, č.j. 22 Co 426/2017-111

¹⁵³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 28 Cdo 4332/2019

¹⁵⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 739.

kontumování, jednalo by se o přepjatý formalismus, jehož důsledkem je ospravedlňování zjevné nespravedlnosti.¹⁵⁵

Někteří autoři označují omluvu zmiňovanou v § 153b odst. 1 za omluvu „kvalifikovanou“. Činí tak proto, že nepostačuje omluva prostá, ale musí být žalovaným náležitě ospravedlněna a nadto musí být soudu včas doručena. Posouzení toho, zda je omluva včasná a důvodná, je věcí soudu. Pokud tedy k soudu sice dospěje odůvodněná omluva žalovaného s určitým časovým předstihem před prvním jednáním, neznamená to vždy, že žalovaný hrozbě kontumace zabránil. Neuzná-li soud omluvu za včasnou a/nebo důvodnou, bude moci rozsudkem pro zmeškání rozhodnout.¹⁵⁶ Nutno však podotknout, že vynesení rozsudku pro zmeškání navzdory doručené omluvě se bude moci žalovaný bránit podáním odvolání, ve kterém bude moci namítat, že omluva „včasná a důvodná“ byla, a že tedy proto nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání. Důvodnost a včasnost omluvy, resp. její zhodnocení soudem prvního stupně pak posoudí odvolací soud, a to k okamžiku, kdy byl rozsudek pro zmeškání vydán. K později předloženým důkazům na podporu závěru o důvodnosti omluvy proto nebude možné přihlídnout.¹⁵⁷

K včasnosti omluvy lze jednoduše říci, že včasná je taková omluva, která byla soudu doručena nejpozději před vyhlášením rozsudku pro zmeškání.¹⁵⁸ V judikatuře lze zaznamenat o něco přísnější názor, totiž, že včasná omluva je taková, která došla soudu před prvním jednáním, které se ve věci konalo.¹⁵⁹ Osobně však souhlasím s názorem Huškovým. Ať tak nebo onak je však irrelevantní, kdy byla omluva odeslána. Vychází se z toho, že žalovaný měl od obdržení předvolání dostatek času na to omluvu odeslat (minimálně deset dní).¹⁶⁰ Připouští se však omluvy „na poslední chvíli“, např. dopolední telefonická omluva z odpoledního jednání (za předpokladu, že žalovaný sdělí i relevantní důvod své nepřítomnosti). Omluvu lze zkrátka učinit i jiným způsobem než podáním podle § 42 o. s. ř.¹⁶¹ Při tom není rozhodující, jak byla omluva úředním záznamem zachycena, ale jaký byl její skutečný obsah. Z toho důvodu je možné proti nesprávně zachycené omluvě zaznamenané úředním záznamem brojit odvoláním napadajícím následně vydaný kontumační rozsudek. Odvolací soud pak prověří, zda úřední

¹⁵⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04

¹⁵⁶ BARTOŠ, Aleš. Rozsudek pro zmeškání. *Právní rádce*. 1995, č. 2, s. 14.

¹⁵⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdo 1027/96

¹⁵⁸ HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. *Obchodní právo*. 1998, č. 5, s. 13.

¹⁵⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. 28 Cdo 715/2015

¹⁶⁰ KULHÁNEK, Martin. Nad důvodností a včasností omluvy podle § 153b odst. 1 o.s.ř. *Obchodní právo*. 2001, č. 6, s. 20.

¹⁶¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98

záznam vystihuje to, co žalovaný v omluvě skutečně sdělil. Žalovaný proto musí skutečný obsah omluvy doložit.¹⁶² Tyto důkazy postačí předložit až odvolacímu soudu.

Tím se dostávám k otázce důvodnosti omluvy. K té Nejvyšší soud judikoval, že zákon nevyžaduje, aby ten, kdo se z nařízeného jednání omlouvá, důvod své nepřítomnosti současně dokazoval. K tomu, aby omluva byla důvodná tedy postačí, aby žalovaný tvrdil takové natolik konkrétní skutečnosti, které budou vzhledem ke své povaze způsobilé jeho neúčast důvodně omluvit, resp. že bude možné se o nich tak domnívat. Je totiž na soudu, aby zhodnotil, zda účastník nebo jeho zástupce mohli překážku předvídat, resp. ji odvrátit, a zda je daná překážka dostatečným důvodem omlouvajícím neúčast žalovaného u prvního jednání.¹⁶³ To ale samozřejmě nevyklučuje, aby „procesně poctiví“ žalovaní důvod své omluvy soudu dokládali. Nicméně, není toho třeba.

Důvod nepřítomnosti může být vyvolán objektivními, na vůli žalovaného nezávislými okolnostmi, ale stejně tak může vzniknout i z jeho zavinění. Za důvod dostatečně omlouvající nepřítomnost žalovaného u prvního jednání je považována zejména nemoc (v případě rodičů též nemoc jejich dítěte) nebo kolize s jiným jednáním, ke kterému byli žalovaný nebo jeho právní zástupce předvoláni dříve než k jednání, na kterém je navrhováno vydání rozsudku pro zmeškání. Může jít také o pracovní cestu (tento důvod však patrně nepostačí u právnických osob, může-li se k jednání dostavit např. některý z pověřených zaměstnanců po dobu nepřítomnosti jednatele¹⁶⁴) či čerpání dovolené.¹⁶⁵ Naopak omluva zdůvodňovaná pouze „rodinnými důvody“, aniž by bylo blíže uvedeno, co se tím myslí, důvodnou shledána nebude.¹⁶⁶

Zajímavý důvod omluvy akceptovala pražská odvolací instance. Podle jejího právního názoru je důvodem způsobilým omluvit neúčast u jednání a zabránit tak kontumaci skutečnost, že žalovaná soudu oznámila, že je matkou samoživitelkou, pečující o tři děti, pro kterou by cesta k soudu byla značně finančně a časově náročná.¹⁶⁷

V současné době bude jistě častým důvodem také karanténa.

¹⁶² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2907/99

¹⁶³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98; obdobně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014

¹⁶⁴ KULHÁNEK, Martin. Nad důvodností a včasností omluvy podle § 153b odst. 1 o.s.ř. *Obchodní právo*. 2001, č. 6, s. 21.

¹⁶⁵ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 740-741.

¹⁶⁶ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, č.j. 27 Co 262/2012-59

¹⁶⁷ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 6. 2015, č.j. 91 Co 159/2015-123

5.3. Kontumační návrh

Soud nemůže sám žalovaného sankcionovat kontumací. Může tak učinit jen na návrh žalobce, který se k prvnímu jednání (skutečně prvnímu; před odročením) dostaví. Z toho důvodu není možné vyhovět častým návrhům žalobců, kteří v žalobě nebo ještě častěji v návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu pro případ jeho zrušení předem dají souhlas s projednáním věci ve své nepřítomnosti a současně pro případ nepřítomnosti žalovaného v nich rovnou učiní návrh na vydání rozsudku pro zmeškání.

Stejně jako v případě žalovaného (viz výše) postačí, aby jednání byl přítomen alespoň zástupce žalobce. Soud by měl v souladu s § 5 o. s. ř. žalobce o možnosti podat kontumační návrh poučit, jsou-li pro kontumaci splněny podmínky. To podle § 118a odst. 4 neplatí, je-li žalobce zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho zákonného oprávnění zastupovat před soudem.

Návrh musí vycházet výlučně z tvrzení obsažených v žalobě. Změna žaloby před kontumací je možná pouze za předpokladu, že žalovanému se příslušné podání žalobce, jehož obsahem je změna žaloby, podaří doručit alespoň 10 dní před prvním jednáním. V kontumačním návrhu není za žádných okolností možné dříve tvrzené skutečnosti měnit nebo doplňovat.¹⁶⁸ Je tomu tak proto, že nepřítomný žalovaný by se s těmito novými skutečnostmi nemohl seznámit, když se předpokládá, že s žalobou seznámen je. Judikatura však připouští, aby soud vydal částečný kontumační rozsudek na základě samostatného posouzení splnění podmínek pro jeho vydání u jednotlivých dílčích nároků, které jsou předmětem řízení.¹⁶⁹ K tomu navíc není třeba žalobcova návrhu, a proto na situaci, kdy žalobce žalobu doplní o další nárok, avšak doplnění žaloby nebude žalovanému před prvním jednáním včas doručeno, žalovaný se k jednání nedostaví a žalobce tam navrhne vydání rozsudku pro zmeškání, lze reagovat tak, že soud podle § 153b odst. 1 ve spojení s § 152 odst. 2 o. s. ř. vydá částečný rozsudek pro zmeškání a poté, co se tento stane pravomocným, bude v řízení pokračovat už jen o nároku, který žalobce uplatnil doplněním žaloby. Z logiky věci se však domnívám, že rozsudek pro zmeškání není možné vydat jako mezitímní, protože v takovém případě by soud přestal považovat žalobcova tvrzení za nesporná a dělil je v rozporu s § 153b odst. 1 na ta tvrzení, která jsou nesporná (tj. ta o právním základu uplatňovaného nároku) a ta, která za nesporná považovat nelze (tj. o jeho výši).

¹⁶⁸ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. 1993, č. 10, s. 592-599.

¹⁶⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 32 Cdo 4106/2019

Výše uvedené o změně žaloby však neplatí o jejím částečném zpětvzetí. Pokud žalobce vezme až na jednání část žaloby zpět a ve vztahu k trvajícím uplatňovanému nároku učiní kontumační návrh, rozsudek pro zmeškání může být vydán s tím, že jeho prvním výrokem bude řízení v části, kterou žalobce vzal zpět, zastaveno a druhým výrokem bude žalovanému uložena zbývající povinnost, jejíhož splnění se žalobce domáhá.¹⁷⁰

Návrh je třeba učinit na prvním jednání, a to ústně do protokolu. Tato část protokolu pak musí mít náležitosti podání. K návrhu uvedenému přímo v žalobě nebo některém dalším žalobcově podání není možné přihlížet a učiní-li žalobce návrh tímto způsobem, musí jej na jednání zopakovat do protokolu nebo na něj alespoň odkázat při přednesu žaloby poté, co se mu ze strany soudu dostane poučení o tom návrh podat.¹⁷¹

5.4. Společenství účastníků

Pro kontumaci je zejména významné to, zda žalovaní tvoří společenství účastníků (případ tzv. pasivní subjektivní kumulace), a pak, zda jde o společenství samostatné nebo nerozlučné. Pokud by společenství účastníků bylo utvořeno na straně žalující (případ tzv. aktivní subjektivní kumulace), nemělo by to pro případnou kontumaci přílišný význam. Tehdy, když by šlo o nerozlučné společenství žalobců, platil by kontumační návrh učiněný buď jen jedním z nich, za kontumační návrh učiněný všemi žalobci. Souhlasu všech žalobců tvořících nerozlučné společenství je ze zákona třeba totiž jen ke změně návrhu, jeho zpětvzetí, k uznání nároku a uzavření smíru (§ 91 odst. 2 o. s. ř.). Pokud by šlo o samostatné společenství žalobců, mohl by soud rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jen o nároku toho žalobce, který kontumační návrh učinil.

Pokud však existuje společenství žalovaných, je pro kontumaci velmi významné to, zda jde o společenství samostatné nebo nerozlučné.

Pokud půjde o samostatné společenství žalovaných, to znamená, že každý žalovaný bude stát v řízení sám nezávisle na ostatních žalovaných, tedy že žalobce za každým žalovaným bude uplatňovat jakýsi jedinečný nárok, se kterým ostatní žalovaní nebudou mít co do činění, pak je možné v případě zmeškání jednoho žalovaného vydat rozsudek pro zmeškání jen vztahu k tomuto žalovanému a pokračovat v řízení proti zbývajícím žalovaným (§ 153b odst. 2 *a contrario*). Může se tak samozřejmě stát jen za předpokladu, že vůči kontumací dotčenému

¹⁷⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001 ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2016, sp. zn. 26 Cdo 4211/2015

¹⁷¹ HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. *Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 36.

žalovanému byly splněny všechny podmínky kontumace.¹⁷² Je pak jen v souladu s koncepcí samostatného společenství, že omluví-li se z jednání jeden z žalovaných, vztahuje se omluva jen na něho.¹⁷³ Taková situace může nastat např. u spoluvlastníků věci, z nichž každému náleží podíl o velikosti 1/2. Omluví-li se jeden z nich, lze proti druhému nepřítomnému vydat rozsudek pro zmeškání, avšak jen ohledně odpovídající poloviny nároku.¹⁷⁴

Zákon však výslovně pamatuje na situaci, kdy žalovaní tvoří nerozlučné společenství. V těchto případech se z povahy věci účinek rozsudku musí vztahovat na všechny žalované shodně. Takové žalované tedy od sebe není možné procesně jakkoli oddělit, separovat je.¹⁷⁵ V praxi může jít např. o manžele, kteří si pronajali byt a žalobce se domáhá jeho vyklizení nebo o dědice před vypořádáním pozůstalosti. Pokud jde o případ nerozlučného společenství žalovaných, pak lze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jen tehdy, nedostaví-li se bez důvodné a včasné omluvy k prvnímu jednání všichni řádně obeslaní žalovaní tvořící toto společenství. V této souvislosti Krajský soud v Praze rozhodoval o odvolání proti rozsudku pro uznání a zmeškání vydaného za situace, kdy dva žalovaní tvořili nerozlučné společenství, přičemž jednoho stihla fikce uznání podle § 114b odst. 5 o. s. ř. (ten se následně dostavil na první jednání) a druhý, který se na kvalifikovanou výzvu vyjádřil tak, že nárok neuznává, se následně k prvnímu jednání bez omluvy nedostavil. Podle Krajského soudu v Praze ani za této situace nebylo možné nepřítomného žalovaného zkontumovat, protože tvořil s přítomným žalovaným nerozlučné společenství. Nadto krajský soud nepřipustil ani vydání „fiktivního“ rozsudku pro uznání, když poukázal na to, že kvalifikovaná výzva podle § 114b odst. 5 byla součástí původně vydaného platebního rozkazu následně zrušeného z důvodu toho, že se tento platební rozkaz nepodařilo jednomu z žalovaných doručit do vlastních rukou.¹⁷⁶

5.5. Přípustnost smíru

Podmínkou vydání rozsudku pro zmeškání je dále skutečnost, že v projednávané právní věci lze uzavřít a schválit smír. Skončit řízení soudním smírem je podle § 99 odst. 1 o. s. ř. možné tam, kde to připouští povaha věci a schválení smíru nebude v rozporu s právními předpisy. V řízení proto musí jít o taková práva a takové povinnosti, s nimiž mohou účastníci řízení disponovat. Komentářová literatura v tomto směru shrnuje existující judikaturu tak, že

¹⁷² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003

¹⁷³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1050/2000

¹⁷⁴ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

¹⁷⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 149.

¹⁷⁶ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2012, č.j. 25 Co 101/2013-78

schválením smíru (*a simile* rozsudkem pro zmeškání) zásadně nelze skončit řízení, k jehož vedení nemají soudy pravomoc ve smyslu § 7 o. s. ř., které lze zahájit i bez návrhu (to nakonec lze částečně dovodit i z § 25 odst. 2 z. ř. s.), ve kterém se rozhoduje o osobním stavu a ve kterém jde o věc, kterou hmotné právo nepřipouští vyřešit dohodou.¹⁷⁷

5.6. Negativní formální podmínky kontumace

Negativní formální podmínky kontumace vyplývají zejména z § 153b odst. 3 o. s. ř. Rozsudek pro zmeškání nelze vydat, jsou-li splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, měl-li by vydaný rozsudek pro zmeškání konstitutivní účinky, pokud byl žalovaný ke dni zahájení nebo vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo pokud by šlo o nesporné řízení. Nelze však do budoucna vyloučit, že zejména judikatura dovodí další, konkrétní případy, kdy rozsudek pro zmeškání nebude možné vydat. Již nyní existuje např. rozhodnutí, které zapovídá rozhodovat rozsudkem pro zmeškání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu¹⁷⁸ nebo tam, kde bylo rozhodnuto o úpadku žalovaného, popř. kde na majetek žalovaného byl již před podáním žaloby prohlášen konkurs, byť o tom soud prvního stupně neměl v okamžiku vynášení rozsudku vědomost (z žalobních tvrzení pokládaných za nesporná tato skutečnost nevyplývala) s přihlédnutím k § 248 odst. 1 insolvenčního zákona.¹⁷⁹ S takovou situací se mohl setkat Okresní soud v Mělníku ve věci projednávané pod sp. zn. 6 C 76/2014. Žalovaný podal proti vydanému kontumačnímu rozsudku odvolání, ve kterém uvedl, že je insolventní a nemůže provádět další platby. Krajský soud v Praze následně vrátil okresnímu soudu spis bez věcného vyřízení s poukázáním na to, že z důvodu rozhodnutí o úpadku žalovaného mělo být řízení správně přerušeno podle § 140a odst. 1 insolvenčního zákona, a uvedl, že pokud přesto bylo ve věci meritorně rozhodnuto, nemělo by být vydané rozhodnutí účastníkům řízení podle § 140a odst. 4 insolvenčního zákona doručováno a pokud jim bylo doručeno ještě před přerušением řízení, avšak nenabylo právní moci, nenabývá rozhodnutí právní moci a lhůty neběží. Okresní soud v Mělníku proto následně usnesením řízení přerušil. Celá věc nakonec skončila zastavením řízení, když žalobce vzal posléze žalobu zpět. Soud proto usnesením vyslovil, že se v řízení pokračuje, načež vydal usnesení o tom, že se rozsudek pro zmeškání ruší a řízení se zastavuje.

¹⁷⁷ VANČUROVÁ, Kateřina a Kryštof JANEK. Komentář k § 99. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

¹⁷⁸ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016

¹⁷⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4599/2010

Rozsudek pro uznání má před rozsudkem pro zmeškání přednost. Logicky je tomu tak proto, že pokud žalovaný nárok zcela uzná, musí soud rozhodnout rozsudkem pro uznání z úřední povinnosti. V praxi se přednostní rozhodování rozsudkem pro uznání za současného splnění podmínek kontumace uplatní zejména tam, kde bude uznání fingováno podle § 114b odst. 5 nebo § 114c odst. 6.

V praxi se lze setkat i s rozhodnutími vydanými dílem jako rozsudek pro uznání a dílem jako rozsudek pro zmeškání. Takový dvojediný rozsudek bude možné vydat v případě, kdy žalovaný nárok zčásti uzná, následně se za splnění všech dalších podmínek nedostaví k prvnímu jednání ve věci a žalobce navrhne stran částečně uznaného nároku vydání rozsudku pro uznání a stran zbylého nároku vydání rozsudku pro zmeškání.¹⁸⁰ V praxi se s takovými spojenými rozsudky lze setkat také v případě, kdy žalovanou stranu tvoří samostatné společenství účastníků, z nichž kupř. jeden nárok uzná (popř. je jeho uznání fingováno) a druhý se k prvnímu jednání ve věci nedostaví. Pokud by však šlo o nerozlučné společenství žalovaných, nebude vydání takového dvojího rozsudku za právě vzpomínané situace možné (§ 153b odst. 2).¹⁸¹

Rozsudek pro zmeškání musí být toliko deklaratorní povahy, to znamená, že nebude působit na sféru hmotněprávních vztahů mezi účastníky řízení, jen jejich existenci stvrdí, aniž by jí jakkoli ovlivnil. Rozsudkem pro zmeškání lze žalovanému uložit (potvrdit) kupř. povinnost zaplatit žalobci dlužnou částku, vydat zadržovanou věc, vyklidit byt nebo jím lze rozhodnout o určovací žalobě, tj. nalézt, že tu právní vztah je nebo není – např. že žalobci svědčí vlastnické právo k nemovité věci, že usnesení orgánu právnické osoby je neplatné¹⁸² nebo, že věc je vyloučena z výkonu rozhodnutí¹⁸³ nebo z majetkové podstaty.¹⁸⁴ Judikatura připouští i vydání rozsudku pro zmeškání i v pracovněprávních věcech.¹⁸⁵ Rozsudek pro zmeškání však nesmí mít **konstitutivní účinky**, nesmí být právní skutečností – tzn. nesmí zakládat, měnit nebo rušit hmotněprávní vztah mezi účastníky řízení (tj. nelze jím např. rozhodnout o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, zrušení věcného břemene nebo zřízení nezbytné cesty). Konstitutivní rozhodnutí totiž, na rozdíl od rozhodnutí deklaratorního, vydává soud na základě

¹⁸⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1053.

¹⁸¹ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2013, č.j. 25 Co 101/2013-78

¹⁸² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99

¹⁸³ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153b. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁸⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 29 ICdo 141/2017

¹⁸⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019

výslovného ustanovení zákona, které soudu výjimečně umožňuje z podnětu žalobce zasáhnout do soukromých práv a povinností.¹⁸⁶

Novela o. s. ř. účinná od 1. 7. 2021 zakázala vydávat rozsudky pro zmeškání proti žalovaným, kteří ke dni zahájení řízení (tj. podle § 82 odst. 1 věty první o. s. ř. ke dni, o který soudu došel návrh na zahájení řízení) nebo ke dni vstupu do řízení (tj. zejména v případech procesního nástupnictví podle § 107 odst. 2, kdy žalovaný takřikajíc „naskakuje do již rozjetého vlaku“ a zpravidla nastupuje namísto původního žalovaného) byli **nezletilí, kteří doposud nenabylí plné svéprávnosti**. Nutno na tomto místě podotknout, že novela o dětských dlužnících znemožňuje proti nezletilým navíc vydávat i tzv. fiktivní rozsudky pro uznání, tedy ony zastřené kontumační rozsudky. V těchto specifických případech tedy není rozhodující osobní status žalovaného v době, kdy je rozsudek pro zmeškání vydáván, ale v době, kdy se začal řízení účastnit. Pokud se tedy žalovaný řízení účastnil původně jako nezletilý, který nebyl plně svéprávný, ale později za trvání řízení dosáhne věku 18 let (s přihlédnutím k § 30 odst. 1 o. z.) nebo nabude plné svéprávnosti ještě předtím z rozhodnutí soudu nebo uzavřením manželství podle § 30 odst. 2 o. z. (s přihlédnutím k § 37 a 672 odst. 2 o. z.), nebude možné ho přesto zkontumovat. Je tomu tak i proto, že v opačném případě by bylo rozhodnutí vydáno v rozporu s § 100 odst. 3 o. s. ř., podle kterého je třeba v řízeních, jichž se účastní nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, zjistit jeho názor ve věci. Není-li dítě ještě schopno své názory formulovat, bude mu soudem ustanoven opatrovník podle § 29 odst. 1 o. s. ř., ježto takové dítě jako účastník řízení nebude schopné před soudem samostatně jednat.

Skutečnost, že se řízení účastní dosud ne plně svéprávný nezletilý, může znamenat značnou výhodu pro nerozlučné společenství žalovaných. Podle důvodové zprávy k novele nelze zkontumovat nerozlučné společenství žalovaných, ve kterém stojí nezletilé dítě, které dosud nenabylí plné svéprávnosti.¹⁸⁷

Konečně je třeba říci, že podle § 25 odst. 2 z. ř. s. nelze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání v **nesporných řízeních** (tj. v řízeních taxativně vyčtených v § 2 z. ř. s.). Už za účinnosti Kleinova procesního kodexu bylo lze v judikatuře zaznamenat trend odklánění se od možnosti rozhodovat rozsudkem pro zmeškání v některých dnes nesporných řízeních, zejména těch paternitních.¹⁸⁸ Kategorickým zákazem kontumace v nesporných řízeních podle jejich

¹⁸⁶ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153b. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁸ rozsudek Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 1. 3. 1950, sp. zn. Co 28/50 (č. 136/1950 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek; dostupný v ASPI)

stávající právní úpravy lze tak v praxi vyloučit kontumační rozsudky zejm. v pozůstalostních řízeních, v řízeních ve věcech svéprávnosti, ve věcech manželských a partnerských, v řízeních o určení rodičovství či ve věcech péče o nezletilé děti. Kontumační rozsudek není v těchto řízeních myslitelný už jen z toho důvodu, že by šel proti samotnému smyslu nesporných řízení, která podle § 20 odst. 1 z. ř. s. stojí na zásadě vyšetřovací, často směřují k vydání konstitutivních rozhodnutí a mnohdy v nich smír není možný. Konečně jej v nich nelze vydat proto, že účastníci nesporného řízení nejsou označováni jako „žalobce“ a „žalovaný“, jak tomu je v řízení sporném a kteroužto formulaci užívá i § 153b o. s. ř. a ve vztahu k němuž stojí § 25 z. ř. s. jako *lex specialis*.¹⁸⁹

5.7. Materiální podmínky kontumace

Pokud by soudy rozhodovaly rozsudky pro zmeškání výlučně na základě toho, že k jejich vydání byly splněny zákonné (formální) podmínky, postupovaly by příliš formalisticky. Jakkoli starší judikatura v takovém přístupu nespárovala nic protiprávního, postupem času začala judikatura poněkud zmírňovat tvrdosti, které s sebou rozhodování rozsudky pro zmeškání bez hlubšího zamyšlení se nad konkrétní procesní situací přinášelo. Po studiu této judikatury odborná literatura rozvinula dvě stěžejní, nadzákonné, materiální podmínky kontumace: oprávněnost žalobního nároku a absolutní procesní nečinnost žalovaného. Souhrnně lze tyto podmínky označit jako „vhodnost kontumace“ (skutečnost, že kontumace nebude pro žalovaného zjevně nespravedlivá).

Podmínku oprávněnosti žalobcova nároku dovodily obecné soudy již krátce po nabytí účinnosti zákona č. 171/1993 Sb. Starší judikatura zastávala názor takový, že když jsou splněny formální předpoklady pro vydání kontumačního rozsudku, omezuje se právní posouzení věci soudem v zásadě jen na to, zda by rozsudek neměl konstitutivní účinky a zda jde ve věci možné schválit smír. Další právní posouzení věci pak tkvělo v úvaze, zda na základě žalobních tvrzení, považovaných za nesporná, lze rozsudkem přiznat právě to plnění, kterého se žalobce domáhá (tj. v posouzení oprávněnosti jeho nároku).¹⁹⁰ Doc. Zahradníková to vysvětluje na příkladu, ve kterém se žalobce žalobou domáhá zaplacení dlužného nájemného za tři měsíce v celkové výši 36 000 Kč s příslušenstvím, přičemž ve smlouvě byla ujednána měsíční částka nájemného 10 000 Kč, ale žalující pronajímatel požaduje navíc ještě 6 000 Kč z důvodu inflace, ačkoli nájemní smlouva neobsahovala inflační doložku ani jiné podobné ujednání. Soud v takovém

¹⁸⁹ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 25. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7598-372-5.

¹⁹⁰ usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94

případě uloží rozsudkem pro zmeškání žalovanému zaplatit 30 000 Kč s příslušenstvím a v části o zaplacení 6 000 Kč rozsudkem pro zmeškání žalobu zamítne, protože v této části není nárok žalobce oprávněný s přihlédnutím k § 2249 o. z.¹⁹¹ V praxi se však posouzení oprávněnosti nároku zaměřuje zejména na jeho příslušenství a není nijak neobvyklé, že žalobci berou na jednání žalobu zpět v rozsahu příslušenství, které představují mnohdy nepřiměřeně vysoké úroky sjednané ve smlouvě, a navrhují pak vydání rozsudku pro zmeškání jen ve vztahu k jistině.

Na oprávněnost žalobcova nároku lze již podle judikatury z 90. let usuzovat zejména tehdy, pokud jsou žalobní tvrzení konkrétní, úplná a neodporují petitu žaloby. Pokud např. žalobce v žalobě tvrdí pouze, že žalované dodával věci a domáhá se jejich zaplacení, nelze žalobcův nárok považovat za oprávněný, jestliže neuvedl, z jakého důvodu žalované věci dodával a proč zrovna za tu částku, kterou nyní požaduje zaplatit (žalovaný v dané věci netvrdil, že by s žalovanou uzavřel jakoukoli smlouvu, ale jen to, že jí dodával věci a soudu proto nebylo jasné, zda se domáhá plnění z titulu bezdůvodného obohacení nebo smlouvy, z čeho dovozuje hodnotu jím požadovaného plnění a oprávněnost zrovna 16% úroku z prodlení).¹⁹² V té souvislosti je také třeba tvrdit, že žalovaný byl k zaplacení částky vyzván.¹⁹³ Podobně Nejvyšší soud dovodil, že k závěru o oprávněnosti žalobcova nároku nepostačí tvrdit jen uzavření kupní smlouvy a vyfakturování částky, ale je třeba uvést i to, jaké zboží bylo na základě smlouvy dodáno a že zrovna žalovaná částka je kupní cenou podle této kupní smlouvy.¹⁹⁴ Ve stejném duchu bylo judikováno, že v případě, kdy se žalobkyně domáhala po poskytovateli zdravotních služeb náhrady nákladů účelně vynaložených v souvislosti s léčením, spočívajících mj. v rekonstrukci koupelny, aniž by blíže rozvedla, jak tato rekonstrukce souvisí s její léčbou, kdy byla provedena a jak žalobkyně dospěla zrovna k dané částce (žalobkyně neuvedla, z jakých položek celková částka zaplacená za rekonstrukci sestává), nelze na oprávněnost jejího nároku usuzovat.¹⁹⁵

Zajímavým problémem se v té souvislosti zabýval ostravský odvolací soud. V jím projednávané právní věci se žalobkyně domáhala zaplacení vyfakturované částky, přičemž v žalobě tvrdila jen to, že si u ní žalovaný objednal zboží, které mu žalovaná vyfakturovala (faktury pak i blíže specifikovala) a že žalovaný nezaplatil navzdory výzám ze strany

¹⁹¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-714-6. s. 263.

¹⁹² usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94

¹⁹³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 1325/2004

¹⁹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2272/2000

¹⁹⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 5168/2016

žalobkyně. Soud prvního stupně žalobkyni vyzval k doplnění žalobních tvrzení. Žalobkyně neuvedla konkrétně, kdy a jaké zboží bylo žalovaným objednáno a kdy mu bylo dodáno, ale pouze odkázala na objednávky a dodací listy, které přiložila ke svému podání. Toto podání, avšak bez žalobkyní přikládaných listin, bylo žalovanému včas doručeno. Žalovaný byl následně zkontumován, ale proti rozsudku se odvolal, tvrdíc, že z žaloby nevyplývá oprávněnost nároku žalobkyně. Ta to ve vyjádření k odvolání odmítla s poukázáním na přiložené listinné důkazy. Odvolací soud shledal námitku žalovaného důvodnou. Podle odvolacího soudu žaloba sama neobsahovala vyličení veškerých rozhodných skutečností z hlediska hypotézy hmotněprávní normy. Vyličení rozhodných skutečností odůvodňující závěr o oprávněnosti nároku je podle odvolacího soudu možné akceptovat na základě výslovného odkazu na přikládané listinné důkazy, avšak jen za předpokladu, že i tyto listiny byly spolu s žalobou (resp. jejím doplněním) doručeny žalovanému do vlastních rukou nejméně deset dní přede dnem konání prvního jednání. Jelikož se tak v dané právní věci nestalo, odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se rozsudek pro zmeškání nevzdává.¹⁹⁶

Judikatura unijního soudního dvora jde pak ve vztahu k podmínce oprávněnosti žalobního nároku ještě dál a v souvislosti s ochranou spotřebitele při rozhodování rozsudkem pro zmeškání dovodila, že soud je povinen a musí mít možnost z moci úřední posoudit možnou zneužívající povahu smluvních ujednání, na kterých podnikatel založil svůj žalobní návrh, pokud má soud pochybnosti o povaze těchto ujednání ve smyslu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, a to i tehdy, když vnitrostátní právo stanoví, že skutková tvrzení obsažená v žalobě se za určitých okolností považují za pravdivá. Cílem směrnice je totiž podle soudního dvora také zajištění práva spotřebitele na účinnou právní ochranu, které by se mu v takovém případě nemuselo dostat.¹⁹⁷

Lze uzavřít, že podmínka oprávněnosti žalobního nároku je splněna vždy tehdy, obsahují-li žaloba skutková tvrzení o všech okolnostech, které jsou významné pro právní posouzení věci podle hmotného práva (tj. konkrétní a určitá tvrzení obsahující všechny znaky skutkové části – hypotézy – hmotněprávní normy, na jejímž základě uplatněný nárok spočívá).¹⁹⁸

Na překážku závěru o oprávněnosti žalobního nároku není ani uplatnění eventuálního petitu, protože pokud žalobcem tvrzené skutečnosti odůvodňují přiznání primárního nároku, není již třeba o eventuálním petitu rozhodovat, když o něm soud rozhoduje standardně až tehdy,

¹⁹⁶ rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 15 Co 368/2019

¹⁹⁷ rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 6. 2020 ve věci C-495/19, *Kancelaria Medius SA*

¹⁹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 94/2000 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 5168/2016

když žalobu zamítne ohledně petitu primárního. Velice zjednodušeně tak lze říci, že žaloba musí být zkrátka dostatečně určitá a nesmí trpět nedostatky (tj. absencí všech stanovených náležitostí, nesrozumitelností anebo neurčitostí), pro které by ji soud měl odmítnout podle § 43 odst. 2 o. s. ř. a nesmí být dán ani důvod pro zastavení řízení (zejm. pro nedostatek podmínek řízení).¹⁹⁹

Pokud bylo na základě nespornosti žalobních tvrzení žalobci přiznáno již promlčené právo, aniž by žalovaný před vydáním rozsudku pro zmeškání uplatnil námitku promlčení, nezakládá tato skutečnost neoprávněnost žalobního nároku.²⁰⁰ Je to však důvod zastavení výkonu rozhodnutí, popř. exekuce, podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

Judikatura Ústavního soudu pak začala přikládat značné důležitosti hledisku předchozí procesní aktivity žalovaného. Kritizovala přístup obecných soudů, spočívající v tom, že při vydávání rozsudků pro zmeškání vycházejí toliko z formálních kritérií stanovených zákonem, pro přepjatý formalismus spočívající zejména v tom, že vůbec nezohledňovaly vyjádření žalovaného a bez dalšího braly skutková tvrzení uvedená v žalobě za nesporná. Tuto jeho judikaturu lze shrnout tak, že k vydávání rozsudků pro zmeškání by soudy měly přistupovat uvážlivě a uplatnit tento institut zejména tam, kde nezájem žalovaného na účasti v řízení je zřejmý, žalovaný je skutečně nečinný či řízení úmyslně protahuje, tedy, že by měly mít na paměti onen sankční charakter kontumačních rozsudků a neměly by jimi nespravedlivě trestat každého žalovaného, u kterého se k vydání rozsudku pro zmeškání naskytne příležitost. Sám Ústavní soud v té souvislosti hovoří o „hledisku vhodnosti a nezbytnosti“ kontumace.²⁰¹

Patrně nejdůležitějšími rozhodnutími Ústavního soudu k otázce vhodnosti kontumace, je nález sp. zn. III. ÚS 428/04 a jej rozvíjející nález sp. zn. IV. ÚS 63/05. V právní věci rozhodované Ústavním soudem pod sp. zn. III. ÚS 428/04 šlo o to, že k nařízenému prvnímu jednání se jednatel žalované právnické osoby a její advokát dostavili s pouhým pětiminutovým zpožděním, přesto soud už mezitím stihl kontumační rozsudek vydat. Důvodem zpoždění byla karanténa právního zástupce žalované, který však v zájmu neprotahování řízení trval na tom, že k jednání dorazí v rámci povolených vycházek, ale nemohl využít prostředků hromadné dopravy a s jednatelem žalované přijeli k soudu autem pozdě kvůli dopravní koloně a nadto je zdržela osobní prohlídka u vstupu do budovy soudu. Žalovaná právnická osoba pak proti vydanému kontumačnímu rozsudku brojila opravnými prostředky před obecnými soudy, a když

¹⁹⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1053.

²⁰⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98

²⁰¹ nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15

ty jí ochranu neposkytly, obrátila se na soud ústavní. V ústavní stížnosti namítala, že drobné opoždění nelze interpretovat jako zmeškání (soud mohl chvilku počkat) a že je třeba pečlivě hledat hranici mezi zpožděním a nedostavením se k soudu, tj. zmeškáním jednání jako takového.

Ústavní soud se stěžovatelky zastal, poukazuje v první řadě na to, že kontumační rozsudek je formální institut podstatně redukující možnost uplatnění procesních práv žalované. Je podle něj třeba si v první řadě uvědomit, že občanské soudní řízení podle § 3 o. s. ř. má sloužit jako jedna ze záruk zákonnosti a sloužit k jejímu upevnování a rozvíjení. I proto, že podle článku 90 Ústavy jsou soudy povolány k poskytování ochrany právům, je třeba, aby soudy v každém jednotlivém případě pečlivě vážily, zda důvod zmeškání, jakož i časový rozsah zmeškání, jsou při prvním jednání omluvitelné. Měly by přihlížet zejména k drobným zpožděním, v dnešní době tak častým a mnohdy neovlivnitelným v důsledku selhání techniky. Ústavní soud dal stěžovatelce za pravdu v tom, že je třeba rozlišovat mezi tím, že se žalovaný k jednání nedostaví vůbec a že se dostavil opožděně. Při rozhodování rozsudkem pro zmeškání by pak soud měl vzít v potaz i předchozí procesní aktivitu žalovaného (tj. zda se vyjádřil k žalobě, navrhl důkazy na svou obranu apod.) a přihlídnout konečně i k povaze předmětu sporu. V případě, kdy je zřejmé, že žalovaný svojí procesní aktivitou dává najevo o řízení zájem a k prvnímu jednání se dostaví opožděně, není vydání rozsudku pro zmeškání adekvátní reakcí soudu. V opačném případě by postup soudu naplňoval znaky přepjatého a nepřípustného formalismu a takový postup by byl rozporný se samotným účelem soudního řízení, kterým je ochrana práv jeho účastníků.²⁰²

Důraz na předchozí procesní aktivitu jako překážku kontumace klade Ústavní soud v rychlém sledu následujícím nálezu sp. zn. IV. ÚS 63/05. V této právní věci byla stěžovatelka v řízení před soudem prvního stupně aktivní, se soudem komunikovala, nevyhýbala se řízení a upozorňovala soud na nové a podle jejího subjektivního vnímání rozhodné skutečnosti, z nichž dovozovala, že žaloba projednávána nebude. Když jí pak bylo doručeno předvolání, žalovaná jako právní laik proti němu podala „odvolání“, upozornila soud na postoupení pohledávky žalobcem na jiný subjekt a požádala soud o přezkoumání této skutečnosti a aby byla vyrozuměna o dalším postupu. Doručivše soudu toto podání se pak stěžovatelka neobtěžovala přijít k prvnímu jednání a zavinila tak to, že byla zkontumována. Následně se však proti kontumačnímu rozsudku bránila, protože podle jejího názoru byl vydán za situace, kdy to vzhledem k její předchozí procesní aktivitě bylo nespravedlivé.

²⁰² nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04

Ústavní soud dal stěžovatele za pravdu a uzavřel, že v případě, kdy jinak aktivní žalovaná se na první jednání ve věci nedostaví nikoliv v úmyslu řízení obstruovat nebo ignorovat soud, ale proto, že ve svém laickém přesvědčení nabyla dojmu, že se jednání nebude konat, když mezi dosavadními účastníky není vzhledem k žalované namítanému postoupení pohledávky o čem jednat, není vydání rozsudku pro zmeškání na místě. Podle Ústavního soudu z postupu žalované bylo jasné, že pouze vyčkávala na vyjádření soudu o jeho dalším postupu a omylem tak zavinila vlastní kontumaci. Za situace, kdy bylo jasné, že žalovaná se řízení účastnit chce, shledal Ústavní soud takovýto omyl jako omluvitelný.²⁰³

Odrazem jisté procesní aktivity může být také pokus omluvit svoji neúčast u jednání, byť nedostatečným způsobem (v tomto případě však bylo přihlíženo také k předchozím snahám stěžovatelky o smír a její procesní aktivitě, proto lze patrně uzavřít, že pokud jediná odezva od žalovaného, které se soudu v průběhu řízení dostane, je neodůvodněná žádost o odročení, není to odraz jeho procesní aktivity).²⁰⁴

Jirsa upozorňuje v komentáři na zajímavé rozhodnutí Městského soudu v Praze, mnou již výše citované v souvislosti s důvodností omluvy. Podle tohoto rozhodnutí, pokud žalovaná zaslala soudu prvního stupně omluvu (odvolacím soudem shledanou jako důvodnou), vyjádřila se ve věci samé a nadto výslovně požádala o konání jednání ve své nepřítomnosti, není kontumace přípustná. Soud by za takové situace měl jednat v nepřítomnosti žalované podle § 101 odst. 3 o. s. ř., jak mu žalovaná navrhla.²⁰⁵ Podobné názory se objevily také již ve starší judikatuře Vrchního soudu v Olomouci.²⁰⁶

Judikáty Ústavního soudu z roku 2005 vedly k tomu, že kritérium vhodnosti začalo být obecnými soudy při kontumaci více zohledňováno. Ačkoli se v praxi v jednotlivých případech ještě lze stále tu a tam setkat s oním kritizovaným přepjatě formalistickým způsobem rozhodování, je možné s potěšením konstatovat, že právní názor Ústavního soudu se již plně prosadil v judikatuře Nejvyššího soudu. Důkazem toho je řada jeho rozhodnutí.²⁰⁷

Avšak skutečnost, že navzdory ustálené judikatuře k nezbytnosti zohledňování kritéria absence jakékoliv procesní aktivity žalovaného a oprávněnosti žalobcova nároku, některé soudy stále až příliš formalisticky žalované nespravedlivě kontumují, vede dvojici olomouckých

²⁰³ náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 63/05

²⁰⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2016, č.j. 26 Co 177/2016-114

²⁰⁵ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

²⁰⁶ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 4 Cmo 310/2005

²⁰⁷ např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019

autorek k výzvě, aby materiální podmínky kontumace byly „formalizovány“, aby byly zakotveny v zákoně, §u 153b přestalo být zneužíváno²⁰⁸ a rozsudky pro zmeškání přestaly být – době poplatnými slovy prof. Bours – bičem na drobné lidi a nástrojem urychlení řízení za každou cenu.

²⁰⁸ PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezu Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2015, Vol. 10, č. 2. s. 106.

6. Náležitosti písemného vyhotovení kontumačního rozsudku

Rozsudek pro zmeškání je naukou řazen mezi rozhodnutí vydávaná ve zkráceném řízení (stejně jako např. platební rozkazy). Taková rozhodnutí jsou specifická kromě toho, že je lze vydat jen za určitých podmínek modifikujících standardní průběh řízení, také jinak pojetými náležitostmi v jejich písemném vyhotovení. To je patrné zejména v odůvodnění těchto rozhodnutí. Odůvodnění těchto rozhodnutí sice také obsahuje skutková zjištění a právní posouzení, tedy ony esenciální části odůvodnění každého meritorního rozhodnutí, avšak skutková zjištění se v nich omezují v zásadě jen na to, zda byly splněny předpoklady pro jejich vydání a právní posouzení se soustřeďuje toliko na závěr, zda z žalobních tvrzení vyplývá uplatněný nárok.²⁰⁹

Písemné vyhotovení rozsudku pro zmeškání je dokladem toho, jak soud rozhodl. Je podkladem pro případný výkon rozhodnutí. Písemné vyhotovení představuje veřejnou listinu. Z toho důvodu se ze zákona předpokládá pravdivost toho, co osvědčuje nebo potvrzuje ve svém výroku.²¹⁰

Rozsudek pro zmeškání představuje stejně jako jakékoli jiné rozhodnutí individuální akt aplikace práva. Tak jako jiné rozsudky i písemné vyhotovení tohoto rozsudku se skládá z úvodní části, části výrokové, následuje odůvodnění a poučení o opravných prostředcích a možnosti výkonu rozhodnutí. V jeho závěru se uvede den a místo vyhlášení rozsudku a podpis předsedy senátu, popř. pověřeného předsedy senátu či jiného člena senátu.²¹¹ Že má písemné vyhotovení rozsudku vypadat právě tak, stanoví § 157 odst. 1 o. s. ř. a konkrétnější požadavky na formální podobu vlastního písemného vyhotovení pak instrukce ministerstva spravedlnosti č. 4/2017 ze dne 23. 10. 2017, č.j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech.

Úvodní část, někdy nazývaná též záhlavím, začíná uvedením čísla jednacího. Následuje vyobrazení malého státního znaku a na samostatných řádcích pak texty „ČESKÁ REPUBLIKA“, „ROZSUDEK“ a „JMÉNEM REPUBLIKY“ zarovnaných na střed. Poté se uvede označení soudu, jména a příjmení soudců, přesné označení účastníků řízení a jejich zástupců, případně údaj o účasti Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (ingerence státního zastupitelství je omezena pouze na nesporná a insolvenční řízení, a tedy jeho účast v řízení skončeném vydáním rozsudku pro zmeškání můžeme vyloučit), označení projednávané

²⁰⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol.. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 270.

²¹⁰ tamtéž, s. 275.

²¹¹ VRCHA, Pavel. K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 3, s. 85.

věci (tj. předmět řízení) a konečně to, že o ní bylo rozhodnuto právě rozsudkem pro zmeškání (to, že jde o tento druh rozsudku se uvede až v této části záhlaví, nikoliv již v té, která následuje po vyobrazení malého státního znaku; v praxi bude v závěru záhlaví uvedeno např. následující: *Okresní soud ... rozhodl ... o zaplacení částky ... rozsudkem pro zmeškání takto:*).²¹² Judikatura v té souvislosti však dovodila, že absence výslovného uvedení toho, že jde právě o rozsudek pro zmeškání není vadou natolik zásadní, že by měla význam pro přezkum rozsudku v odvolacím řízení.²¹³

Výroková část (tzv. enunciát) obsahuje jednotlivé výroky o tom, jak soud o dané právní věci rozhodl (např. že žalovaný je povinen žalobci zaplatit určitou částku, vyklidit jím vlastněnou nemovitost, ale také třeba, že se žaloba zcela nebo v určité části zamítá). Za podmínek vyjádřených v § 155 odst. 2 může výrok znít i na plnění v cizí měně.²¹⁴ Formulace jednotlivých výroků je ponechána výlučně na soudu a nemusí tedy doslovně odpovídat petitu tak, jak jej zformuloval žalobce. Ve výroku je také třeba určit lhůtu k plnění, pokud ji soud určí jinak, než jak je stanovena v § 160 odst. 1 (tj. když určí jinou než třídní lhůtu, resp. lhůtu patnáctidenní, jde-li o vyklizení bytu). Jen tato část rozsudku nabývá právní moci, vykonatelnosti a je závazná pro účastníky řízení a všechny orgány, za podmínek vyjádřených v § 159a odst. 2 o. s. ř. pak i pro jiné osoby.

Největší nároky spojené s písemným vyhotovením rozsudku jsou logicky kladeny na jeho odůvodnění. To proto, že právě v této části soud dokládá zákonnost, pravdivost, opodstatněnost a spravedlivost svého rozhodnutí.²¹⁵ Přísné nároky kladené na standardní rozsudky, ve kterých soud opírá svá skutková zjištění o provedené důkazy, jsou však v případě kontumačních rozsudků redukovány toliko na uvedení předmětu řízení a stručné vyložení důvodů, pro které soud rozhodl právě kontumačním rozsudkem (§ 157 odst. 3 o. s. ř.). To je dáno tím, že rozsudek pro zmeškání se neopírá o provedené dokazování, ale o žalobní tvrzení považovaná po splnění zákonných podmínek za nesporná. Pokud by tomu bylo naopak, pak přesto, že by rozsudek byl v záhlaví označen jako rozsudek pro zmeškání, nešlo by o rozsudek pro zmeškání, což by mělo zásadní význam zejména z hlediska podání opravného prostředku proti takovému

²¹² JIRSA, Jaromír. Komentář k § 155. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

²¹³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1197/99; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 26 Cdo 1878/2002

²¹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 751.

²¹⁵ VRCHA, Pavel. K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 3, s. 85.

rozhodnutí.²¹⁶ Přesto však ani v případě rozsudků pro zmeškání nesmí soudy rezignovat na požadavek přesvědčivosti jejich odůvodnění.²¹⁷

Jak tedy bude v praxi odůvodnění rozsudku pro zmeškání vypadat? Úvodem soud uvede, co bylo předmětem řízení. Předmět řízení je zapotřebí pečlivě individualizovat tak, aby bylo možné vyloučit v jiné věci mezi týmiž účastníky řízení překážku *rei iudicatae*.²¹⁸ Předmětem řízení je nárok, který je tvořen dvěma částmi: vlastním předmětem nároku a jeho základem. Předmětem nároku jsou účinky soudního rozhodnutí vyjádřené v žalobním petitu (tj. např. zaplacení dlužné částky, vyklizení bytu apod.), základem pak skutková tvrzení, kterými žalobce odůvodňuje to, čeho se domáhá (např. že žalobce nezaplatil za dodané zboží nebo třeba nevyklidil byt poté, co skončila nájemní smlouva uzavřená na dobu určitou). Soud by tedy měl nárok uvést např. tak, že předmětem řízení bylo zaplacení určité dlužné částky žalovaným za žalobcem mu dodané zboží z titulu konkrétní kupní smlouvy.²¹⁹

Dále je ze zákona třeba stručně vyložit důvody, pro které soud rozhodl kontumačním rozsudkem. To jinými slovy znamená vypořádat se s tím, zda každá konkrétní podmínka pro vydání kontumačního rozsudku byla splněna, a v čem její naplnění soud spatřuje.²²⁰ Skutečnosti tvrzené žalobcem však už není třeba v odůvodnění opakovat, protože jsou *ex lege* považovány za nesporné.²²¹

V praxi původně existovaly rozdílné názory na to, zda požadavek stručného vyložení důvodů rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání zahrnuje i požadavek právního posouzení věci. Právní názor ústeckého odvolacího soudu o tom, že v odůvodnění rozsudků pro uznání i pro zmeškání je třeba vyložit i právní kvalifikaci skutkového základu věci proto, že právní posouzení nároku lze považovat za jeden z důvodů rozhodnutí ve smyslu § 157 odst. 3, byl „přebit“ nám již známou judikaturou Nejvyššího soudu o tom, že v případě splnění předpokladů pro vydání kontumačního rozsudku se právní posouzení věci prvostupňovými soudy redukuje v zásadě již jen na to, zda je jeho vydání přípustné (tj. zda by jeho vydání nemělo konstitutivní účinky a zda jde o věc, ve které lze uzavřít smír) a zda podle žalobních tvrzení považovaných ze zákona za nesporná lze přiznat právě to plnění, jehož se žalobce domáhá. Judikatura Nejvyššího soudu výslovně nezapovídala i odkaz na konkrétní právní normu, ale uzavřela v tom

²¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1197/99

²¹⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 761.

²¹⁸ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. *Právní rozhledy*. 1994, č. 2, s. 33-39.

²¹⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08 (bod 24)

²²⁰ LAVICKÝ, Petr. Komentář k § 157. In: LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

²²¹ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. 1993, č. 10, s. 592-599.

smyslu, že to není nezbytné a pokud snad už soud tento odkaz učiní a půjde o odkaz na nesprávnou normu, nebude to mít vliv na správnost právního posouzení věci tak, jak je vyžadována Nejvyšším soudem.

Tímto výkladovým sporem se blíže zabýval Vrcha, podle jehož názoru lze výklad Nejvyššího soudu připustit u rozsudků pro uznání, ale nikoli však už u rozsudků pro zmeškání. Podle Vrchy nelze „důvody“ zmíněné v § 157 odst. 3 omezovat jen na vypořádání se s tím, že ve věci byly splněny všechny podmínky pro vydání kontumačního rozsudku (dodávám, že včetně těch materiálních), ale je potřeba pod ně subsumovat i hmotněprávní předpoklady, které soudu umožnily žalobě vyhovět (jinými slovy jde o vyhledání platného pravidla chování, které soud přiřadí k zjištěnému skutkovému stavu věci). Vrcha se nenechal znejistět ani argumentem o tom, že když nesprávné právní posouzení věci nelze v odvolání proti rozsudku pro zmeškání uplatnit jako odvolací důvod, není třeba právní posouzení v odůvodnění uvádět a ve prospěch právního posuzování (byť nesporného) skutkového stavu uvedl, že když i u rozsudků, proti který není odvolání přípustné, je podle § 157 odst. 4 třeba stručného právního posouzení věci, tím spíše je toho třeba u rozsudků odůvodňovaných v režimu § 157 odst. 3, které odvoláním napadnout lze.²²²

K právnímu názoru Krajského soudu v Ústí nad Labem, podporovaného názorem Vrchofým, se posléze přiklonil Ústavní soud a postavil ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 329/08 konečně najisto, že „důvody“, pro které soud rozhodl rozsudkem pro zmeškání, zahrnují též hmotněprávní předpoklady, které umožnily, aby soud žalobě vyhověl. Podle Ústavního soudu požadavek náležitého odůvodnění soudního rozhodnutí, který je součástí práva na spravedlivý proces, platí i pro rozsudky, u nichž zákon umožňuje zkrácenou verzi odůvodnění. Urychlení řízení se podle Ústavního soudu dotýká pouze skutkového stavu. Jestliže pak kontumačním rozsudkem lze žalobci vyhovět pouze tehdy, když z jím tvrzených skutečností vyplývá uplatněný nárok, je třeba jejich právního posouzení. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud uzavřel, že právní kvalifikace musí být vždy součástí zkráceného odůvodnění rozsudku pro zmeškání.²²³ Komentářová literatura si však všimá toho, že původní názor Nejvyššího soudu zůstává nadále zastáván ve vztahu k rozsudkům pro uznání, kde absence právního posouzení věci nevádí.²²⁴

²²² VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha: Leges, 2010. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-53-0, s. 50-53.

²²³ nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08 (část VI. odůvodnění)

²²⁴ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

V závěru odůvodnění by soud neměl zapomenout také na odůvodnění výroku o nákladech řízení.²²⁵

Po odůvodnění následuje poučení účastníků řízení. Ti zde musí být poučeni nejprve o tom, že proti rozsudku pro zmeškání je přípustné odvolání, ale že odvolacím důvodem jsou podle § 205b o. s. ř. pouze skutečnosti uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání. Dále je třeba účastníky poučit i o právu podat návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání podle § 153b odst. 4.²²⁶ Poté následuje poučení o možnosti výkonu rozhodnutí.

Rozsudek podepisuje předseda senátu, popř. samosoudce. Nemůže-li rozsudek podepsat, podepíše jej jiný člen senátu nebo jiný soudce. Důvod, pro který se tak stalo, je třeba uvést v písemném vyhotovení (§ 158 odst. 1 o. s. ř.).

Závěrem této kapitoly se ještě pozastavím nad možnými dodatečnými zásahy do textu písemného vyhotovení rozsudku pro zmeškání. Tento zásah se může dít na základě § 164 o. s. ř. tehdy, když se v textu písemného vyhotovení objeví chyby v psaní, počtech, potažmo jiné zjevné nesprávnosti. Pokud by se takováto chyba objevila ve výroku rozhodnutí a nebylo možné provést její opravu přímo ve stejnopisech rozhodnutí, vydá o opravě předseda senátu usnesení, do něhož může pojmout i výrok o odkladu vykonatelnosti rozsudku pro zmeškání do doby právní moci opravného usnesení. Nauka však není jednotná v tom, zda lze vydat usnesení o opravě odůvodnění podle § 165.

Starší literatura zastávala názor takový, že z důvodu, že rozsudek pro zmeškání nespočívá na zjištěném skutkovém stavu (jde o výjimku z obecného pravidla zakotveného v § 153 odst. 1 o. s. ř.), čemuž odpovídá i obsah jeho odůvodnění, nepřichází patrně v úvahu oprava odůvodnění těchto rozsudků ve smyslu § 165 o. s. ř.²²⁷ Tento názor dosud zastává např. doc. Lavický.²²⁸ Nesouhlasí s ním však autoři posledního komentáře k občanskému soudnímu řádu, podle kterých lze opravu odůvodnění rozsudku pro zmeškání za použití § 165 připustit tehdy, když část odůvodnění rekapitulující přednesy týkající se skutkového stavu nebude korespondovat s jejich skutečným obsahem.²²⁹ Osobně se domnívám, že oprava odůvodnění

²²⁵ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 157. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

²²⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 1996, sp. zn. 2 Cdon 637/96

²²⁷ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2009. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-769-0. s. 428; též DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1124.

²²⁸ LAVICKÝ, Petr. Komentář k § 165. In: LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

²²⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 797.

sice je možná, avšak proto, že skutečnosti tvrzené žalobcem není třeba v odůvodnění uvádět, vyhne se jejich vynecháním soud případným komplikacím spojených s tím, zda lze odůvodnění opravit usnesením podle § 165 odst. 3. Jak již bylo uvedeno výše, redukuje se skutková zjištění v odůvodnění rozsudku pro zmeškání pouze na to, zda byly splněny podmínky pro jeho vydání. Jejich nesplnění je odvolacím důvodem. Judikatura k této právní otázce doposud nezaujala žádné stanovisko. Pokud by nepřesnosti v odůvodnění nešlo napravit vydáním usnesení podle § 165 odst. 3, lze podat odvolání, ve kterém bude možné namítnout, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, když výrok neodpovídá tvrzením považovaným za nesporná podle odůvodnění rozsudku, když žalobce ve skutečnosti uváděl něco jiného. Pokud by případný odvolatel nebyl s odvoláním úspěšný, může za stávající situace podat dovolání, jehož přípustnost odůvodní tím, že rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na otázce, která nebyla praxí dovolacího soudu dosud řešena, a tím se zaslouží o to, že tyto debaty právní veřejnosti budou vyřešeny.

7. Obrana proti kontumačním rozsudkům

Proti kontumačnímu rozsudku nelze brojit věcně, např. námitkou promlčení pohledávky, splnění dluhu či započtení, ale jedinec cestou zpochybnění formálních předpokladů stanovených pro jeho vydání.²³⁰ Nelze navíc ani zpochybnovat skutková tvrzení, která soud považoval za nesporná, ledaže žalovaný poukáže na to, že žalobce tato tvrzení neuváděl, resp. že je uváděl neúplně, a že tedy z nich nevyplývá oprávněnost žalobního nároku, což je jedna z materiálních podmínek kontumace.²³¹

Proti kontumačnímu rozsudku existují dva základní způsoby obrany – návrh na jeho zrušení podle § 153b odst. 4 o. s. ř. a odvolání. V krajním případě, pokud se žalovaný ochrany nedomůže ani cestou mimořádných opravných prostředků nebo před Ústavním soudem, lze uvažovat též o návrhu na zastavení vykonávacího či exekučního řízení podle § 268 odst. 1 písm. g) či h) o. s. ř. V úvahu by též mohla přicházet určovací žaloba – konkrétně žaloba zkontumovaného žalovaného proti úspěšnému žalobci o určení toho, že mezi nimi neexistuje právní poměr, jehož existenci vzal soud za prokázanou. Přípustnost takové žaloby však judikatura odmítá.²³²

7.1. Návrh na zrušení kontumačního rozsudku

Po žalovaném, který se hodlá jednání soudu zúčastnit, ale určitá skutečnost mu v tom zabránila, nelze spravedlivě požadovat, aby nesl nepříznivé následky v podobě kontumace.²³³ Proto žalovaný, který z omluvitelných důvodů zmeškal první jednání ve věci, při němž byl vynesena rozsudek pro zmeškání, může proti rozsudku brojit návrhem na jeho zrušení. Úprava návrhu na zrušení kontumačního rozsudku vychází z presumpce správnosti rozsudku. Předpokládá se, že byly splněny podmínky kontumace, že rozsudek spočívá na správném právním posouzení věci, ale že na straně žalovaného nastaly okolnosti, které soudu v době vydání rozsudku nemohly být známy a které žalovanému zabránily se k jednání dostavit, aniž by mohl svou nepřítomnost dříve omluvit.²³⁴

Aktivní legitimace k podání návrhu je zákonem výslovně omezena pouze na žalovaného. Ten může návrh podat u soudu, který rozsudek pro zmeškání vydal, a to nejpozději v den, kdy

²³⁰ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. *Právní rozhledy*. 1994, č. 2, s. 33.

²³¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1547/99

²³² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 5/2000

²³³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 740.

²³⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 1996, sp. zn. 2 Cdon 637/96

rozsudek pro zmeškání nabyl právní moci. Právní moci nabývá takový rozsudek poté, co byl doručen poslednímu z účastníků (rozhodným je tedy okamžik tzv. absolutní právní moci).²³⁵ Avšak pokud bude rozsudek pro zmeškání zároveň napadnut odvoláním, dosáhne se tím odložení jeho právní moci a z toho důvodu bude možné návrh podle § 153b odst. 4 podat až později, a to třeba i poté, co již o věci rozhodl odvolací soud, jehož rozhodnutí ale zatím nebylo žalovanému doručeno.²³⁶ Jinými slovy, odvolání a návrh na zrušení kontumačního rozsudku není třeba podávat současně.²³⁷ O návrhu rozhoduje soud, který napadený rozsudek vydal, a to ve stejném obsazení, v jakém rozhodoval o věci samé.²³⁸ Protože lhůta k podání odvolání, potažmo i k podání disolučního návrhu proti kontumačnímu rozsudku, je lhůtou zákonnou, lze v případě jejího zmeškání požádat podle § 58 odst. 1 o. s. ř. o prominutí zmeškání, a to nejpozději do 15 dnů po odpadnutí omluvitelné překážky, v důsledku které žalovaný podání návrhu zmeškal.²³⁹ S návrhem na prominutí zmeškání této lhůty však musí žalovaný spojit i samotný návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Na návrh může soud návrhu na prominutí zmeškání lhůty přiznat i odkladný účinek.

Návrh na zrušení kontumačního rozsudku není opravným prostředkem, ale zvláštním prostředkem nápravy kontumačních rozsudků, jehož uplatnění ústí k proceduře ve své podstatě podobné autoremeduře. Autoremedurou ve vlastním slova smyslu rozumíme případ, kdy nedojde k tzv. odvalovacímu (devolutivnímu) účinku odvolání a toto je projednáno soudem prvního stupně. K autoremeduře však může prvostupňový soud přistoupit jen za podmínek stanovených v § 210a o. s. ř. Vzhledem k tomu, že návrh na zrušení kontumačního rozsudku nelze zaměňovat s odvoláním, není možné ho projednávat v režimu § 210a. Přesto vzhledem k zákonem výslovně vyloučenému devolutivnímu účinku tohoto návrhu lze jeho projednání považovat za autoremeduru *sui generis*.²⁴⁰

Na to, že návrh na zrušení kontumačního rozsudku není řádným opravným prostředkem, lze usuzovat kromě absence devolutivního účinku také z absence účinku odkladného (suspenzivního). Podání návrhu totiž nezpůsobí odklad právní moci napadeného rozsudku. A protože při rozhodování o návrhu není soud vázán žádnými konkrétními lhůtami, lze si v krajním případě představit, že soud bude rozhodovat o zrušení již pravomocného rozsudku, u

²³⁵ usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 11. 1996, sp. zn. 16 Co 431/96

²³⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. I. ÚS 755/16

²³⁷ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

²³⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 561/96

²³⁹ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153b. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

²⁴⁰ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 210a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV. (§ 201 až 250t o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-6.

kterého navíc uplynula pariční lhůta a byl podán návrh na jeho výkon. V takovém případě by soud měl i bez návrhu rozhodnout o odložení provedení výkonu rozhodnutí podle § 266 odst. 2, protože bude možné očekávat, že rozsudek jako exekuční titul bude zrušen, což je důvod pro následné zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř.).

Je třeba předeslat, že podat návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání lze tehdy, když se žalovaný neomluvil před jednáním, které skončilo vydáním rozsudku pro zmeškání, protože mu v účasti na jednání zabránila nějaká náhlá a nepředvídatelná překážka. Návrh tedy nebude úspěšný, pokud bude žalovaný důvod své nepřítomnosti omlouvat jemu již dříve známou skutečností, o které věděl, že mu s největší pravděpodobností zabrání se k soudu dostavit. Stejně tak nelze návrh odůvodnit tím, že žalovaný se z jednání předem omluvil, ale soud jeho omluvu neshledal včasnou a/nebo důvodnou. Jedna a táž skutečnost totiž nemůže založit současně závěr o existenci důvodné a včasné omluvy ve smyslu § 153b odst. 1 a zároveň o tom, že u žalovaného je dán omluvitelný důvod zmeškání podle § 153b odst. 4.²⁴¹ Návrh tak představuje v podstatě dodatečnou omluvu, která umožňuje v zájmu spravedlivého rozhodování soudů rozsudek zrušit a zvrátit tak zákonem stanovenou skutkovou domněnku nespornosti žalobních tvrzení. Tam, kde se žalovaný před jednáním omluvil, ale soud jeho omluvu neuznal za důvodnou, se lze bránit jen odvoláním.²⁴²

Omluvitelným důvodem ve smyslu § 153b odst. 4 je třeba rozumět takovou žalovanému předem neznámou překážku, která vzhledem ke svojí povaze, nepředvídatelnosti a závažnosti může být pokládána za důvod ospravedlňující zmeškání jednání. Může jít jak o okolnosti nastalé z objektivních příčin, tak z přičinění žalovaného. Přitom na rozdíl od omlouvání se z nařízeného prvního jednání nepostačí omluvitelný důvod jen tvrdit, ale je třeba jej také prokázat.²⁴³ Tento rozdíl je oproti posuzování důvodnosti a včasnosti omluvy doručené před jednáním, a tedy i vydáním rozhodnutí, dán tím, že v soudním řízení nelze připustit zrušení vydaného rozsudku soudem prvního stupně jen na základě volného uvážení soudu.

V praxi bude omluvitelným důvodem zejména prokázaná náhlá zdravotní indispozice žalovaného či jeho osoby blízké, zpoždění způsobené dopravní zácpou (byť v tomto případě již dnes soudy tak shovívavé být nemusí vzhledem k tomu, že žalovaný může na soud zatelefonovat z automobilu uvíznutého v zácpě a omluvit svou neúčast, soudě dle zamítavého usnesení o disolučním návrhu proti kontumačnímu rozsudku vydaného Okresním soudem

²⁴¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 737/2000

²⁴² BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. *Právní rozhledy*, 1994, č. 2, s. 33-39.

²⁴³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 1998, sp. zn. 21 Cdo 672/98

v Mělníku pod sp. zn. 17 C 148/2019), porucha dopravního prostředku či protažení jednání, jehož se žalovaný nebo jeho právní zástupce účastnili před jednáním, na kterém byl kontumační rozsudek vydán.

Omluvitelným důvodem však nemůže být okolnost žalovanému předem známá, jestliže mu žádné objektivní překážky nebránily ve včasné omluvě jeho neúčasti na jednání soudu (např. když žalovaný pocítoval příznaky nemoci již delší dobu nebo u právnických osob stěhování do jiného sídla a s tím související psychické vypětí a pracovní neschopnost jednoho z jednatelů, popř. pracovní cesta – i v judikatuře bylo vysloveno, že při hodnocení důvodů zmeškání je třeba přihlížet k tomu, kdy je žalovanou právnická osoba, neboť ty většinou jsou schopné zajistit jednání za sebe svými statutárními orgány nebo jinými pověřenými osobami).²⁴⁴ Omluvitelným důvodem dále nemůže být okolnost, že nebyl splněn některý z předpokladů vydání kontumačního rozsudku. Tuto skutečnost lze uplatnit jen jako odvolací námitku, protože v řízení o návrhu na zrušení kontumačního rozsudku soud již není oprávněn zkoumat správnost závěru o tom, že byly splněny podmínky kontumace.²⁴⁵ Uvedené ale platí *a vice versa* i o omluvitelném důvodu v odvolacím řízení – odvolací soud již nemůže zkoumat, zda lze rozsudek pro zmeškání zrušit pro omluvitelný důvod zmeškání žalovaným. Proto v případě, kdy žalovaný podá proti kontumačnímu rozsudku pouze návrh na jeho zrušení, aniž by v zákonné lhůtě proti němu podal i odvolání, nemá již možnost v rámci opravných prostředků proti usnesení, jímž byl jeho návrh na zrušení rozsudku zamítnut, napadat otázku existence, resp. neexistence předpokladů pro vydání kontumačního rozsudku.²⁴⁶

Je dost dobře možné, že někteří žalovaní nedokáží správně rozlišit mezi odvoláním a návrhem na zrušení kontumačního rozsudku. Bylo by proto v zájmu ochrany jejich práv dobré jim alespoň základní rozdíly mezi nimi vysvětlit už v poučení rozsudku pro zmeškání a dodat, že podání odvolání nevyklučuje podání návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání a naopak. Pokud totiž žalovaný napadne rozsudek pro zmeškání podáním, které z hlediska svých náležitostí bude zcela evidentně odvoláním (zejm. když tak bude výslovně označeno, bude adresováno odvolacímu soudu a bude v něm namítáno to, že nebyly splněny podmínky pro vydání kontumačního rozsudku), avšak jako důvod odvolání uvede žalovaný omluvitelný důvod zmeškání, není to podle ustálené judikatury důvod, aby mohlo být takové podání z obsahového hlediska posouzeno jako návrh podle § 153b odst. 4. Pokud by soud měl

²⁴⁴ usnesení Vrhnního soudu v Olomouci ze dne 14. 7. 2003, sp. zn. 1 Cmo 148/2003

²⁴⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 737/2000

²⁴⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 1996, sp. zn. 2 Cdon 637/96 ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1910/2000

v takovém případě pochybnosti o povaze podání, měl by žalovaného vyzvat k upřesnění charakteru jeho podání.²⁴⁷ Uplatnění omluvitelného důvodu zmeškání v odvolání může mít pro žalovaného fatální následky i z hlediska následujícího soudního přezkumu. Ústavní soud dovodil, že pokud žalovaný tvrdí omluvitelný důvod zmeškání, ale rozsudek pro zmeškání napadne jen odvoláním, nevyčerpal tím všechny prostředky procesní ochrany, což je důvodem odmítnutí jeho případné ústavní stížnosti pro nepřipustnost.²⁴⁸

S radostí jsem proto shledal, že např. senát 7 C Okresního soudu v Mělníku dává v rozsudcích pro zmeškání následovně formulované poučení:

„Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení. Odvolání se podává dvojmo ke zdejšímu soudu a rozhodoval by o něm Krajský soud v Praze. U odvolání proti rozsudku pro zmeškání (výroku pod bodem I. tohoto rozsudku) jsou odvolacím důvodem jen vady uvedené v ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř. (odvolání lze odůvodnit jen tím, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce nebo soud prvního stupně nesprávně obsazený, ledaže místo soudce rozhodoval senát) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání (ustanovení § 153b o. s. ř.).

Zmešká-li žalovaný z omluvitelných důvodů první jednání ve věci, při němž byl vynesena rozsudek pro zmeškání, soud na návrh žalovaného tento rozsudek usnesením zruší a nařídí jednání. Takový návrh může účastník podat nejpozději do dne právní moci rozsudku pro zmeškání (ustanovení § 153b odst. 4 o. s. ř.).

Nesplní-li povinný, co mu ukládá vykonatelné soudní rozhodnutí, může se oprávněný domoci jeho splnění návrhem na soudní výkon rozhodnutí podle části šesté o. s. ř. nebo návrhem na nařízení soudní exekuce podle zákona č. 120/2001 Sb.²⁴⁹

²⁴⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1857/98; též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 33 Cdo 5857/2016

²⁴⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 5. 1998, sp. zn. I. ÚS 444/97

²⁴⁹ rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 18. 12. 2020, sp. zn. 7 C 112/2020

Pokud soud shledá důvod, pro který žalovaný jednání zmeškal, omluvitelným, rozsudek pro zmeškání usnesením zruší a nařídí jednání. Pokud se žalovaný nedostaví bez důvodné a včasné omluvy na toto jednání, nemůže však soud rozsudkem pro zmeškání znovu rozhodnout. Pokud soud shledá návrh žalovaného nedůvodným, usnesením jej zamítne. Proti tomuto zamítavému usnesení je možné podat odvolání.²⁵⁰ Pokud by návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání byl podán opožděně, jeví se pro absentující právní úpravu vhodným odmítnutí návrhu pro opožděnost usnesením, proti kterému bude odvolání přípustné.²⁵¹ Tento názor odborné literatury se v praxi prosadil, když např. senát 7 C Okresního soudu v Mělníku opožděné návrhy podle § 153b odst. 4 odmítá usnesením, v jehož odůvodnění odkazuje na analogickou aplikaci § 208 odst. 1 o. s. ř.²⁵² Tento přístup je v souladu i s judikaturou, podle které v situaci, kdy o. s. ř. nepamatuje výslovně na řešení určité procesní situace, je třeba zvolit takový postup, který bude v nejvyšší možné míře respektovat principy civilního procesu a zároveň i práva účastníků řízení.²⁵³

V ustanovení § 153b odst. 5 pak zákonodárce pamatuje na situaci, která může v praxi nastat poměrně často. Pokud žalovaný vedle návrhu na zrušení kontumačního rozsudku podá i odvolání a soud prvního stupně jeho návrhu na zrušení rozsudku vyhoví, bude to mít za následek zdánlivost podaného odvolání (tj. nebude se k němu přihlížet). Tato zákonná konstrukce je logická z toho důvodu, že když soud k návrhu žalovaného zruší rozhodnutí současně napadené odvoláním, nebude mít odvolací soud už o čem rozhodovat.

Právě kvůli hrozbě zrušení rozsudku napadeného odvoláním na základě návrhu žalovaného na jeho zrušení by soudy měly přednostně projednávat právě tyto návrhy. Je proto správné, že se odvolání podává prostřednictvím soudu prvního stupně. Soud prvního stupně by totiž měl v případě, kdy u něho bude podáno odvolání i návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání nejdříve projednat tento návrh a jen tehdy, když bude zamítnut usnesením případně potvrzeným k odvolání některého z účastníků řízení následně ještě odvolacím soudem, zabývat se dále odvoláním tak, aby mohlo být předloženo odvolacímu soudu. Pokud by však přesto došlo k předložení odvolání odvolacímu soudu, aniž by předtím bylo rozhodnuto o návrhu na zrušení napadeného kontumačního rozsudku, odvolací soud by neměl rozhodnout o odvolání dříve, než bude prvostupňovým soudem rozhodnuto o návrhu na zrušení kontumačního rozsudku.²⁵⁴

²⁵⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1054.

²⁵¹ HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. *Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 38.

²⁵² usnesení Okresního soudu v Mělníku ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 7 C 87/2014

²⁵³ náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15

²⁵⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 259/99 ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 969/2000

Osobně jsem se setkal také s tím, že odvolací soud v takové situaci dokonce vrátil spis prvoinstančnímu soudu bez věcného vyřízení.²⁵⁵ Judikatura pak objasnila i stav nastolený poté, co by odvolací soud rozhodl o odvolání, ačkoli by ještě nebylo rozhodnuto o návrhu na zrušení rozsudku podle § 153b odst. 4. V takovém případě disoluční návrh nebude rozhodnutím o odvolání potvrzujícím napadený rozsudek pro zmeškání konzumován a soud prvního stupně tedy o něm bude muset přesto rozhodnout.²⁵⁶

Zákon pro případ zrušení kontumačního rozsudku zavádí zdánlivost pouze u odvolání podaného žalovaným. *De lege ferenda* by však budoucí zákonodárce měl účinek zdánlivosti zavést i pro odvolání podané v takovém případě žalobcem. Je sice pravdou, že žalobci se ve většině případů proti kontumačním rozsudkům nebudou odvolávat, přesto ani takovým případům nelze zabránit, když žalobce může napadnout např. výrok o nákladech řízení, a právní úprava by měla výslovně reagovat i na tuto možnost. Pokud sám žalobce nevezme odvolání v případě zrušení napadeného kontumačního rozsudku zpět (což by vedlo k zastavení odvolacího řízení podle § 218c o. s. ř.), nemělo by se k němu přihlížet stejně jako k odvolání žalovaného, jinak by totiž projednání odvolání navzdory zrušení napadeného rozhodnutí bylo patrně důvodem zmatečnosti (§ 229 odst. 2 písm. b) o. s. ř.) nebo odmítnutí odvolání.

7.2. Odvolání

Zatímco výše rozebíraný návrh na zrušení kontumačního rozsudku slouží k odstranění zjevné nespravedlnosti, kterou může žalovaný pocítit z rozsudku, u něhož je předpokládána jeho správnost, a který byl vydán v důsledku jeho nepřítomnosti na prvním jednání soudu, odvolání slouží k odstranění některých právních vad, kterými může vydaný rozsudek trpět. Záměrně zde uvádím, že odvolání v případě rozsudků pro zmeškání slouží k odstranění toliko vad právního charakteru. Nesprávná skutková zjištění v tomto případě napadat nelze, protože rozsudek pro zmeškání vychází z žalobních tvrzení považovaných *ex lege* za nesporná.

Odvolání je v režimu platné právní úpravy jediným řádným opravným prostředkem v občanském soudním řízení. Řádný opravný prostředek se od těch mimořádných liší tím, že se jím napadá rozhodnutí, které ještě není v právní moci a nadto má jeho uplatnění suspenzivní účinek (to znamená odklad právní moci napadeného rozhodnutí). Kromě toho má odvolání také účinek devolutivní (to znamená, že o něm rozhoduje nadřízený soud). V případě rozsudků pro

²⁵⁵ přípis Krajského soudu v Praze ze dne 15. 5. 2012, č.j. 27 Co 262/2012-52

²⁵⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 969/2000

zmeškání nastává suspenzivní i devolutivní účinek vždy, protože autoremedura není v případě rozsudku pro zmeškání přípustná (§ 210a *a contrario* o. s. ř.).

Možnost úspěšného napadení rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním je podmíněna přípustností podaného odvolání. Podmínky přípustnosti odvolání se tradičně rozlišují na objektivní a subjektivní. Objektivními podmínkami přípustnosti odvolání jsou (1) existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně, (2) přípustnost odvolání v užším smyslu (zákon totiž v § 202 o. s. ř. taxativně uvádí rozhodnutí, proti nimž není odvolání přípustné) a (3) dodržení odvolací lhůty (ta činí 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, proti němuž odvolání směřuje, byť zákon pro některé případy modifikuje okamžik počátku jejího běhu, popř. umožňuje její zmeškání prominout). Subjektivní podmínkou přípustnosti odvolání je procesní legitimace k podání odvolání (může je podat jedině účastník řízení, který se práva na odvolání nevzdal; někteří účastníci však jen za určitých podmínek). K projednání odvolání musí odvolatel také zaplatit soudní poplatek.

K přípustnosti odvolání proti rozsudku pro zmeškání je konečně třeba uvést, že se tu neuplatní zákonná nepřípustnost odvolání proti rozsudkům vydaných v tzv. bagatelních věcech (tj. těch, kde předmětem řízení je peněžité plnění nepřevyšující podle § 202 odst. 2 o. s. ř. částku 10 000 Kč). Usnesení, jímž bylo soudem prvního stupně rozhodnuto o návrhu žalovaného podle § 153b odst. 4, pak lze napadat odvoláním nehledě na to, zda šlo v řízení o bagatelní částku, neboť v § 202 odst. 2 je přípustnost odvolání omezována v bagatelních věcech jen na rozsudky.

V odvolání musí být podle § 205 odst. 1 o. s. ř. vedle obecných náležitostí uvedeno, jaké rozhodnutí je jím napadáno, v čem je spatřována nesprávnost tohoto rozhodnutí nebo postupu soudu (odvolací důvod) a čeho se odvolatel domáhá (odvolací návrh). Pokud by odvolatel navzdory výzvě a poučení nedoplnil odvolání o projednatelný odvolací důvod, odvolací soud odvolání odmítne podle § 43 odst. 2, s přihlédnutím k § 211 o. s. ř.

Odvolací důvody jsou obecně vymezeny v § 205 odst. 2 o. s. ř., ale v případě rozsudků pro zmeškání jsou §em 205b redukovány jen na některé z těchto obecných odvolacích důvodů. § 205b dále stanoví dva specifické odvolací důvody, které lze uplatnit jen v případě rozsudků pro zmeškání a rozsudků pro uznání.

Je však třeba předeslat, že rozsudkem pro zmeškání lze rozhodovat jen ve věci samé, a proto jen rozhodování o vlastním nároku (tj. o té věci samé) podléhá režimu § 153b o. s. ř. Takzvané vedlejší výroky (zejm. ty o nákladech řízení, o lhůtě k plnění či o předběžné vykonatelnosti), které mají ze své podstaty povahu usnesení vtěleného do jednoho z výroků rozsudku, nepodléhají režimu § 153b, a proto se na ně vztahuje obecná úprava odvolání, nikoli

úprava speciální vyhrazená rozsudkům pro zmeškání.²⁵⁷ Ačkoli se lze v odborné literatuře setkat s názory opačnými²⁵⁸, praxe je evidentně nepřevzala, jak se mi zdá např. z výše citovaného poučení v rozsudku pro zmeškání vydaného Okresním soudem v Mělníku v prosinci roku 2020.

Z obecných odvolacích důvodů lze v případě rozsudku pro zmeškání uplatnit jen ty zmíněné v § 205 odst. 2 písm. a), tj. námitku nesplnění podmínek řízení, námitku rozhodování věcně nepřislušným soudem prvního stupně, námitku rozhodnutí vydaného vyloučeným soudcem, resp. přísedícím, a námitku nesprávného obsazení soudu, ledaže namísto samosoudce rozhodoval senát. O těchto odvolacích důvodech pojednám jen stručně. Na tomto místě jen předesílám, že když je odvolatel uplatní, může k nim uvést i nové skutečnosti a důkazy, než které uplatnil před soudem prvního stupně (§ 205a písm. a) o. s. ř.).

Podmínky řízení představují podmínky pro to, aby soud mohl o věci meritorně rozhodnout. Jde o podmínky, které musí být splněny jak na straně soudu, tak na straně účastníků řízení. Na straně soudu jde o jeho soudní pravomoc (tj. musí jít o spory a jiné právní věci projednávané v občanském soudní řízení) a místní příslušnost (nedostatek věcné příslušnosti je samostatným odvolacím důvodem a funkční příslušnost určuje příslušnost soudu rozhodujícího o opravném prostředku a v řízení před soudem prvního stupně tedy nemá význam). Na straně účastníků řízení jde pak o způsobilost být účastníkem řízení (ta je vázána na právní osobnost, popř. zákon, který ji může *ad hoc* založit), procesní způsobilost (tj. schopnost před soudem samostatně jednat vázanou na rozsah svéprávnosti), zastoupení procesně nezpůsobilého účastníka, popř. plná moc jeho zmocněnce a způsobilost zmocněnce jím být. Za podmínku řízení je považována také absence překážky litispendence (tj. již projednávané stejné věci) a *rei iudicatae* (tj. téže věci již pravomocně rozhodnuté), popř. i zaplacený soudní poplatek. Nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit, je důvodem zastavení řízení. Z toho důvodu je řízení provedené navzdory nedostatku procesních podmínek zatíženo vadou, kterou lze napravit podáním odvolání a pokud rozhodnutí již nabylo právní moci, pak žalobou pro zmatečnost.²⁵⁹

Věcná příslušnost určuje to, který soud může věc projednat v prvním stupni. Pokud zákon nestanoví jinak, jsou věcně příslušnými soudy ty okresní (§ 9 odst. 1 o. s. ř.). Věcnou příslušnost

²⁵⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 719.; ve stejném duchu HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. *Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 38 a JIRSA, Jaromír a Kryštof JANEK. Komentář k § 151. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5

²⁵⁸ KRIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 13, s. 479.

²⁵⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 215-220.

podle § 104a odst. 1 o. s. ř. zkoumá soud kdykoli za trvání řízení. Odvolací soud jí může zkoumat jen za předpokladu, že o ní nebylo rozhodnuto usnesením vrchního nebo Nejvyššího soudu podle § 104a odst. 3, 4 a 7. nebo usnesením zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.

Soudce, resp. přisedící, jsou z projednání a rozhodnutí věci vyloučeni, jestliže lze se zřetelem na jejich poměr k věci, účastníkům řízení nebo jejich právním zástupcům pochybovat o jejich nepodjatosti. Přitom není podstatné, zda námitka podjatosti byla uplatněna již před soudem prvního stupně a jak o ní bylo rozhodnuto.²⁶⁰

Nesprávné obsazení soudu způsobilé založit odvolací důvod může v praxi nastat zejména v pracovněprávních věcech. Tam totiž, když nebude rozhodovat senát, je soud s přihlédnutím k § 36a odst. 1 o. s. ř. nesprávně obsazen. Pokud by totiž v ostatních věcech, které podle § 36a odst. 2 rozhoduje samosoudce, rozhodl senát, není to způsobilým odvolacím důvodem, neboť se vychází z představy, že takové pochybení je vlastně ku prospěchu účastníků řízení, když o jejich věci rozhoduje více soudců. Je však důležité zmínit, že soud je nesprávně obsazen také tehdy, když věc projedná a rozsudek pro zmeškání vydá namísto senátu či samosoudce vyšší soudní úředník, asistent soudce, soudní tajemník nebo justiční čekatel, nebo když rozsudek vydá jiný senát či samosoudce, než ke kterému věc napadla podle rozvrhu práce.²⁶¹

Nyní se dostávám ke specifickým odvolacím důvodům, které zákonodárce určil pro rozsudky pro zmeškání v § 205b. Vzhledem k tomu, že jsou jimi skutečnosti a důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání, a současně k tomu, že odvolacím důvodem jsou dále námitky obsažené v § 205 odst. 2 písm. a), k nimž lze podle § 205a písm. a) uvádět nové skutečnosti a důkazy, uzavírám, že odvolání proti rozsudku pro zmeškání je budováno na systému úplné apelace, který se jinak český zákonodárce v občanském soudním řízení snaží opustit. Podstatou systému úplné apelace je právě to, že odvolací soud může přihlížet i k novým skutečnostem a důkazům (tzv. novotám).²⁶² V případech odvolacích důvodů vyčleněných zákonodárcem v § 205b ryze pro kontumační a uznávací rozsudky však lze nové skutečnosti a důkazy uvádět pouze potud, pokud jde o předpoklady pro vydání těchto rozsudků. Právě proto, že předpokladem pro vydání rozsudku pro zmeškání není

²⁶⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1628.

²⁶¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 872.

²⁶² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 515-516.

zjištění skutkového stavu, nelze v odvolání uvádět skutečnosti nebo důkazy vyvracející žalobní tvrzení.

Judikatura pak ještě podotýká, že je opravdu důležité se zaměřit na zkoumání toho, že podmínky kontumace splněny nebyly. Jedině závěr o tom, že splněny nebyly, lze učinit i na podkladě nově uvedených skutečností a předložených důkazů. Naopak, odvolací soud nemůže na základě nově uváděných skutečností a předložených důkazů učinit závěr o tom, že podmínky kontumace splněny byly. To, zda podmínky kontumace splněny byly, je třeba zkoumat výlučně z pohledu soudu prvního stupně k okamžiku vydání kontumačního rozsudku. K pozdějšímu okamžiku už závěr o tom učinit nelze, na rozdíl od závěru o tom, že podmínky splněny nebyly.²⁶³ Judikatura pak dovodila, že odvolací soud je oprávněn a povinen zkoumat splnění předpokladů kontumace k okamžiku vydání kontumačního rozsudku dokonce z úřední povinnosti, tj. i když nedostatek těchto předpokladů není odvolatelem namítán, a to dokonce i za situace, kdy odvolatel uvede pouze důkazy zpochybňující skutková tvrzení v žalobě, a to proto, že odvolací soud není uplatněným odvolacím důvodem vázán (§ 212a odst. 1 o. s. ř.). Z úřední povinnosti musí odvolací soud také zkoumat, zda žaloba byla vůbec způsobilá k projednání a zda ve věci byla dána pravomoc soudu.²⁶⁴

Formulace „skutečnosti a důkazy, jimiž má být prokázáno nesplnění podmínek kontumace“ není vymezením samostatného odvolacího důvodu, ale toho, zda a jakým způsobem lze uplatnit zbylé odvolací důvody uvedené v písmenech b) až g) v § 205 odst. 2. Formulaci § 205b je tedy třeba vykládat tak, že kromě přípustnosti odvolacího důvodu uvedeného v § 205 odst. 2 písm. a) stanoví, že zbylé obecné odvolací důvody se v odvolání proti kontumačnímu rozsudku uplatní jen tehdy a jen v takovém rozsahu, v jakém lze jejich prostřednictvím uvést nové skutečnosti nebo důkazy na podporu toho, že nebyly splněny podmínky kontumace.²⁶⁵ To tedy znamená, že odvolatel může uvádět skutečnosti a důkazy na podporu toho, že soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům (což je odrazem jeho procesní aktivity jako negativního předpokladu kontumace), že řízení je stiženo jinou vadou, která má za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (touto vadou bude zejména neúplnost nebo úplná absence žalobních tvrzení, což způsobí nemožnost posouzení otázky zákonnosti poměru tvrzení a výroku, tedy otázky oprávněnosti žalobního nároku – materiální to podmínky kontumace²⁶⁶), že soud neprovedl

²⁶³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 447/96

²⁶⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99

²⁶⁵ DRÁPAL, Ljubomír. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 9, s. 1.

²⁶⁶ IŠTVÁNEK, František. Opravdu jde o hranice neúplné apelace nebo o podstatu rozhodování. *Právní rozhledy*. 2003, č. 10, s. 517.

navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností (zejména, když se jednalo o ty, které navrhl žalovaný, což je opět odrazem jeho procesní aktivity jakožto negativního materiálního předpokladu vydání rozsudku pro zmeškání), že soud dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním (myšleno tak, že provedl důkazy prokazující splnění podmínek kontumace, ačkoli byly k dispozici důkazy, že tomu tak není, a přesto vzal žalobcem tvrzené skutečnosti za nesporné), že zjištěný skutkový stav neobstojí, protože tu jsou další skutečnosti nebo důkazy, které nebyly dosud uplatněny (tj. skutečnosti a důkazy prokazující nesplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání), nebo že rozhodnutí soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tj. na nesprávném posouzení oprávněnosti žalobcova nároku, což je také podmínka kontumace).

Jestliže odvolatel uplatní v odvolání proti rozsudku pro zmeškání byť jen jediný odvolací důvod přípustný podle § 205b, může odvolací soud přezkoumat napadený rozsudek i z hlediska všech důvodů přípustných podle § 205b. Odvolací soud totiž může napadený rozsudek přezkoumat i z důvodů, které odvolatel neuplatnil (§ 212a odst. 1, 2 a 4). K tomu odkazují na judikaturu zmiňovanou na předchozí straně.

Pakliže odvolací soud shledá, že odvolání proti kontumačnímu rozsudku není opodstatněné, rozsudek pro zmeškání vydaný prvostupňovým soudem potvrdí podle § 219. Pakliže shledá, že pro vydání rozsudku pro zmeškání nebyly splněny předpoklady, avšak že řízení předcházející vydání rozsudku pro zmeškání netrpí vadami podle § 205 odst. 2 písm. a), změní rozsudek soudu prvního stupně podle § 220 odst. 1 písm. a) tak, že se rozsudek pro zmeškání nevydává.²⁶⁷ Naopak, pokud odvolací soud zjistí, že rozsudek byl vydán navzdory některé z vad zmíněných v § 205 odst. 2 písm. a), rozsudek pro zmeškání podle § 219a odst. 1 písm. a) bez nařízení jednání zruší a v závislosti na tom, o kterou vadu šlo v souladu s § 221 odst. 1 věc buďto vrátí prvoinstančnímu soudu k dalšímu řízení, postoupí věc věcně příslušnému soudu nebo rozhodne o zastavení řízení z důvodu neodstranitelného nedostatku podmínek řízení, popř. též rozhodne o postoupení věci orgánu, který má pravomoc k tomu věc projednat.

Pokud by odvolací soud shledal, že rozsudek formálně označený jako ten pro zmeškání je ve skutečnosti klasickým kontradiktorním rozsudkem, nepůjde o porušení práva na spravedlivý proces, pokud by jej jako kontradiktorní rozsudek také přezkoumal.²⁶⁸

Závěrem si dovoluji zmínit ještě jeden způsob rozhodnutí odvolacího soudu, s nímž se lze v praxi setkat, a který nemá v zákoně výslovnou právní oporu. U Okresního soudu v Mělníku

²⁶⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 21 Cdo 658/2008

²⁶⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15

jsem se setkal s několika rozsudky pro zmeškání, proti kterým žalovaní podali odvolání, ve kterém výslovně uvedli, že dluh uznávají a nárok nespoují, ale žádali v něm soud o to, aby rozsudek změnil tak, že budou dlužnou částku povinni plnit na splátky. S přihlédnutím k tomu, že jedním z předpokladů kontumace je i její vhodnost, považuje Krajský soud v Praze po vzoru judikatury Nejvyššího soudu²⁶⁹ tento požadavek za způsobilý odvolací důvod a rozsudek pro zmeškání (po kladném vyjádření žalobce) změnil v některých případech tak, že přisouzenou částku je žalovaný (šlo např. o osobu toho času ve výkonu trestu odnětí svobody) povinen zaplatit v měsíčních splátkách po 300 Kč, splatných vždy do 20. kalendářního dne v měsíci.²⁷⁰

7.3. Dovolání

Dostávám se nyní k mimořádným opravným prostředkům a na tomto pojednám o dovolání ve vztahu k rozsudku pro zmeškání. Právní úprava jednotlivých mimořádných opravných prostředků je totiž značně odlišná. Společné mají ale to, že mohou prolomit již pravomocná rozhodnutí a zasáhnout tak do právní jistoty účastníků řízení.²⁷¹

Aby se Nejvyšší soud, který je podle § 10a o. s. ř. funkčně příslušný k projednání dovolání, dovoláním vůbec mohl zabývat, musí být podané dovolání přípustné. Přípustnost dovolání je v současné právní úpravě vázána na několik komplikovaných podmínek, které také ve vztahu k rozsudku pro zmeškání mohou ve svém důsledku vést k tomu, že dovolání bude odmítnuto pro nepřípustnost podle § 243c odst. 2 o. s. ř.

V první řadě je třeba uvést, že dovoláním lze napadnout pouze již pravomocná rozhodnutí odvolacích soudů, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Z toho důvodu dovolání proti vlastnímu rozsudku pro zmeškání není přípustné. Není také přípustné proti usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo rozhodnuto o disolučním návrhu podle § 153b odst. 4. Dovoláním lze tedy brojit jedině proti rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozsudku pro zmeškání nebo o odvolání proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o návrhu podle § 153b odst. 4. Dovolím si na tomto místě poznamenat, že vzhledem k odlišné úpravě přípustnosti dovolání před 1. 1. 2013 již není použitelná judikatura Nejvyššího soudu, podle které není dovolání přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno usnesení soudu prvního stupně o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání tak, že se tento rozsudek ruší nebo naopak, že se návrh zamítá, a proti usnesení, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí takového

²⁶⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013

²⁷⁰ usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2018, č.j. 30 Co 294/2018-75

²⁷¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 517.

návrhu.²⁷² Lze to dovodit i z pozdějších rozhodnutí Nejvyššího soudu, která dovolání proti těmto usnesením připouštějí za předpokladu, že v řízení nešlo o bagatelní částky.²⁷³

Pominu-li případy procesních rozhodnutí odvolacího soudu, proti kterým je dovolání přípustné v souladu s § 238a, a které představují výjimky z obecného pravidla, je dovolání přípustné zásadně proti rozhodnutím odvolacích soudů, jimiž se odvolací řízení končí (nehledě na jejich formu), jestliže tato rozhodnutí závisejí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nebo která Nejvyšším soudem nebyla dosud řešena nebo jím je rozhodována rozdílně (myšleno nejednotně) anebo má-li být Nejvyšším soudem posouzena jinak (§ 237). Byť by pak rozhodnutí odvolacího soudu splňovalo některý z těchto alternativních předpokladů objektivní přípustnosti dovolání, není dovolání ze zákona přípustné proti rozhodnutím taxativně uvedeným v § 238 o. s. ř. Ve vztahu k rozsudkům pro zmeškání je třeba zmínit, že dovolání není přípustné proti rozhodnutím vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí peněžité plnění nepřevyšující částku 50 000 Kč, včetně vykonávacího a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy (§ 238 odst. 1 písm. c)). Jakkoli tedy je sice odvolání proti rozsudku pro zmeškání přípustné i v tzv. bagatelních věcech, u dovolání tomu tak není, ledaže jde o vztah ze smlouvy uzavírané mezi spotřebitelem a podnikatelem nebo z pracovněprávního vztahu. Na tento závěr podle Nejvyššího soudu nemá význam ani případné chybné poučení odvolacího soudu o možnosti dovolání podat, neboť nesprávné poučení odvolacího soudu o přípustnosti dovolání přípustnost dovolání samo o sobě nezakládá (tu zakládá jen zákon).²⁷⁴ Výše uvedené platí také pro rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně o disolučním návrhu.

Dovolání také mj. není přípustné proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, jímž bylo odmítnuto odvolání, zastaveno odvolací řízení nebo jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost (§ 238 odst. 1 písm. e)). Proti těmto usnesením je přípustná žaloba pro zmatečnost. Tento důvod nepřípustnosti dovolání uvádím proto, že kupř. u Okresního soudu v Mělníku statisticky končí většina podaných odvolání proti rozsudkům pro zmeškání právě jejich odmítnutím nebo

²⁷² Jde zejména o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 25 Cdo 755/2006, usnesení ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1212/2011, a usnesení ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1447/2010.

²⁷³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 5701/2016 (odstavec druhý odůvodnění)

²⁷⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2011, sp. zn. 26 Cdo 557/2011

zastavením odvolacího řízení (zejména z důvodu nezaplacení soudního poplatku a neodstranění vad podaného odvolání). Dovolání tedy proti těmto rozhodnutím není přípustné.

Jediným dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem (§ 241a odst. 1). V případě rozsudků pro zmeškání se toto nesprávné právní posouzení může vztahovat jedině k předpokladům kontumace anebo některému z uplatněných dílčích odvolacích důvodů. Půjde tedy o nesprávné právní posouzení věci po procesní stránce, popř. o nesprávné právní hodnocení nesporných skutkových tvrzení (zejm. tehdy, pokud by na jejich základě byl žalobci přiznán nárok, na který nemá právo, srov. k tomu výše uváděný příklad od Zahradníkové). Nesprávně zjištěný skutkový stav namítat v dovolání není možné, stejně jako není v dovolání možné uplatňovat nové skutečnosti a důkazy. K tomu by měli účastníci řízení využít jiné mimořádné opravné prostředky.

Vše výše uvedené pak musí být z dovolání vyplývat. Podle § 241a odst. 2 musí dovolání vedle obecných náležitostí obsahovat uvedení rozhodnutí, proti kterému směřuje a v jakém rozsahu je jím napadáno. Dovolatel musí uvést, jakou právní otázku a z jakého důvodu odvolací soud nesprávně právně posoudil a jak je tím naplněn předpoklad objektivní přípustnosti dovolání – je tedy třeba uvést, od jaké konkrétní judikatury se odvolací soud odchýlil, jaká že je to otázka, kterou odvolací soud dosud ve své praxi neřešil, nebo co je to za judikáty Nejvyššího soudu, které si protirečí, a je tedy třeba judikaturu sjednotit, popř. jak jinak a proč by měl Nejvyšší soud konkrétní právní otázku posoudit. Konečně je třeba uvést dovolací návrh, tedy čeho se dovolatel domáhá. Po dobu trvání dovolací lhůty lze vymezení dovolacího důvodu i rozsah napadení rozhodnutí měnit.

Dovolání může podat účastník řízení, popř. i vedlejší účastník, jde-li o rozhodnutí o jeho právech,²⁷⁵ a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení napadaného rozhodnutí odvolacího soudu. Zmeškání lhůty není prominutelné, na rozdíl od zmeškání lhůty k podání odvolání nebo návrhu podle § 153b odst. 4. Lhůta je však zachována, je-li dovolání podáno před jejím uplynutím u odvolacího nebo Nejvyššího soudu (dovolání se totiž podává prostřednictvím soudu prvního stupně). Z povahy dovolání samotného pak navíc vyplývá, že ho může podat jen ten účastník, jemuž byla rozhodnutím odvolacího soudu způsobena újma na jeho právech, kterou lze odstranit tím, že takové rozhodnutí bude Nejvyšším soudem zrušeno.²⁷⁶ Funkcí dovolání jako opravného prostředku (byť mimořádného) je totiž předně ochrana subjektivních práv účastníků řízení a až sekundárně je to sjednocování judikatury.

²⁷⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014

²⁷⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 20 Cdo 2158/98

Na podání dovolání se podle § 241 o. s. ř. vztahuje modifikovaný advokátský přímus. To znamená, že pokud účastník řízení jako fyzická osoba nemá právnické vzdělání nebo jako právnická osoba, stát nebo územně samosprávný celek není zastoupena podle § 21 až 21b o. s. ř. (např. pověřeným zaměstnancem), musí být dovolatel zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho zákonného zástupčího oprávnění. Opět si na tomto místě dovolím zmínit, že v případě Okresního soudu v Mělníku jsou statisticky v drtivé většině případů kontumování právně nezastoupení žalovaní, což může mít pro podání případného dovolání z jejich strany dokonce fatální následky. Pokud dovolatel nebude zastoupen advokátem nebo notářem a nepůjde o přípustný případ, kdy zastoupen být nemusí (§ 241 odst. 2 a 3), soud prvního stupně jej vyzve, aby se dal zastoupit a jeho zástupce dovolání alespoň potvrdil, jinak dovolací řízení zastaví (§ 241b odst. 2).

Podání dovolání nemá vliv na právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí. To je ostatně charakteristický znak mimořádných opravných prostředků. Nejvyšší soud však podle § 243 o. s. ř. může právní moc nebo vykonatelnost i bez návrhu odložit. Je-li mu to navrženo, musí o tomto návrhu rozhodnout. Podání tohoto návrhu však není důvodem dostatečně ospravedlňujícím případný odklad výkonu rozhodnutí, resp. exekuce.

Poté, co je dovolání s předkládací zprávou předloženo Nejvyššímu soudu, přezkoumá ten jako soud dovolací rozhodnutí odvolacího soudu výlučně z důvodu vymezeného v dovolání a jen v rozsahu, v jakém bylo rozhodnutí napadeno. Dovolacím návrhem a vymezením přípustnosti však není vázán. Pokud Nejvyšší soud shledá dovolání přípustným, přihlédne i k případným důvodům zmatečnosti a jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3).

O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud zpravidla bez jednání. Rozhodne o něm buďto usnesením tak, že dovolací řízení zastaví pro nedostatek podmínek dovolacího řízení, nebo jím dovolání odmítne z důvodu nepřípustnosti nebo neodstraněných vad, anebo rozsudkem tak, že dovolání zamítne, shledá-li napadené rozhodnutí správným, nebo napadené rozhodnutí zruší (a spolu s ním popř. i rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže se důvod pro zrušení vztahuje i na ně) a věc vrátí příslušnému soudu k dalšímu řízení, přičemž ten bude právní názorem Nejvyššího soudu vázán. Napadené rozhodnutí může Nejvyšší soud také změnit, pokud je shledá nesprávným, ale dosavadní výsledky řízení mu umožní ve věci rozhodnout (je třeba zmínit, že pro Nejvyšší soud je rozhodný stav v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacím soudem).²⁷⁷

²⁷⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 545-557.

7.4. Žaloba na obnovu řízení

Účelem žaloby na obnovu řízení (a s ní v hlavě druhé o. s. ř. upravené žaloby pro zmatečnost) je odklidit pravomocná rozhodnutí v těch výjimečných případech, ve kterých zájem na odstranění pravomocného rozhodnutí je vyšší než zájem na stabilitě právních poměrů a právní jistotě účastníků řízení, zejména pak žalobců, protože podle judikatury žalobu na obnovu řízení může podat ten z účastníků původního řízení, v jehož neprospěch výrok napadeného rozhodnutí vyznívá.²⁷⁸

Podání žaloby na obnovu řízení je namístě tehdy, když pravomocné meritorní rozhodnutí soudu nemůže obstát z důvodu nových skutečností nebo důkazů implikujících zásadní nedostatek ve skutkových zjištěních, na kterých je napadané rozhodnutí postaveno.²⁷⁹

V případě rozsudků pro zmeškání je však potřeba si hned úvodem uvědomit, že ty – ač jde o meritorní rozhodnutí – nestojí na skutkovém stavu zjišťovaném za pomoci dokazování. Z toho důvodu je zákonem přípustnost žaloby na obnovu řízení v § 228 odst. 2 o. s. ř. omezena tak, že tato žaloba je proti rozsudku pro zmeškání přípustná jen tehdy, lze-li důvody obnovy vztahovat na předpoklady jeho vydání. Chce-li tudíž žalovaný napadnout rozsudek pro zmeškání žalobou na obnovu řízení, může jí opřít jen o takové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení (např. proto, že o nich nevěděl), pokud pro něho mohou přivodit příznivější rozhodnutí ve věci samé (§ 228 odst. 1 písm. a)), nebo o takové nyní již proveditelné důkazy, které nemohly být v původním řízení provedeny a mohou pro žalovaného přivodit příznivější rozhodnutí ve věci samé (§ 228 odst. 1 písm. b)), jde-li o takové nové skutečnosti nebo důkazy, které prokazují, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání.

Znění § 228 odst. 2 o. s. ř. účinné od 1. 1. 2001 na základě tzv. velké novely je výsledkem zákonodárcem akceptovaného výkladu původního znění tohoto ustanovení o přípustnosti žaloby na obnovu řízení, který se ve vztahu k rozsudkům pro zmeškání objevil nejprve v komentářové literatuře a který následně převzala i judikatura.²⁸⁰

Zejména Svoboda však i takové pojetí přípustnosti žaloby na obnovu řízení proti rozsudkům pro zmeškání kritizuje. Přípustnost žaloby na obnovu proti těmto rozsudkům podle jeho názoru jde zcela proti koncepci tohoto mimořádného opravného prostředku založeného na tom, že ve věci proběhlo dokazování. Svoboda poukazuje na to, že žaloba na obnovu řízení míří

²⁷⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4475/2011

²⁷⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 549.

²⁸⁰ usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 1999, sp. zn. I. ÚS 143/98

k nápravě skutkových nesrovnalostí, k nimž došlo během dokazování, a měla by tedy dle jeho názoru být přípustná jen tehdy, když účastník řízení bez své viny neměl možnost v původním řízení uplatnit skutečnosti nebo důkazy, které pro něho mohly přivodit příznivější rozhodnutí ve věci samé. Ale jestliže zákonodárce připustil rozhodovat i bez dokazování, např. na základě fikce nespornosti žalobních tvrzení, pak lze obnovu řízení, ve kterých bylo rozhodováno tímto alternativním způsobem, připustit jen ve zcela výjimečných případech. Svoboda je dlouhodobě zastáncem názoru, že účastníci musí soud vlastní aktivitou vyburcovat k tomu, aby skutkové poznatky získával skrze dokazování. Pokud však budou nečinní, neměli by počítat s tím, že se svého práva tvrdit a dokazovat domohou dodatečně prostřednictvím obnovy řízení. Nelze totiž zapomínat na to, že účastníci mají nejen právo předkládat soudu skutková tvrzení a důkazy o nich, ale je to také jejich povinnost, resp. mají odpovědnost za to, že jimi uváděná tvrzení budou soudu také dokázána a v případě, kdy ani nepřináší skutkových tvrzení – byť mohou – by obnova řízení mohla být snad až příliš nespravedlivá pro v původním řízení aktivního a úspěšného účastníka.

Svoboda poukazuje na to, že důvodem nastolení skutkové fikce v neprospěch žalovaného je jeho trestuhodná nečinnost a nikoli nemožnost využít na svoji obranu nějakou skutečnost, rozhodnutí nebo důkaz. I kdyby se dodatečně objevil důvod obnovy, bude podle Svobody žalovaný muset zároveň prokázat, proč nebyl v původním řízení aktivní, resp. že jeho nečinnost byla způsobena výlučně nemožností použít skutečnost, rozhodnutí nebo důkaz, pro které se nyní obnovy domáhá. Podle Svobody zkrátka nelze připustit, aby obnova řízení nahrazovala procesní nečinnost žalovaného v původní řízení.

Z toho důvodu uzavírá Svoboda v tom smyslu, že nelze prostřednictvím obnovy dodatečně dokazovat tam, kde skutkové poznatky byly získány jiným způsobem. Předmětem řízení o obnově mohou podle něho být jediné skutečnosti, které se staly v původním řízení předmětem reálného dokazování.²⁸¹

Tyto Svobodovy názory se projevují i v judikatuře. Tak např. až Nejvyšší soud rozhodoval o dovolání původně zkontumovaného žalovaného, který byl s žalobou na obnovu řízení neúspěšný před instančními soudy. Ačkoli hlavním důvodem neúspěchu jeho žaloby byla její opožděnost, soudy si přesto daly tu práci a zabývaly se i jím uplatňovaným důvodem obnovy. Ve věci šlo o to, že žalovaný byl uznán vinným z přestupku řízení vozidla pod vlivem alkoholu, kdy způsobil škodu a pojišťovna za ním uplatnila regresní nárok a požadovala náhradu toho, co plnila poškozenému. Žalovaný byl zkontumován a rozsudek nabyt 21. 6. 2002 právní mocí.

²⁸¹ SVOBODA, Karel. Obnova řízení, v němž nebylo rozhodnuto na základě dokazování. *Jurisprudence*. 2009, č. 2, s. 3-9.

Dne 19. 3. 2004 však žalovaný obdržel přípis ministerstva dopravy, ve kterém bylo rozhodnutí o přestupku označeno za nepřezkoumatelné. Žalovaný proto podal žalobu na obnovu řízení, ve které poukazoval na to, že v původním řízení byl nečinný, protože věděl, že pojišťovna na něm vymáhá náhradu toho, co plnila poškozenému z důvodu rozhodnutí o jeho vině přestupkem, a proto soudnímu sporu nevěnoval patřičnou pozornost, když věděl, že ho patrně stejně prohraje. Přípis ministerstva dopravy však žalovaný považoval za novou skutečnost, která nemohla být uplatněna v původním řízení, a která by mohla být důležitá pro jeho případnou obranu. Žalovaný výslovně uvedl, že kdyby byl o přípisu věděl již tenkrát, k jednání soudu by se byl dostavil a zabránil by tak své kontumaci. Podle Nejvyššího soudu však argumentace tím, že přípis by mohl být způsobilý ovlivnit chování účastníka řízení tak, že ten by se k jednání soudu dostavil, je z hlediska § 228 o. s. ř. zcela bez významu. To, že určitý důkaz může ovlivnit procesní postup a chování účastníka řízení, není podle zákona důvodem jeho obnovy a na předpoklady vydání rozsudku pro zmeškání nemá tedy předmětný přípis žádný vliv. Nadto je toto rozhodnutí významné pro aprobování původního názoru zastávaného komentářovou literaturou, podle které z důvodu toho, že dokazování není předpokladem pro vydání rozsudku pro zmeškání, nepřichází v úvahu užití důvodu obnovy podle § 228 odst. 1 písm. b) (tj. možnost provedení důkazů, které nemohly být provedeny v původním řízení, pokud mohou přivodit pro účastníka řízení domáhajícího se obnovy příznivější rozhodnutí ve věci samé) a důvodu podle § 228 odst. 1 písm. a) spočívajícího v existenci důkazů, které účastník v původním řízení nemohl bez své viny použít, a které mohou mít za následek pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.²⁸² Tento názor se ve vztahu k důkazům o podmínkách kontumace objevuje i v dalším rozhodnutí Nejvyššího soudu, o kterém záhy pojednám. S přihlédnutím k těmto rozhodnutím Nejvyššího soudu jsou tedy důvody obnovy řízení ještě víc omezeny, ale je tomu tak dobře kvůli specifické povaze kontumačního řízení.

Žalobou na obnovu řízení napadající nesplnění vlastních předpokladů kontumace se Nejvyšší soud zabýval v jiném rozhodnutí z roku 2009. Zkontumovaný žalovaný podal žalobu na obnovu řízení a tvrdil, že k jednání soudu se původně nedostavil z důvodu měsíční hospitalizace na popáleninové klinice, což až nyní může doložit lékařským potvrzením. Soud prvního stupně žalobu zamítl a jeho rozhodnutí potvrdil také soud odvolací s poukázáním na to, že proti kontumačnímu rozsudku mohl z uváděného důvodu žalovaný podat odvolání. Žalovaný následně podal dovolání k Nejvyššímu soudu, ve kterém jednak namítal, že podání odvolání není důvodem přípustnosti žaloby na obnovu řízení, a dále poukazoval na to, že

²⁸² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2959/2007

vzájemná souvislost prvního a druhého odstavce §u 228 je u kontumačních rozsudků dána toliko obdobně. Nejvyšší soud souhlasil s tím, že podmínkou podání žaloby na obnovu řízení není vyčerpání všech řádných opravných prostředků v původním řízení, ale protože je na odvolací řízení třeba nahlížet jako na součást původního řízení, dospěl k závěru, že existují-li důkazy, které byly účastníku řízení známy již v průběhu odvolací lhůty, nelze je úspěšně použít v žalobě na obnovu řízení. Jak vidno, obnovu řízení by jinak bylo možné povolit, neboť šlo o později objevený důkaz prokazující nesplnění podmínek kontumace. K vzájemné provázanosti prvního a druhého odstavce §u 228 pak Nejvyšší soud vyjádřil, že ono slovo „obdobně“ zmíněné v § 228 odst. 2 neodkazuje k prvnímu odstavci, ale k části věty před středníkem právě ve druhém odstavci. Nadto tu zaznělo to, co již dovodil Nejvyšší soud v předchozím mnou zmiňovaném rozhodnutí o omezení důvodů obnovy v případě rozsudků pro zmeškání.²⁸³

Vrátím-li se na tomto místě k žalobě na obnovu řízení obecně, musím v prvé řadě zmínit, že žalobu je třeba podat do tří měsíců od doby, kdy se ten, kdo obnovu navrhuje, dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od doby, kdy jej mohl poprvé uplatnit. Pokud však od právní moci napadeného rozhodnutí uplynuly již tři roky, lze žalobu podat jen, jestliže byla zrušena rozhodnutí o vině trestným činem, přestupkem nebo jiným správním deliktem, na jejichž základě bylo žalobci v původním řízení právo přiznáno (§ 233). Prominutí zmeškání těchto lhůt není přípustné.

Žaloba, která má všechny náležitosti, bude projednána ideálně ve dvou fázích. Nejprve probíhá řízení o vlastním povolení obnovy (*iudicium rescindens*), na jehož konci je žaloba usnesením buď zamítnuta nebo obnova řízení povolena. Poté, co usnesení o povolení obnovy (proti kterému je odvolání přípustné) nabude právní moci, soud prvního stupně věc znovu projedná v novém řízení (*iudicium rescissorium*), což ze zákona způsobí odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, pokud jej soud nenařídí už dříve. Na konci tohoto řízení pak soud buďto usnesením rozhodne o zamítnutí návrhu na změnu napadeného rozhodnutí z důvodu jeho věcné správnosti, nebo vydá nové rozhodnutí měnící to původní (§ 235c, § 235e odst. 1, § 235g, § 235h odst. 1).

7.5. Ostatní

Ani v řízení předcházejícím vydání rozsudku pro zmeškání, potažmo v řízení o odvolání proti němu či proti usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl o návrhu na jeho zrušení, se nelze vyhnout tak závažným vadám, že bude možné učinit závěr o zmatečnosti těchto řízení.

²⁸³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1405/2006

K odstranění těchto vad slouží poslední z mimořádných opravných prostředků, **žaloba pro zmatečnost**.

Podle § 229 o. s. ř. lze žalobu podat proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního nebo druhého stupně, kterým bylo řízení skončeno, pokud (a) bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů, (b) účastník řízení neměl způsobilost jím být, (c) účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen, (d) nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoli toho ze zákona bylo třeba, (e) rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící, (f) soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, (g) bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího, (h) účastníku řízení nebyl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady. Důvodem zmatečnosti je také vydání rozhodnutí navzdory překážce litispendence nebo věci pravomocně rozhodnuté nebo pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu o zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo o zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu materiální nevykonatelnosti exekučního titulu. V případě rozsudku pro zmeškání je představitelný také důvod zmatečnosti spočívající v možnosti napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu také tehdy, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem (např. proto, že nebyl předvolán k jednání soudu). Žalobu však nelze – vedle jiných, ale pro účely této práce nepodstatných rozhodnutí – podat proti tzv. vedlejším výrokům, jen proti důvodům rozhodnutí (to platí i pro žalobu na obnovu řízení) a proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost.

Obecná lhůta k podání této žaloby činí podle § 234 odst. 1 o. s. ř. tři měsíce od doručení napadeného rozhodnutí, byť počátek jejího běhu je v následujících ustanoveních různě upravován vzhledem ke specifikům některých důvodů zmatečnosti. Prominutí zmeškání lhůty k podání žaloby není přípustné.

K projednání žaloby je obecně příslušný soud prvního stupně. Pokud však důvod zmatečnosti nastal v řízení o odvolání, projedná ji odvolací soud s výjimkou případů, kdy o odvolání rozhodoval soud vrchní (v těchto případech projedná žalobu krajský soud, byť původně rozhodoval v prvním stupni). Pokud je pravděpodobné, že žalobě bude vyhověno, může soud navíc nařídit odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

Také řízení o žalobě pro zmatečnost se v lepším případě rozpadá do dvou částí. První částí je vlastní zmateční řízení, na jehož konci bude žaloba usnesením buď zamítnuta nebo napadené rozhodnutí zrušeno (a v návaznosti na konkrétní zmateční důvody pak ještě může být řízení poté

zastaveno, popř. může být věc postoupena orgánu, do jehož pravomoci náleží). Jakmile takové usnesení nabyde právní moci, soud věc projedná a rozhodne bez dalšího návrhu. Právní názor obsažený ve zrušovacím usnesení je však pro něho při novém projednávání a rozhodování věci závazný.

Pokud účastník řízení na cestě za zrušením rozsudku pro zmeškání nepochodí u obecných soudů, a to ani s mimořádnými opravnými prostředky, může do dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním opravném prostředku, který mu zákon k ochraně jeho práv dává, podat **ústavní stížnost**. To je však podmíněno tím, že musí tvrdit, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl účastníkem, bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo nebo svoboda. Ústavní soud ve svých rozhodnutích takřka notoricky opakuje, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti stojícím mimo soustavu obecných soudů, a že z toho důvodu mu nepřísluší dozírat nad jejich rozhodovací činností s výjimkou těch případů, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasáhly do ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce, aniž by respektovaly hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky.

Pokud by zkontumovaný účastník řízení neuspěl ani u Ústavního soudu, zbývají mu v zásadě už jen dvě možnosti. Tou první je bránit se v nadcházejícím vykonávacím, resp. exekučním řízení, tou druhou je pak teoreticky **stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva**, pokud bude mít za to, že kontumací utrpěl na svých právech přiznaných mu Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a protokoly k ní (tj. zejména na svém právu na spravedlivý proces). Na tomto místě si však dovoluji vyjádřit názor, že ani Evropský soud pro lidská práva by kontumaci patrně neshledal rozpornou s právem na spravedlivý proces. Evropský soud pro lidská práva se totiž v minulosti právě ve vztahu k naší právní úpravě zabýval souladem „fiktivního“ rozsudku pro uznání s právem na spravedlivý proces. Stalo se tak ve věci *Miloslav Buryška proti České republice*. Evropský soud pro lidská práva v ní rozhodl tak, že vydání rozsudku pro uznání podle fikce stanovené §em 114b odst. 5 o. s. ř. není v rozporu s čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Podle soudu nebylo porušeno právo stěžovatele na veřejné projednání jeho věci, protože o možnosti vydání rozsudku pro uznání byl předem poučen. Stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.²⁸⁴ Výše citované závěry evropského soudu lze po mém soudu vztáhnout i na standardní rozsudek pro zmeškání – jednak vzhledem k jeho materiální podobnosti s „fiktivním“ rozsudkem pro uznání, jednak vzhledem k tomu, že i o možnosti kontumace musí být žalovaný předem poučen a jen tehdy,

²⁸⁴ rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2008 o stížnosti č. 33137/04, Miloslav Buryška proti České republice

pokud by se tak nestalo, šlo by o porušení práva na spravedlivý proces. Jak jsem již uvedl výše, nelze případnou stížnost odůvodňovat ani porušením zásady rovnosti, neboť i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že rovnost účastníků řízení je spíše relativní a její omezení je za určitých okolností souladné i s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv.²⁸⁵

Pokud zkontumovaný žalovaný dobrovolně nesplní, co mu bylo pravomocným a vykonatelným rozsudkem pro zmeškání uloženo, má oprávněný dvě možnosti – může podat návrh na soudní výkon rozhodnutí nebo exekuční návrh. V exekučním řízení se pak podle § 52 odst. 1 ex. ř. přiměřeně použijí ustanovení o. s. ř.

Podle § 254 odst. 3 o. s. ř. má soud povinnost poučit účastníky vykonávacího řízení o jejich procesních právech a povinnostech. Mezi tato práva patří také právo podat odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a navrhnout zastavení výkonu rozhodnutí, potažmo jeho odklad.

K provedení výkonu rozhodnutí lze přistoupit až poté, co usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nabylo právní moci. Oddálit tento okamžik lze právě podáním odvolání. V odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí však už nelze zpochybňovat samotné rozhodnutí, které je podkladem pro výkon rozhodnutí. Nelze jím tedy zpochybňovat ani oprávněnost kontumace v původním nalézacím řízení ani namítat promlčení či započtení. V odvolání proti tomuto usnesení lze namítat pouze skutečnosti rozhodné pro vlastní nařízení výkonu rozhodnutí. V opačném případě bude odvolání odmítnuto (§ 254 odst. 5) Způsobilými odvolacími důvody jsou proto pouze ty uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a dále nesplnění předpokladů nařízení výkonu rozhodnutí (tj. zejména nepodání návrhu nebo jeho vady). K těmto odvolacím důvodům lze předkládat i nové skutečnosti a důkazy.²⁸⁶ Výše uvedené neplatí v exekučním řízení, kde proti exekučnímu příkazu brojit odvoláním nelze (§ 47 odst. 5 ex. ř.).

Ve vykonávacím i exekučním řízení tak jediným efektivním způsobem obrany proti kontumaci zůstává návrh na zastavení výkonu rozhodnutí. V exekučním řízení je navíc jeho podání vázáno na 15denní lhůtu, která počíná běžet ode dne, kdy se povinný dozvěděl o důvodu zastavení exekuce (§ 55 odst. 1 ex. ř.). Exekuci však může zastavit také exekutor se souhlasem oprávněného nebo exekuční soud, a to i bez návrhu (§ 55 odst. 4 a 5 ex. ř.). Důvody pro zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce, jsou vyčteny v § 268 o. s. ř., přičemž vzhledem

²⁸⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (bod 32.)

²⁸⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 2094-2095.

k absenci speciální úpravy v ex. ř. se použijí i v exekučním řízení. Moje pozornost se ubírá zejm. k zastavovacím důvodům uvedeným v § 268 odst. 1 písm. g) a h).

Podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. je důvodem zastavení exekuce skutečnost, že po vydání exekučního titulu právo jím přiznané zaniklo. Na rozdíl od jiných exekučních titulů je v případě rozsudků pro zmeškání (a jen v případě těchto rozsudků) tento důvod použitelný i tehdy, když právo jimi přiznané zaniklo už před jejich vydáním. Prof. Winterová tuto úpravu kritizuje, neboť podle ní jde jednak proti koncepci samotného vykonávacího řízení, kde jinak meritorní přezkoumávání exekučních titulů není možné, a jednak proti smyslu samotné kontumace, když zkontumovaný žalovaný díky této úpravě má ve vykonávacím řízení více práv než jiní dlužníci, kteří by situaci, kterou zkontumovaný žalovaný může vyřešit návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce z důvodu zániku vymáhaného práva, museli řešit obnovou nalézacího řízení anebo žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.²⁸⁷

Dle mého názoru však tato úprava má svůj účel v těch nechtěných případech, ve kterých bude žalobci v důsledku nečinnosti žalovaného přiznáno již zaniklé právo, totiž právo zaniklé prekluzí, která by měla vzhledem k přezkumu oprávněnosti žalobního nároku vést k tomu, že žaloba bude rozsudkem pro zmeškání zamítnuta. V takovém případě může být návrh na zastavení exekuce z důvodu zániku přiznaného práva posledním prostředkem ochrany v nalézacím řízení zkontumovaného povinného. Z toho důvodu se kloním k zachování této úpravy. Sluší se na tomto místě však podotknout, že zánik přiznaného práva v důsledku promlčení, není podle rozhodovací praxe důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g), ale podle písm. h) o. s. ř.²⁸⁸ K tomu je navíc třeba dodat, že námitku promlčení lze ve vykonávacím, resp. exekučním řízení úspěšně namítnout jen tehdy, když se věřitel svého práva začal domáhat u soudu nebo jiného orgánu až po uplynutí promlčecí lhůty (její uplynutí sice nebrání přiznání promlčeného práva, pokud nebyla dlužníkem v řízení vznesena námitka promlčení, ale lze se pak domoci zastavení výkonu rozhodnutí, pokud promlčení lhůta uplynula dříve než věřitel uplatnil své právo u soudu nebo jiného orgánu).²⁸⁹

Tím se dostávám k důvodu zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce, podle písm. h), kterým je nepřipustnost výkonu rozhodnutí z jiného důvodu, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

Zastavovací důvod podle § 268 odst. 1 písm. h) je zbytkovým důvodem, na základě kterého lze zastavit výkon rozhodnutí, resp. exekuci, v těch výjimečných případech, ve kterých by

²⁸⁷ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. 1993, č. 10, s. 597.

²⁸⁸ stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpj 159/79

²⁸⁹ rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 29. 11. 1966, sp. zn. 4 Cz 95/66

provedením výkonu rozhodnutí jinak došlo k zjevné nespravedlnosti a popření základních principů právního státu. Jen pouhá skutečnost, že vymáhané právo bylo přiznáno rozsudkem pro zmeškání proto nemůže jistě být důvodem pro zastavení vykonávacího řízení. Podle Nejvyššího soudu lze ustanovení písm. h) aplikovat tam, kde jsou patrné vady exekučního titulu (pokud nezpůsobují důvod zastavení podle písm. a)), pochybení při nařízení exekuce (zejm. nedostatek podmínek exekučního řízení), rušivé okolnosti při provádění výkonu (např. odmítnutí poskytnutí součinnosti) nebo jiné specifické okolnosti (zejm. na straně povinného).²⁹⁰

Podle literatury pod písm. h) lze zařadit např. také případy, kdy vymáhaná povinnost zanikla v důsledku promlčení, kdy oprávněný docílil vydání exekučního titulu jednáním, za které byl později uznán vinným trestným činem či když je až po nařízení výkonu rozhodnutí zjištěn neodstranitelný nedostatek podmínek vykonávacího řízení.²⁹¹

Já se pak domnívám, že důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce podle písm. h) může být také nikdy neexistující právo přiznané oprávněnému. Našel jsem rozhodnutí Nejvyššího soudu, které můj názor do jisté míry podporuje, ačkoli s jeho celkovým vyzněním nesouhlasím. Podle tohoto rozhodnutí nelze slovo „zánik“ použité v § 268 odst. 1 písm. g) extenzivně vykládat tak, že je jím myšlena i holá neexistence práva od počátku. To podporuje můj závěr o tom, že neexistence žalobci přiznaného práva by mohla být důvodem zastavení výkonu rozhodnutí podle písm. h) téhož ustanovení. Avšak Nejvyšší soud v témže rozhodnutí vyslovil, že ani ve vykonávacím (exekučním) řízení nelze splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání zpochybnit.²⁹² S tím souhlasím jen potud, pokud nepůjde o ten zcela výjimečný případ, kdy by rozsudek pro zmeškání byl vydán na neexistujícím (vymyšleném) skutkovém základě vzatém za nesporný. Když by totiž pak povinný musel plnit něco, k čemu ani předtím nebyl z hlediska hmotného práva nikdy povinen, začali bychom se po mém soudu pohybovat za hranou práva.

Nelze pominout, že oprávněnost žalobního nároku je materiální podmínkou kontumace. Podle § 3 odst. 2 písm. f) o. z. soukromé právo, k rozvíjení jehož zásad podle § 3 o. s. ř. slouží i občanské soudní řízení (v němž by podle § 1 o. s. ř. mělo být postupováno tak, aby byla zajištěna mj. i výchova k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob), spočívá mj. na zásadě, že nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží. *A contrario* by tedy mělo platit, že nikomu nelze přiznat, co mu po právu nenáleží. Opak by totiž mohl být v rozporu s jinou

²⁹⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1932/2005

²⁹¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 1291.

²⁹² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2013, sp. zn. 20 Cdo 989/2013

stěžejní soukromoprávní zásadou, totiž zásadou nikomu neškodit (latinsky *neminem laedere*). Na tomto místě si dovolím drobný římskoprávní exkurs. Byly to totiž podle Ulpiana zásady *suum cuique tribuere* (každému, co jeho jest), *neminem laedere* a *honeste vivere* (žít čestně), které tvořily ve starém Římě tři složky spravedlnosti a práva. Žalobce vědomě vymáhající v soudním řízení neexistující nárok porušuje všechny tyto zásady. Pokud mu pak bude rozsudkem pro zmeškání přiznáno právo, které mu reálně nenáleží, co jiného, než bezpráví by to mohlo být? Vždyť podle § 6 odst. 2 o. z. nikdo nesmí těžit z nepoctivého nebo protiprávního činu (i to je zásada známá již starým Římanům). A pokud by tomu tak bylo, pak by takový případ dle mého názoru šlo zcela jistě vzít za důvod zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., ačkoli jinak je hmotněprávní přezkum exekučního titulu ve vykonávacím a exekučním řízení vyloučen. Oporu pro tento svůj názor nalézám také v judikatuře Ústavního soudu, podle které ze zásady, že v exekučním řízení již nelze přezkoumávat vady řízení nalézacího, existují obecně přijímané výjimky, podle nichž lze v exekučním řízení hodnotit i zásadní vady exekučního titulu např. tehdy, když by výkon rozhodnutí byl v rozporu s principy právního státu nebo procesními zásadami (byť mohou mít původ v hmotném právu).²⁹³

Rozhodnutí o zastavení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce, není podmíněno vyčerpáním řádných ani mimořádných opravných prostředků v předchozím nalézacím řízení. O zastavení podle § 268 odst. 1 písm. g) a h) se rozhoduje zpravidla po předchozím jednání (§ 269 odst. 2). Judikatura toto ustanovení vykládá tak, že nařizovat jednání není třeba jen tehdy, pokud jsou tvrzení účastníků řízení o důvodech zastavení výkonu rozhodnutí shodná a liší se jen náhled stran na jejich právní význam. Jinak je totiž mezi nimi dán tzv. opoziční nebo impugnační spor, který je třeba projednat v incidenčním řízení, a nikoli jej rozhodnout příslovečně „od stolu“. ²⁹⁴ K projednání odvolání proti usnesení, jímž bylo soudem prvního stupně řízení rozhodnuto ve věci zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. g) nebo h) je pak třeba nařídít jednání vždy (§ 254 odst. 8 o. s. ř.).

Lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven, může soud i bez návrhu odložit provedení výkonu rozhodnutí (§ 266 odst. 2 o. s. ř.). V exekučním řízení tak může učinit exekuční soud nebo soudní exekutor (§ 54 odst. 11 ex. ř.).

²⁹³ náleží Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18

²⁹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1329/2003

8. Perspektivy právní úpravy

Dospěl jsem ve své práci až k této kapitole, ve které po rozebrání onoho „stavu“ právní úpravy kontumačních rozsudků přecházím k jejím „perspektivám“. Ptám se tedy, kam jejich právní úprava pomyslně kráčí a nalézám několik odpovědí. Už v souvislosti se stávající právní úpravou mi Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 329/08 odpověděl, že právní úprava civilního procesu obecně by se koncepčně měla upínat k tomu, aby zejména respektovala jeho ochrannou funkci. Na předchozích stranách této práce jsem psal o několika nedostacích současné právní úpravy kontumace v českém civilním procesu, v souvislosti s nimiž představitelé odborné veřejnosti vyslovili několik návrhů na její zlepšení. A nelze si zároveň nevšimnout, že český civilní proces směřuje k zásadní proměně. Probíhají totiž práce na věcném záměru nového civilního řádu soudního, které už postoupily tak daleko, že textem se nyní zaobírá expertní pracovní skupina Ministerstva spravedlnosti ČR tak, aby ho bylo možné předložit do legislativního procesu. Členy této skupiny pod vedením místopředsedy Nejvyššího soudu Petra Šuka jsou dále prof. Alena Macková, soudci Jiří Zavázal, Petra Kubáčová a Tomáš Novosad, advokacii zastupují Robert Němec a Dušan Sedláček.²⁹⁵ Kromě toho čeká český civilní proces také na přijetí úpravy projednávání hromadných žalob. To všechno bude mít i na podobu právní úpravy kontumace zásadní vliv.

8.1. Návrhy de lege ferenda

Mezi publikující odbornou veřejností jsem našel jen málo hlasů pomyslně plédujících ve prospěch současné úpravy „fiktivních“ rozsudků pro uznání. Nelze si zároveň nevšimnout toho, že i v řadách soudců Ústavního soudu je několik těch, kteří tento institut vyloženě zavrhnou. Proč tomu tak je jsem vysvětlil v kapitole páté této práce a souhlasím i s tam uváděným řešením, které je v té souvislosti navrhováno. Nekoncepční úprava „fiktivních“ rozsudků pro uznání je asi nejpálčivějším problémem současné příliš úzce pojaté úpravy kontumace v českém civilním procesu. Disentující soudci Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 13/15 správně uváděli, že pokud by institut „fiktivního“ rozsudku pro zmeškání býval byl podroben standardnímu testu proporcionality, neobstál by v testu vhodnosti a nezbytnosti zvolené úpravy, protože jím sledovaného cíle lze dosáhnout jinak, např. odstraněním fikce uznání nároku a namísto toho dát žalobci možnost navrhnout vydat rozsudek pro zmeškání, jako tomu je v německojazyčných

²⁹⁵ Odpověď Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 3. 8. 2021 na žádost autora této práce podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, č.j. MSP-580/2021-OSV-OSV

zemích. S těmito názory souhlasím a jsem rád, že byly natolik hlasité, že jim popřála sluchu i pracovní skupina tvořená prof. Winterovou, Zdeňkem Pulkrábkem a zástupci České společnosti pro civilní právo procesní, doc. Lavickým, Bohumilem Dvořákem a Evou Dobrovolnou, která připravila první verze věcného záměru civilního řádu soudního. Kontumaci v jeho pojetí budu níže věnovat samostatnou podkapitolu.

Vzhledem k tomu, že judikatura, dovozující vedle formálních i materiální podmínky kontumace, je již ustálená, a přesto některé soudy stále žalované nespravedlivě kontumují, souhlasím s návrhem odbornic z olomoucké právnické fakulty, aby tyto podmínky byly výslovně zakotveny v právní úpravě.

V zájmu posílení právní jistoty kontumovaných žalovaných jsem zastáncem toho, aby ministr spravedlnosti vydal instrukci, kterou by sjednotil znění poučení, které je obsahem rozsudků pro zmeškání. V současné situaci je totiž jeho formulace ponechána na každém soudci individuálně, což vede k natolik silné nejednotě ve formulaci poučení, že by bylo dobré ji sjednotit a zavést výslovnou povinnost v poučení uvést i možnost podání návrhu na zrušení rozsudku podle § 153b odst. 4 a zřetelně vysvětlit jeho odlišnost od klasického odvolání. Na důkaz této nejednoty jsem vytvořil tabulku, ve které je vidět srovnání několika odlišně formulovaných poučení v rozsudcích pro zmeškání vydaných Okresním soudem v Mělníku.

<i>Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení. Odvolání se podává dvojmo ke zdejšímu soudu a rozhodoval by o něm Krajský soud v Praze. U odvolání proti rozsudku pro zmeškání (výroku pod bodem I. tohoto rozsudku) jsou odvolacím důvodem jen vady uvedené v ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř. (odvolání lze odůvodnit jen tím, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu I. stupně vydal vyloučený soudce nebo soud I. stupně nesprávně obsazen, ledaže místo soudce rozhodoval senát) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání (ustanovení § 153b o. s. ř.). Zmešká-li žalovaný z omluvitelných důvodů první jednání ve věci, při němž byl vynesena rozsudek pro zmeškání, soud na návrh žalovaného tento rozsudek</i>	<i>Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů od jeho doručení ke Krajskému soudu v Praze prostřednictvím soudu podepsaného, přičemž odvolacím důvodem jsou jen vady uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 písm. a) o. s. ř. týkající se podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání tohoto rozsudku (§ 205b o. s. ř.). Nebudou-li povinnosti stanovené tímto rozhodnutím plněny řádně a včas, může oprávněná osoba po právní moci rozhodnutí podat návrh na soudní výkon rozhodnutí podle části šesté o. s. ř. nebo návrh na soudní exekuci podle zák. č. 120/2001 Sb., jímž se vydává exekuční řád. (rozsudek ze dne 26. 4. 2021, č.j. 12 C 30/2021-96, také rozsudek ze dne 22. 5. 2020, č.j. 17 C 148/2019-39)</i>
---	---

<p><i>usnesením zruší a nařídí jednání. Takový návrh může účastník podat nejpozději do dne právní moci rozsudku pro zmeškání (ustanovení § 153b odst. 4 o. s. ř.).</i></p> <p><i>Nebude-li povinnost stanovená tímto rozhodnutím plněna včas a řádně, lze se jejího splnění domáhat návrhem na výkon rozhodnutí. (rozsudek ze dne 24. 6. 2021, č.j. 15 C 1/2021-67, také rozsudek ze dne 18. 12. 2020, sp. zn. 7 C 112/2020)</i></p>	
<p><i>Proti tomuto rozsudku není odvolání zásadně přípustné.</i></p> <p><i>Odvolání lze podat pouze pro vady spočívající v tom, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, případně že existují skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání (§ 205b o. s. ř.), a to do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení ke Krajskému soudu v Praze prostřednictvím soudu zdejšího.</i></p> <p><i>Do právní moci rozsudku pro zmeškání může žalovaná strana podat návrh na jeho zrušení, pokud zmeškala první jednání z omluvitelných důvodů, a to ke zdejšímu soudu.</i></p> <p><i>Proti výroku pod bodem II. lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení ke Krajskému soudu v Praze prostřednictvím soudu zdejšího.</i></p> <p><i>Nebude-li povinnost stanovená tímto rozsudkem splněna dobrovolně, může soud na návrh oprávněného nařídít výkon rozhodnutí, nebo exekuci na majetek povinného a jejím provedením pověřit soudního exekutora. (rozsudek ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 5 C 201/2014)</i></p>	<p><i>Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení, a to ke Krajskému soudu v Praze, prostřednictvím Okresního soudu v Mělníku. Odvolání je třeba podat ve dvojím vyhotovení. (rozsudek ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 4 C 76/2020)</i></p>

Vzhledem k většinovému doktrinálnímu názoru o tom, že nespornost žalobních nároků ve smyslu § 153b odst. 1 zakládá nesporná právní domněnka a nikoli fikce, byť právě tak je

nespornost žalobních nároků uvozena, mne vede k názoru, že by bylo záhodno novelizací formulaci „pokládají se tvrzení žalobce...“ nahradit slovy „platí tvrzení žalobce obsažená v žalobě... za nesporná...“.

Pokud jde o návrhy *de lege ferenda* ve vztahu k možnostem obrany proti kontumačnímu rozsudku, musím na tomto místě zopakovat svůj názor o tom, že ustanovení § 153b odst. 5 by bylo záhodno novelizovat tak, aby následek v podobě neúčinnosti odvolání podaného žalovaným v případě, že bude vyhověno návrhu na zrušení kontumačního rozsudku, stíhal i případné odvolání podané žalobcem. Toho lze docílit drobným přeformulováním odstavce pátého např. následovně:

Pokud soud návrhu na zrušení rozsudku podle odstavce 4 pravomocným usnesením vyhoví, k podanému odvolání se nepřihlíží.

Opět v té souvislosti musím uvést, že tuto informaci by bylo dobré uvádět i v poučení rozsudku pro zmeškání poté, co soud vysvětlí rozdíl mezi odvoláním a návrhem na zrušení rozsudku podle § 153b odst. 4 a poučí žalovaného o tom, že podání odvolání nevyklučuje podání zrušovacího návrhu (a že to platí i naopak), a že může obě tato podání lze podat současně.

Vzhledem k názoru, který zastává judikatura Nejvyššího soudu ve vztahu k důvodům obnovy, bylo-li ve věci rozhodnuto rozsudkem pro zmeškání, se domnívám, že by ničemu nevadilo i toto legislativně ukotvit. Lze to učinit např. derogací části věty za středníkem v § 228 odst. 2 a vložení nového (třetího) odstavce tohoto ustanovení, který by mohl znít kupř. takto:

Pravomocný rozsudek pro zmeškání lze napadnout žalobou na obnovu řízení, jsou-li tu skutečnosti nebo rozhodnutí, které účastník řízení nemohl bez své viny použít v původním řízení, lze-li je vztahovat k předpokladům vydání rozsudku pro zmeškání.

8.2. Kontumace v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního

Nekoncepčnost současného o. s. ř. a s tím související obtíže při jeho výkladu, inženýrský přístup k právu, „mechanizace“ procesu na úkor postavení stran řízení – to vše vytýká kolektiv autorů návrhu věcného záměru civilního řádu soudního současné úpravě a volá hlavně po tom, aby civilní právo procesní sloužilo k poskytování ochrany soukromému právu.²⁹⁶ Poukazujíce na to, že množstvím dílčích novel se podařilo původní koncepci o. s. ř. významně narušit, ne-li úplně potlačit, aniž by se v jeho textu odrazila nějaká koncepce nová, rozhodli se autoři věcného

²⁹⁶ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 16-19, 32.

záměru vystavět text budoucího procesního kodexu důsledně na sociální koncepci civilního procesu a za vzor si vzali zejména Kleinův civilní řád soudní. Finální znění druhé verze věcného záměru byla publikována v červenci roku 2021.

Sociální koncepce civilního procesu akcentuje procesní ekonomii, kterou je však třeba pečlivě vážit vedle imperativu poskytování skutečné ochrany tomu, kdo je v právu. Tato koncepce odpovídá i textu Ústavy, z jejíhož článku 90 vyplývá, že právě poskytování ochrany právům je prvořadým úkolem soudů. V zájmu určitého vybalancování procesní ekonomie – tedy rychlosti, hospodárnosti a jednoduchosti řízení – a poskytování ochrany vystavěl kolektiv odborníků text věcného záměru na důslednějším uplatňování dispoziční zásady, projednací zásadě modifikované materiálním vedením řízení ze strany aktivního – dalo by se říci přemýšlivého – soudce, a právě na zásadě hospodárnosti. Odrazem tohoto nového pojetí je několik vpravdě zásadních změn počínaje masivním rozšířením advokátního přímusu a konče úplně novou koncepcí opravných a tzv. jiných nápravných prostředků.²⁹⁷ Nové pojetí se nevyhnulo ani kontumačnímu řízení.

Kritika nekonceptnosti platného procesního kodexu se projevila hned na začátku textu věcného záměru nového c. ř. s. v tom, že text nového kodexu nezůstane jen u konstatování ochranné funkce civilního sporného řízení, ale že také výslovně zakotví základní zásady řízení, a to včetně zásady poctivosti, kterou dosavadní doktrína mírně řečeno „přehlížela“, ale která je velice důležitá a úzce souvisí právě s ochrannou funkcí civilního procesu. Poctivost ukládá bod pátý věcného záměru vysloveně jako povinnost, od které lze dále odvodit např. povinnost pravdivosti, zákaz nejrůznějších zneužívajících jednání, ale i bránění přehnaně formalistickému počínání soudu. Autoři věcného záměru zároveň naznačili, že reakcí na nepoctivé počínání může být např. povinnost k náhradě škody nebo i neúčinnost důsledků nepoctivého jednání (což se dle mého názoru může projevit např. v tom, že nepoctivost bude důvodem pro zrušení kontumačního rozsudku).²⁹⁸ S ohledem na mnou výše v kapitole první nastíněné obavy z účelového vydávání kontumačních rozsudků proto zakotvení principu pravdivosti skutečně vítám.

V obecné rovině je také akcentován princip rychlosti, od něhož je v textu věcného záměru odvozována povinnost stran svojí činností přispívat k dosažení tohoto cíle. V opačném případě lze pro ně vyvodit následky také v podobě zmeškání.

²⁹⁷ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 34-46.

²⁹⁸ tamtéž, s. 66-67.

Velkou změnou je navrhované rozšíření povinného zastoupení advokátem. Věcný záměr předpokládá, že povinné zastoupení advokátem se bude vztahovat vždy na podání žaloby na obnovu a pro zmatečnost, a dále na všechna řízení s výjimkou řízení před okresními soudy a řízení o rekursu proti usnesení okresního soudu v takové věci.²⁹⁹ Znamená to tedy i povinné zastoupení advokátem pro účely podání odvolání proti rozsudku okresního soudu. S tím souvisí i návrh nové úpravy věcné příslušnosti soudů. Nejvýznamnější navrhovanou změnou je zavedení věcné příslušnosti krajských soudů pro spory, ve kterých hodnota předmětu převyšuje 50 000 Kč a nejde o spor, k jehož projednání jsou výlučně příslušné okresní soudy (tj. o spor pracovní, nájemní, pachtovní, o zaplacení dlužného výživného, o ochranu držby a spor sousedský).³⁰⁰

Chápu dobré úmysly autorů textu věcného záměru, ale bojím se, že jejich snaha chránit slabší stranu může i přesto narazit. Kontumační rozsudky jsou v drtivé většině případů vydávány proti nezastoupeným žalovaným a často je jim jimi ukládáno zaplatit vcelku horentní sumy peněz (zejm. z titulu nesplaceného úvěru). Nově by tedy žalovaný musel být zastoupen advokátem a dalo by se tudíž čekat, že kontumačních rozsudků ubyde. Žalobci však svědčí dispoziční zásada jako prvnímu. A žalobci jsou z mojí zkušenosti zpravidla zastoupeni advokátem. Za situace, kdy lze očekávat, že žalovaný bude nekontaktní a že řízení bude možné skončit vydáním rozsudku pro zmeškání, nebude nic snazšího než dlužnou částku žalovat po částech u okresního soudu a předejít tak povinnému zastoupení žalovaného advokátem. Představme si např. že dlužník dluží bance na nesplaceném úvěru 100 000 Kč. K projednání věci by tedy měl být podle bodu 13 písm. a) věcného záměru věcně příslušný krajský soud a obě strany by musely být zastoupeny advokáty. Banka však prostřednictvím svého advokáta zažaluje dlužníka u okresního soudu nejprve o 30 000 Kč, pak o 40 000 Kč a posléze podá ještě třetí žalobu na zaplacení zbývajících 30 000 Kč. V konečném důsledku by tedy počet kontumačních rozsudků mohl díky navrhované právní úpravě paradoxně vzrůst. Je pravdou, že by někdo mohl namítnout, že takový postup je v rozporu se zásadou poctivosti, ale domnívám se, že spíše než nepoctivý, je takový postup souladný se zásadou dispoziční, kterou věcný záměr pojímá za jednu z hlavních zásad civilního procesu a byť jsou podobné postupy poněkud lišácké, domnívám se, že nejsou nepoctivé, protože věřitele nelze postihovat za legitimní snahu vymoci své pohledávky co nejdříve. Od povinného zastoupení si autoři věcného záměru slibují i zrychlení řízení a úbytek počtu zbytečných sporů. To je ale podle mého názoru velice nejistý

²⁹⁹ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 155.

³⁰⁰ tamtéž, s. 84-85.

závěr, neboť řada advokátů by mohla být motivována vidinou většího počtu účtovaných úkonů k tomu, aby se přesto pouštěli i do takového sporu a dokázali klientům, že nic není ztraceno, protože žádný spor není nikdy tak jednoznačný.

A i pokud by se žalobce rozhodl žalovat celou dlužnou částku u krajského soudu, nekontaktní žalovaný bez právního vzdělání, jemuž je často doručováno za pomoci zákonné fikce doručování, by si s největší pravděpodobností stejně sám advokáta nesehnal, a i kdyby chtěl, možná, že by se o to nakonec ani nepokoušel z důvodu nedostatku prostředků. A jak plyne z bodu 121 odst. 2 věcného záměru, rok se pokládá za zmeškaný také tehdy, když se strana dostaví bez advokáta k těm procesním úkonům, pro které je zastoupení advokátem předepsáno. Za takové situace se pak žalovaný buď nedostaví k přípravnému roku nebo ústnímu jednání vůbec anebo se dostaví bez advokáta, což podle bodu 323 věcného záměru otevře žalobci cestu k podání kontumačního návrhu.

Bude proto úkolem zákonodárce, aby těmto nežádoucím jevům zabránil např. oprávněním soudů v advokátských sporech určit nezastoupené straně advokáta z moci úřední z důvodu zájmu na ochraně jejích zájmů po vzoru nynějšího § 30 odst. 2 o. s. ř. (věcný záměr totiž ustanovit zástupce z řad advokátů umožňuje v bodu 173 pouze v návaznosti na možné přiznání pomoci s náklady řízení).

Věcný záměr dále v navrhované úpravě roků, kterou o. s. ř. neobsahuje, dává najevo širší pojetí zmeškání. Rokem se rozumí jakékoli jednání soudu se stranami, případně i s dalšími osobami. Bude se konat zpravidla v budově soudu. Nejvýznamnějším rokem je rok stanovený k ústnímu projednání věci samé. Stranám se předvolání k roku má doručovat společně se stejnopisem podání, je-li toho třeba, a součástí předvolání k roku by měla být také výzva straně, aby se nechala zastoupit advokátem, jde-li o advokátský spor, včetně poučení o následcích toho, že si jej nezvolí [tímto následkem bude zmeškání, neboť jak stanoví bod 121, rok je zmeškán, jestliže se strana bez omluvy nedostaví, nebo se dostaví, avšak nejedná, nebo se během roku vzdálí; rok se pokládá za zmeškaný také tehdy, když se strana dostaví bez advokáta k těm procesním úkonům, pro které je zastoupení advokátem předepsáno – tady se věcný záměr zcela evidentně vrací ke kleinovské úpravě zmeškání (§ 133 c. ř. s. z roku 1895) jen s tou výjimkou, že jako důvod vydání rozsudku pro zmeškání nepřipouští vykazání ze soudní síně (§ 400 c. ř. s. z roku 1895)]. Následkem zmeškání, o kterém by měl být adresát v předvolání poučen, je podle bodu 123 nemožnost učinit úkon nebo se dále účastnit roku, který byl zmeškán. Může jím být také vydání rozsudku pro zmeškání. Zmeškání roku se lze vyhnout podáním odůvodněného návrhu na odročení. Takový návrh lze podat i při roku samém. Bude-li však

zamítnut, nebude proti němu opravný prostředek (rekurs) přípustný.³⁰¹ O to pečlivěji budou muset soudy takový návrh posuzovat, aby rozpoznaly, zda je skutečně důvodný nebo zda jeho podáním žalovaným sleduje obstrukci řízení. Zmeškání bude však možné zvrátit také požádáním žádosti o navrácení v předešlý stav. O tom více pojednám níže při výkladu možností obrany proti kontumačnímu rozsudku podle věcného záměru.

Nyní se pokusím stručně shrnout cestu od podání žaloby po vydání kontumačního rozsudku tak, jak ji předvídá věcný záměr.

Věcný záměr stejně jako o. s. ř. podmiňuje přiznání náhrady nákladů řízení o splnění povinnosti úspěšnému žalobci předžalobní upomínkou. Tu však podle věcného záměru bude třeba zaslat jen ve sporu o peněžité plnění, a to alespoň 15 dní před podáním žaloby.

Pokud po podání žaloby soud o věci nerozhodne platebním rozkazem, doručí stejnopis žaloby žalovanému a nepůjde-li o jednoduchou věc nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování práva usnesením jej vyzve, aby se k ní vyjádřil ve lhůtě, která bude muset být minimálně třicetidenní. Do usnesení lze podle bodu 198 pojmout doložku, že nevyjádří-li se strana v určité lhůtě, bude se předpokládat, že nemá námitek. Proti tomuto usnesení nemá být recurs přípustný. Doručením žaloby dojde k tzv. litiskontestaci (zahájení sporu). Lhůty se však zachovávají, popř. zastaví již s podáním žaloby.³⁰²

Předtím, než soud přistoupí k ústnímu jednání, musí nařídit přípravný rok. Jeho účelem je příprava jednání a pokus o smír. Přípravný rok bude neveřejný a ústní jednání na něj může plynule navázat (přípravný rok ale tudíž není jeho součástí).³⁰³

Stejně jako o. s. ř. i věcný záměr klade důraz na to, aby věc byla soudcem připravena tak, aby mohla být vyřízena na jediném ústním jednání. Tomu musí také strany přizpůsobit to, kdy a jak budou činit procesní úkony, protože jakmile bude věc podle výsledků ústního jednání zralá ke konečnému rozhodnutí, rozhodne soud tzv. konečným rozsudkem.³⁰⁴

Tímto konečným rozsudkem může být také rozsudek pro zmeškání, čímž se dostávám k jádru jeho pojetí ve věcném záměru. Jak už jsem výše naznačil, pojetí zmeškání se oproti o. s. ř. rozšíří, a to i díky zamýšlenému opuštění fikce uznání nároku. Tvůrci správně poukázali na to, že navzdory většinové podpoře ze strany Ústavního soudu nelze odhlédnout od skutečnosti, že uznání nároku je dispozičním úkonem, který *per se* nemůže být obsahem právní fikce, když záleží jen na vůli žalovaného, zda jej učiní. Tvůrci také vyplnili pomyslnou mezeru,

³⁰¹ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 173-175.

³⁰² tamtéž, s. 217-219.

³⁰³ tamtéž, s. 238-240.

³⁰⁴ tamtéž, s. 243, 246 a 293.

když pro případ, že se nároku vzdá žalobce, což lze vyložit jako uznání neoprávněnosti nároku, umožnili žalovanému navrhnout zamítnutí žaloby tzv. rozsudkem pro vzdání se nároku.³⁰⁵ Z logiky věci by vydání tohoto rozsudku, stejně jako vydání rozsudku pro uznání, mělo mít přednost před vydáním kontumačního rozsudku i za účinnosti nové právní úpravy.

Podmínky, za jakých lze vydat rozsudek pro zmeškání podle věcného záměru, stanoví jeho body 322 a 323, resp. 403, který zakazuje rozhodovat rozsudkem pro zmeškání pro neúčast strany u ústního jednání odvolacího soudu.³⁰⁶ Nevyjádří-li se žalovaný včas k žalobě (která mu bude zaslána společně s předvoláním k roku), rozhodne soud na návrh žalobce rozsudkem pro zmeškání. Skutkové přednesy žalobce se pak považují za pravdivé, ledaže jsou v rozporu s obsahem spisu (bod 322). Bod 322 je vyjádřením opuštění fikce uznání nároku předvídané v § 114b odst. 5 o. s. ř. Zároveň se jím výslovně zavádí oprávněnost žalobního nároku jako podmínka kontumace. Domnívám se, že kontumační návrh za takových okolností nebude třeba podávat až na ústním jednání, ale bude možné ho soudu zaslat v písemné podobě poté, co žalobce např. nahlédnutím do spisu zjistí, že se žalovaný nevyjádřil. Za takových okolností i sami tvůrci věcného záměru připouštějí, že nebude třeba nařizovat ústní jednání k projednání věci, ale pouze k vyhlášení rozsudku.³⁰⁷

Bod 323 pak umožňuje navrhnout žalobci vydání rozsudku pro zmeškání také tehdy, zmešká-li protistrana přípravný rok a pokud se ten nekonal (což si lze představit např. v navrhovaných řízeních v nepatrných věcech), může jeho vydání navrhnout v případě zmeškání prvního ústního jednání (i zde by však mělo platit, že rozsudek nesmí být v rozporu s obsahem spisu). Opět se domnívám, že v případě zmeškání přípravného roku nebude třeba s kontumačním návrhem vyčkávat až na první ústní jednání. Bude ho možné podat buď ještě na samotném přípravném roku (do protokolu) nebo ho soudu následně zaslat písemně.

Jakkoli body 322 a 323 nestanoví jako výslovnou podmínku kontumace včasné doručení žaloby do vlastních rukou, lze tuto podmínku vyčíst z bodů 120 a 181. Domnívám se, že jde o reakci na předvídané sjednocení úpravy doručování v řízeních zvláštním zákonem, který bude upravovat také doručování v občanském soudním řízení. Úprava by se však v zásadě neměla lišit od té dosavadní.³⁰⁸ Zákonodárce do paragrafovaného znění nového kodexu bude moci podmínku doručení žaloby do vlastních rukou žalovanému doplnit.

³⁰⁵ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 296.

³⁰⁶ tamtéž, s. 353.

³⁰⁷ tamtéž, s. 298.

³⁰⁸ tamtéž, s. 25.

Vydat rozsudek pro zmeškání bude možné i v řízení o nepatrných nárocích. Bod 370 však v těchto řízeních umožňuje soudu upustit od vyjádření žalovaného i přípravného roku.³⁰⁹ Za takových okolností by vydání rozsudku pro zmeškání přicházelo v úvahu jen v případě zmeškání ústního jednání nebo v případě, že by se k němu žalovaná strana dostavila a nejednala nebo když by se dostavila bez advokáta, pokud by šlo o advokátský spor. Odvolání proti rozsudku (i tomu kontumačnímu) vydanému v řízení o nepatrných nárocích by mělo být přípustné jen z důvodu zmatečnosti nebo nesprávného právního posouzení (domnívám se, že to však lze vztáhnout i k otázce procesního práva a posouzení podmínek kontumace).³¹⁰

Bod 325 v té souvislosti výslovně stanoví, že nedostavení se k ústnímu jednání, jestliže se strana dostavila k přípravnému roku a tím projevila vůli vstoupit do sporu, neopravňuje protistranu ke kontumačnímu návrhu. Tvůrci zde vyšli ze závěrů německé právní vědy, podle které k tomu, aby se strana pustila do sporu nepostačí jen písemného procesního úkonu (byť by šlo o žalobu nebo vyjádření k ní), ale je třeba i účasti u soudu, a to alespoň na přípravném roku. Podle o. s. ř. se obdobné situace řešily zastavením řízení podle § 114c odst. 7 (ve kterém autoři věcného záměru spatřují fikci zpětvzetí žaloby), resp. fikcí uznání podle § 114c odst. 6. Obě tyto fikce odmítají autoři pro jejich komparativní i hodnotovou neobhajitelnost, a proto je opouštějí ve prospěch nové úpravy kontumačního rozsudku, která se tak navrácí k úpravě platné před rokem 1951. Zároveň se tím definitivně snaží o skončení diskusí právní veřejnosti o tom, zda je kontumační rozsudek sankcí. Nová úprava má definitivně postavit najisto, že rozsudek pro zmeškání není trestem, ale nástrojem vyburcování účastníků řízení k procesní aktivitě, neboť vychází z osvědčené skutkové domněnky, podle které nemá zmeškavší strana na svoji obranu co uvést. Bude-li strana zkontumována, ačkoli se bude mít čím se bránit, vytrácí se sankční pojetí kontumace tím, že může navrhnout navrácení v předešlý stav nebo si podat odvolání.³¹¹

Vzhledem k formulaci bodů 322 a 323 by se však mohly znovu pomyslně rozhořet výkladové spory o to, zda soud rozsudek pro zmeškání vydat může nebo musí. Textace příslušných bodů totiž zní tak, že nedává soudu prostor pro diskreci, a navrhne-li za splnění dalších podmínek žalobce vydání rozsudku pro zmeškání, soud jím rozhodne. Prostor pro určitou diskreci zakládá věcný záměr pouze v případě, když by žalobní nárok neměl oporu v obsahu spisu. Na druhou stranu však bod 326 stanoví, že proti usnesení o zamítnutí návrhu

³⁰⁹ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 321-323.

³¹⁰ tamtéž, s. 356.

³¹¹ tamtéž, s. 299-302.

na vydání rozsudku pro zmeškání není rekurs přípustný. Mohlo by se tedy zdát, že bod 326 reaguje pouze na případy, kdy se soud rozhodne nevydat rozsudek pro zmeškání, protože nárok nebude oprávněný. Z odůvodnění bodu 326 se mi však podává, že se jím autoři věcného záměru snaží bojovat proti libovůli při posuzování naplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání, reagovat na judikaturou dovozené materiální předpoklady kontumace a umožnit úvahu soudu nad tím, zda kontumační rozsudek vydá v každém případě. Dikce bodů 322 a 323 však nedává soudům příliš prostoru pro uvážení a tváří se jasně kogentně.³¹² Pokud tedy bylo úmyslem autorů věcného záměru umožnit posouzení splnění předpokladů kontumace vždy, navrhuji tyto body drobně přeformulovat v tom smyslu, že soud rozsudek pro zmeškání vydat na návrh „může“.

Věcný záměr oproti současné úpravě nestanoví, že kontumační rozsudek nelze vydat proti žalovanému, který byl ke dni vstupu od řízení nezletilý a že kontumační rozsudek nemůže mít konstitutivní účinky, resp. že ho nelze vydat v řízení, které nelze ukončit soudním smírem. Nevyžadování posledních dvou negativních podmínek kontumace podle o. s. ř. je dle mého názoru přípustné, avšak v rámci zákonodárského procesu by to mělo být podrobena širší debatě a není vyloučeno, že se tyto podmínky do textu navrhované právní úpravy ještě včlení. Co však považuji osobně za důležité, je zachování nemožnosti kontumovat nezletilé a stál bych o to, aby to bylo vyjádřeno i v textu nového procesního zákoníku. Je totiž pozitivním závazkem České republiky učinit potřebná zákonodárská opatření k provádění práv uznaných Úmluvou o právech dítěte (tj. lidských bytostí mladších osmnácti let, pokud podle právního řádu není zletilosti dosaženo dříve, což není případ českého právního řádu) a jedním z těchto práv je právo dítěte být vyslyšeno v každém soudním řízení, které se jej dotýká (článek 4 a článek 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte). Jakkoli text věcného záměru v bodu 75 odst. 3 stanoví, že i strana procesně nezpůsobilá má právo se k věci vyjádřit, a že musí být zastoupena, domnívám se, že opuštění negativní podmínky kontumace nezletilých by znamenala krok zpět a je namístě ji zachovat.

Pokud nebudou splněny předpoklady kontumace, soud kontumační návrh usnesením zamítne a bude soud pokračovat v řízení. Souhlasím, že rekurs proti zamítavému usnesení by neměl být přípustný, neboť přípustnost řádného opravného prostředku proti usnesení o zamítnutí kontumačního návrhu by znamenala jen prodloužení řízení. Uplatní se pak ustanovení bodu 429 o tzv. odloženém rekursu, podle kterého není-li rekurs přípustný, může žalobce

³¹² DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 303-304.

napadnout zamítavé usnesení opravným prostředkem směřujícím proti samotnému rozsudku pro zmeškání.³¹³

Pokud však podmínky kontumace splněny budou, ale skutková tvrzení žalobce neumožní jeho žalobě vyhovět, soud vydá rozsudek pro zmeškání, jímž žalobu zamítne. Tomu lze zabránit změnou žaloby nebo doplněním skutkových tvrzení. Domnívám se však, že pokud by bylo zřejmé, že žalobce přehlédl významné právní hledisko, které podle soudu má vést k zamítnutí jeho žaloby, měl by soud podle bodu 224 toto možné právní hledisko s návrhovatelem probrat a dát mu možnost se k možnému zamítnutí žaloby rozsudkem pro zmeškání vyjádřit.³¹⁴

Dispoziční zásada se ve vztahu ke kontumačnímu návrhu odráží i v tom, že pokud aktivní strana nepodá kontumační návrh, bude řízení pokračovat. Přítomná strana také může přednést nová skutková tvrzení. To vyplývá z bodu 324, z něhož je patrná inspirace judikaturou o tom, že s novými skutkovými tvrzeními je třeba protistranu seznámit. Tím se věc dostane do stavu, v jakém byla před zmeškáním a rozsudek pro zmeškání proto nepůjde vydat. Teprve poté, co bude protistrana s novými skutečnostmi seznámena, bude možné rozsudek pro zmeškání vydat, ale pouze tehdy, když se protistrana nevyjádří nebo se nedostaví k přípravnému roku.³¹⁵ Pokud ve věci již proběhlo první jednání, nebude z logiky věci možné později již kontumaci navrhopvat. I za účinnosti nové právní úpravy tedy zůstane použitelná judikatura o tom, co se rozumí prvním jednáním.

Pokud soud nevyhradí rozhodnutí o náhradě nákladů samostatnému usnesení (bod 162), bude součástí rozsudku pro zmeškání také výrok o nákladech řízení. V té souvislosti si dovoluji upozornit na bod 166, podle kterého bude při rozhodování o nákladech možné zohlednit jen takové náklady, jejichž soupis s potřebnými doklady strana předloží do konce ústního jednání předcházejícího vydání rozsudku a má-li být rozhodnuto bez předchozího ústního jednání, bude třeba soupis předložit již společně s kontumačním návrhem.

Bod 337 věcného záměru potom předpokládá pro rozsudky pro zmeškání zkrácené odůvodnění.³¹⁶ Tak je tomu také v o. s. ř., a tedy výklad z kapitoly šesté by měl být použitelný i za účinnosti nového kodexu.

Věcný záměr přináší také nové pojetí obrany proti kontumaci. Zůstává sice zachována její dvoukolejnost, ale věcný záměr jednak značně zjednodušuje úpravu odvolání a jeho důvodů, jednak opouští možnost zvrátit vydání rozsudku pro zmeškání podáním disolučního návrhu (§

³¹³ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 389-390.

³¹⁴ tamtéž, s. 250-251.

³¹⁵ tamtéž, s. 302.

³¹⁶ tamtéž, s. 307.

153b odst. 4 o. s. ř.), kterou nahrazuje obecná úprava navrácení v předešlý stav (body 124 a následující).

Pokud strana zmešká úkon nebo rok z omluvitelných důvodů, může soud požádat o navrácení v předešlý stav. Za relevantní omluvitelné důvody bude možné jistě vzít i ty, které již aprobovala judikatura k současnému § 153b odst. 4. Soud návrh zamítne, jestliže strana mohla včas navrhnout prodloužení lhůty nebo odročení, nebo jestliže v samotném „restitučním“ návrhu podle bodu 124 uplatní stejné důvody, které již soud uznal za nedostatečné v rozhodnutí o návrhu na prodloužení lhůty nebo odročení. Zatímco disoluční návrh je možné podat až do dne právní moci rozsudku pro zmeškání, restituční návrh zamýšlí věcný záměr limitovat subjektivní a objektivní podací lhůtou, které nebude možné prodloužit. Restituční návrh bude možné podat do 15 dnů po odpadnutí překážky, která zmeškání způsobila, nejpozději však do 6 měsíců ode dne zmeškání. Vzhledem k širší úpravě zmeškání bude proto vždy důležité zkoumat, kdy zmeškání nastalo. Jsem toho názoru, že pokud bude rozsudek pro zmeškání vydán podle bodu 322 z důvodu nevyjádření se k žalobě, bude se subjektivní šestiměsíční lhůta pro podání restitučního návrhu počítat nikoli od doručení rozsudku pro zmeškání, ale ode dne následujícího po uplynutí lhůty k vyjádření.

Nezbytnou náležitostí restitučního návrhu musí být vylíčení okolností zdůvodňujících navrácení v předešlý stav (restituci). Strana o procesní restituci žádající bude také muset označit důkazy tyto okolnosti osvědčující a konečně bude muset k návrhu připojit zmeškaný úkon (vyjádření ve věci) nebo uvést to, co zamýšlela přednést na zmeškaném roku. Navrhovaná úprava restitučního návrhu je tedy oproti současnému návrhu podle § 153b odst. 4 o dost přísnější.

Pokud soud povolí navrácení v předešlý stav, zruší vydaný kontumační rozsudek podle bodu 127 věty druhé usnesením, jímž povolí navrácení v předešlý stav. Řízení se tím vrátí do stavu panujícího před zmeškáním. Rekurs proti restitučnímu usnesení nemá být přípustný. Tímto usnesením soud zruší i jiná rozhodnutí, která se přičítají navrácení v předešlý stav a zároveň uloží straně, která se úspěšně domohla restituce náhradu všech nákladů, jež byly protistraně způsobeny zmeškáním nebo jednáním o návrhu na navrácení v předešlý stav, jakož i náhradu nákladů řízení, které se stalo navrácením neúčinným, ledaže by zmeškání bylo možné přičíst k tíži právě protistraně. Autoři věcného záměru tento poměrně razantní krok, který v případě disolučního návrhu nemá obdoby (s přihlédnutím k § 147 odst. 1 o. s. ř., kde je tato možnost ponechána úvaze soudu), odůvodňují tím, že je spravedlivé, aby náklady vyvolané zmeškáním

nesl za všech okolností ten, kdo je způsobil.³¹⁷ Domnívám se, že by však bylo lépe úpravu přepracovat po vzoru § 147 odst. 1 o. s. ř. nebo alespoň umožnit z důvodů hodných zvláštního zřetele (zejména pokud zmeškání nenastalo ze zavinění zkontumované strany) náhradu těchto nákladů neukládat, a to alespoň tak, že by se bod 129 doplnil o odkaz na subsidiární využití obecné úpravy o nákladech řízení, která v bodu 158 umožňuje soudu z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodnout o nákladech podle svého uvážení.³¹⁸

Než přistoupím k výkladu o navrhované úpravě odvolání ve vztahu k rozsudku pro zmeškání, neodpustím si na tomto místě drobnou vsuvku. V předchozí části práce jsem uvažoval o možnosti, že rozsudek pro zmeškání napadne odvoláním žalobce, pokud nebude souhlasit s výrokem o nákladech řízení. Text věcného záměru odráží skutečnost, že rozhodnutí o nákladech řízení má povahu usnesení, a proto opravným prostředkem proti výroku o nákladech není odvolání, ale rekurs. Jeho přípustnost se však má odvíjet od výše nákladů (bod 167).

Věcný záměr se na rozdíl od stávajícího o. s. ř. snaží sjednotit úpravu odvolání, a proto neobsahuje speciální úpravu odvolacích důvodů pro rozsudky pro zmeškání. Podle bodu 373 bude odvoláním možné napadnout každý rozsudek soudu prvního stupně, s výjimkou rozsudků vydaných v tzv. bagatelních věcech, ledaže by přípustnost odvolání proti nim připustil soud prvního stupně (ten k tomu bude moci přistoupit, pokud by jeho rozhodování záviselo na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která doposud nebyla v rozhodování odvolacího nebo dovolacího soudu řešena).³¹⁹

Věcný záměr oproti stávající úpravě odvolacích důvodů (§ 205 odst. 2 o. s. ř.) nepovažuje za nutné všechny odvolací důvody vypočítávat, když odvolání lze podat ze všech myslitelných důvodů. Odvolacím důvodem mohou být jakékoli vady skutkové i právní (např. zmatečnost, vady řízení, nesprávná skutková zjištění, nesprávné právní posouzení atd.). Odvolací soud má být důvody odvolání vázán. To odráží důraz, který věcný záměr klade na dispoziční zásadu a také kritiku současné právní úpravy, která sice stanoví vázanost odvolacího soudu odvolacím návrhem, avšak umožňuje rozhodnutí přezkoumat i z důvodů odvolatelem neuvedených. Věcný záměr se přidrží zásady neúplné apelace do té míry, že nabízí zákonodárci v bodu 384 přípustnost novot stranám již dříve známých zhola znemožnit anebo stanovit, že novoty mohou strany v odvolacím řízení přednést pouze na důkaz nebo vyvrácení uplatněných odvolacích

³¹⁷ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 176-178.

³¹⁸ tamtéž, s. 202.

³¹⁹ tamtéž, s. 328-329.

důvodů, a to navíc pouze tehdy, když s nimi protistranu seznámí v odvolání nebo ve vyjádření k němu.³²⁰

Rekurs proti usnesení odvolacího soudu, které bylo doposud možné napadnout dovoláním, má být možné podat tehdy, když odvolací soud žalobu nebo odvolání odmítne, nebo pokud zruší rozsudek soudu prvního stupně a proti takovému usnesení recurs připustí.³²¹ S tím souvisí i nová navrhovaná úprava dovolání, které má být přípustné jen proti rozsudkům odvolacího soudu, pokud to zákon připouští nebo pokud sám Nejvyšší soud shledá, že rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva natolik zásadního právního významu, že se rozhodne tzv. výjimečné dovolání projednat.³²² Dovolání se navrhuje nově upravit jako řádný opravný prostředek, a tedy s jeho podáním by měl být spojen suspenzivní účinek.³²³ Pro dovolání by měl platit absolutní zákaz novot, s výjimkou nových skutečností nebo důkazů prokazujících zmatečnosti. Právě zmatečnosti, a poté ještě nesprávné právní posouzení věci jsou navrhovány jako dva jediné dovolací důvody. Ke zmatečností by však měl Nejvyšší soud přihlížet i z úřední povinnosti.³²⁴

Věcný záměr opouští pojetí žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost jako mimořádných opravných prostředků a upravuje je jako tzv. jiné prostředky nápravy. Jak již bylo výše zmíněno, ani při rozhodování rozsudkem pro zmeškání se zmatečností nelze vyhnout. Věcný záměr zejména zjednodušuje důvody zmatečnosti, když je redukuje na tři: (a) ve věci rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící, (b) strana neměla procesní subjektivitu, nebo v případě nedostatku procesní způsobilosti nebyla řádně zastoupena, ledaže vedení sporu dodatečně výslovně nebo konkludentně schválila sama strana nebo její zákonný zástupce a (c) překážku *rei iudicatae*. Žaloba pro zmatečnost by však neměla být přípustná, pokud zmatečnosti již byly uplatněny v původním řízení nebo pokud je strana neuplatnila, ač mohla.

Naopak oproti stávajícímu o. s. ř. věcný záměr rozšiřuje výčet důvodů obnovy, z nichž některé si lze představit i při rozhodování rozsudkem pro zmeškání (např. že rozhodnutí bylo docíleno trestným činem zástupce strany, popř. v důsledku trestného činu soudce či přisedícího). Zachován zůstává i nadále klasický důvod obnovy spočívající v odhalení nových skutečností nebo důkazů, avšak zde se přikláním k tomu, aby bylo v novém civilním řádu soudním výslovně uvedeno, že v případě rozsudku pro zmeškání mohou být důvodem obnovy

³²⁰ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 337-340.

³²¹ tamtéž, s. 356.

³²² tamtéž, s. 374.

³²³ tamtéž, s. 378.

³²⁴ tamtéž, s. 379-380, 383.

pouze takové skutečnosti, popřípadě důkazy, prokazující nesplnění podmínek kontumace tak, jak je to nyní dovozováno judikaturou ve vztahu k § 228 odst. 2 o. s. ř.

Lhůty pro podání obou těchto žalob věcný záměr sjednocuje a stanovuje subjektivní měsíční a objektivní tříletou lhůtu počítanou od právní moci původního rozhodnutí.³²⁵

Na samý závěr této podkapitoly si dovolím vzhledem k výše uvedenému v následující tabulce porovnat podmínky kontumace podle platné a navrhované právní úpravy:

o. s. ř.	Věcný záměr
<ul style="list-style-type: none"> procesní podmínky obecně 	<ul style="list-style-type: none"> procesní podmínky obecně
<ul style="list-style-type: none"> žaloba a předvolání řádně doručené žalovanému do vlastních rukou nejméně deset dnů přede dnem, kdy se má konat první jednání ve věci, obsahující poučení o následku nedostavení se 	<ul style="list-style-type: none"> doručení stejnopisu žaloby neprodleně žalovanému se současnou výzvou k vyjádření v alespoň třicetidenní lhůtě; doručení předvolání k roku (spolu se stejnopisem podání, je-li toho třeba)
<ul style="list-style-type: none"> neomluvená absence žalovaného na prvním jednání 	<ul style="list-style-type: none"> žalovaný se včas nevyjádří k žalobě, zmešká přípravný rok nebo ústní jednání (pokud se přípravný rok nekonal), v to počítaje i případ, kdy se žalovaný v advokátském sporu dostaví bez advokáta a nedopadá na něho výjimka z povinného zastoupení nebo pokud by se k roku dostavil, ale nejednal by nebo by se během roku vzdálil; rozsudkem pro zmeškání nelze rozhodnout při ústním jednání odvolacího soudu
<ul style="list-style-type: none"> kontumační návrh přítomného žalobce 	<ul style="list-style-type: none"> kontumační návrh žalobce
<ul style="list-style-type: none"> absence všech žalovaných, kteří tvoří nerozlučné společenství, pokud se na ně rozsudek má vztahovat 	<ul style="list-style-type: none"> lze dovést z bodu 88 věcného záměru, který stanoví, že vztahují-li se účinky rozhodnutí, o něž v řízení jde, podle povahy právního vztahu jednotně na všechny společníky, tvoří tito společníci

³²⁵ DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Finální znění 2. verze. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. s. 399-406.

	jednotnou stranu; jsou-li někteří spoléčníci ve sporu nečinní, působí účinky procesních úkonů těch spoléčníků, kteří jsou ve sporu činní, i na ně
<ul style="list-style-type: none"> • skutečnost, že projednávaná právní věc umožňuje stranám uzavřít smír 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>podle věcného záměru nejde o podmínku kontumace</i>
<ul style="list-style-type: none"> • nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání 	<ul style="list-style-type: none"> • nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro vzdání se nároku
<ul style="list-style-type: none"> • rozsudek nebude mít konstitutivní účinky 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>podle věcného záměru nejde o podmínku kontumace</i>
<ul style="list-style-type: none"> • žalovaný nebyl ke dni zahájení nebo vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>podle věcného záměru nejde o podmínku kontumace</i>
<ul style="list-style-type: none"> • nejde o nesporné řízení 	<ul style="list-style-type: none"> • nejde o nesporné řízení (věcný záměr počítá jen s úpravou sporných řízení; § 25 odst. 2 z. ř. s. bude účinný i nadále)
<ul style="list-style-type: none"> • oprávněnost žalobního nároku 	<ul style="list-style-type: none"> • skutkové přednesy žalobce musí být v souladu s obsahem spisu; v žalobě je třeba vylíčit skutkové okolnosti pravdivě (bod 175 písm. a))
<ul style="list-style-type: none"> • absence jakékoli procesní aktivity žalovaného 	<ul style="list-style-type: none"> • kontumační návrh nelze podat za situace, kdy se strana nedostavila k ústnímu jednání, avšak zúčastnila se přípravného roku a projevila vůli vstoupit do sporu

8.3. Hromadné žaloby

Také vývoj českého civilního práva procesního tenduje k pomyslné amerikanizaci, byť naštěstí ne úplné. V právních řadech zemí kontinentálního právního systému již nyní existuje úprava hromadných žalob a Česká republika se v nejbližší době zařadí mezi ně, neboť i z jejich závazků jako členského státu Evropské unie vyplývá povinnost zavést do konce roku 2022 nástroj kolektivního vymáhání nároků transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady

(EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES.

Hromadná žaloba představuje v dnešním globalizovaném světě důležitý nástroj, sloužící zejména k ochraně spotřebitelů, který umožňuje poskytnout ochranu masově dotčeným stejným nebo obdobným právům větší či menší skupiny osob, a který lze považovat za prvek moderního procesu.^{326 327}

Na návrhu zákonné úpravy hromadných žalob se začalo pracovat na přelomu let 2016 a 2017 a výsledkem byl vládní návrh zákona o hromadném řízení, který byl předložen Poslanecké sněmovně na jaře roku 2020 (šlo o sněmovní tisk 775/0). Jeho projednávání však bylo po prvním čtení přerušeno a do konce volebního období se sněmovna k jeho projednání už nevrátila. Návrh byl proto do sněmovny vzešlé z voleb na podzim roku 2021 podán znovu (šlo o sněmovní tisk 35/0), ale dne 7. 1. 2022 byl vládou vzat zpět v prvním čtení. Projednávání tisku tedy skončilo. Avšak vzhledem k tomu, že Česká republika je povinna úpravu hromadných žalob zavést do 25. 12. 2022, lze s největší pravděpodobností očekávat, že návrh zákona předloží vláda Poslanecké sněmovně k projednání v nejbližší době opět. Pro účely této kapitoly jsem ale nucen vycházet ze staženého návrhu. Vzhledem k tomu, že se však na návrhu zákona pracovalo tak dlouhou dobu, se domnívám, že ten, který vláda v budoucnu předloží, se nebude tolik lišit od toho, k jehož projednání se Poslanecká sněmovna z důvodu zpětvzetí nedostala.

Zákon má upravit podmínky, za kterých lze v občanském soudním řízení společně projednat a rozhodnout spory týkající se práv nebo oprávněných zájmů více spotřebitelů se stejným nebo obdobným skutkovým či právním základem proti podnikateli, postup v hromadném řízení a výkon rozhodnutí vydaného v hromadném řízení (§ 1, § 7 návrhu zákona). Jakkoli § 6 návrhu zákona zavádí subsidiaritu o. s. ř., § 99 odst. 1 návrhu zákona výslovně stanoví, že ustanovení o. s. ř. o rozsudku pro uznání, je-li vydán na základě fikce uznání, o rozsudku pro zmeškání a o rozkazním řízení se pro přihlašovací hromadné řízení nepoužijí. Podle důvodové zprávy k návrhu zákona je tomu tak proto, že všechny tyto formy řízení spočívají v urychlení řízení s jen velmi povrchním meritorním přezkumem, popřípadě zcela bez meritorního přezkumu. S ohledem na to, že v hromadném řízení má být rozhodováno

³²⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 212.

³²⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Prvky moderního kontinentálního civilního procesu potřebné pro zefektivnění poskytování soudní ochrany. *Jurisprudence*. 2014, č. 2, s. 15.

o právech nebo oprávněných zájmech velké skupiny osob, nejví se navrhopateli rozhodovat těmito způsoby jako vhodné.³²⁸

Nelze však přehlédnout, že návrh zákona vylučuje rozhodovat kontumačním rozsudkem pouze v přihlašovací hromadném řízení, tj. v řízení založeném na tzv. principu *opt-in*, kdy se jednotliví členové do skupiny stanoveným způsobem přihlásí. Navrhované znění § 4 odst. 2 stanoví, že nestanoví-li zákon jinak, vede se hromadné řízení jako řízení přihlašovací. Vedle toho je totiž možné hromadné řízení vést na principu odhlašovací (tzv. principu *opt-out*), kdy řízení bude vedeno v zájmu ochrany práv nebo oprávněných zájmů členů skupiny s výjimkou těch, kteří se z řízení stanoveným způsobem odhlásí nebo nemají ke dni zahájení řízení obvyklý pobyt na území České republiky, ledaže se do řízení stanoveným způsobem přihlásili (§ 5 návrhu zákona).

Odhlašovací hromadné řízení by mělo být vedeno tehdy, pokud půjde o jasně ohraničenou skupinu osob s bagatelními dílčími nároky jejich jednotlivých členů, protože v takové skupině bude možné předpokládat tzv. racionální apatii na straně poškozených, kterou bude možné takto překonat.³²⁹

Odhlašovací hromadné řízení je možné vést za následujících podmínek:

1. žalobce (tj. některý z členů skupiny nebo spotřebitelská nezisková osoba) musí v žalobě navrhnout, aby hromadné řízení bylo vedeno jako odhlašovací a osvědčit, že pro to jsou splněny zákonné podmínky;
2. skupina má alespoň 100 členů, kteří dali písemný souhlas se zahájením odhlašovacího hromadného řízení (pokud by však žalobcem byla spotřebitelská nezisková osoba, postačí, že skupina bude mít alespoň 10 členů a jejich písemný souhlas nebude vyžadován), tvrzená práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny se vyznačují stejným či obdobným skutkovým nebo právním závěrem a těmto právům nebo oprávněným zájmům koresponduje i právo nebo oprávněný zájem žalobce, který musí jednat v zájmu skupiny (zejména nesmí být ve střetu zájmů);
3. odhlašovací hromadné řízení je vhodným způsobem k projednání sporu;
4. žalobce se domáhá některého z práv uplatnitelných v hromadném řízení (tj. splnění povinnosti nebo určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, za určitých okolností pak i jen určení, že jsou splněny skutkové nebo právní podmínky zakládající tvrzenou povinnost žalovaného);

³²⁸ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o hromadném řízení.* In: Sněmovní tisk 35/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 9. volební období. 2021. s. 240.

³²⁹ *tamtéž*, s. 62-63.

5. nejde o tzv. šikanózní žalobu;
6. je osvědčeno, že tvrzená práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny není účelné z důvodu jejich nízké hodnoty vymáhat jednotlivě (§ 34 odst. 2 návrhu zákona stanoví vyvratitelnou domněnku, podle které se má za to, že tvrzená práva nebo oprávněné zájmy není účelné vymáhat jednotlivě, jestliže hodnota práva jednoho člena skupiny nepřesahuje hodnotu 3 000 Kč, u opětujících se plnění soud přihlédne k hodnotě splátek, které byly nebo mohly být zaplacený za období jednoho roku);
7. v téže věci není vedeno jiné odhlašovací hromadné řízení ve věci samé;
8. domáhá-li se žalobce žalobou uložení povinnosti něco konat, musí soudu doložit, že splňuje podmínku platební schopnosti, ledaže žalobcem je spotřebitelská nezisková osoba (podmínku platební schopnosti lze splnit např. složením jistoty do soudní úschovy);
9. žalobce musí při prvním úkonu, který v odhlašovacím hromadném řízení učinil, soudu doložit údaje o původu peněžních prostředků, kterými bude řízení financovat (jinak soud řízení zastaví);
10. krajský soud, který je příslušný k projednání žaloby, rozhodne usnesením podle § 104 návrhu zákona o přípustnosti hromadné žaloby (v tomto usnesení také určí dvou až šestiměsíční lhůtu pro odhlašování).

Pokud budou splněny všechny tyto podmínky, bude možné odhlašovací řízení vést, a pokud k nim přistoupí ještě všechny podmínky kontumace, bude takové řízení možné zakončit i vydáním rozsudku pro zmeškání. V opačném případě bude možné podat proti rozsudku odvolání a jako odvolací důvod uplatnit i nesplnění podmínek pro vedení samotného odhlašovacího hromadného řízení, které přistupují k obecným podmínkám kontumace podle § 153b o. s. ř.

Výrok rozsudku bude závazný pro všechny členy skupiny aktivní ke dni vydání rozsudku. Takový – ač kontumační – rozsudek však bude muset oproti úpravě stanovené v o. s. ř. být písemně vyhotoven způsobem, který stanoví návrh zákona. To znamená, že v záhlaví rozsudku soud uvede také obecné označení zúčastněných členů skupiny (např. každý, kdo uzavřel smlouvu s žalovaným)³³⁰, kteří udělili se zahájením řízení souhlas s odkazem na detailnější seznam aktivních i odhlášených členů skupiny, který bude k rozsudku přiložen jako příloha. Výrok rozsudku pak bude mít zvláštní náležitosti v závislosti na tom, zda jím bude ukládáno

³³⁰ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o hromadném řízení.* In: Sněmovní tisk 35/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 9. volební období. 2021. s. 256.

plnění peněžité nebo jiné. Kromě lhůty k plnění bude ve výroku také určen způsob a lhůta, ve které budou moci zúčastnění členové skupiny uplatnit své právo (lhůta nesmí být delší než šest měsíců od uveřejnění pravomocného rozsudku v rejstříku hromadných řízení). Ve výroku pak soud rozhodne zpravidla jen o základu náhrady nákladů řízení a její výši určí až v usnesení o schválení návrhu na vypořádání.

Praktická část

Dost bylo teorie, toho, co angličtina označuje jako *law in books*. Rád bych nyní čtenáři nabídl pohled do reality všedního dne, onoho *law in action*. V následujících řádcích se pokusím zanalyzovat data, která jsem sesbíral během stáže u Okresního soudu v Mělníku, jíž jsem absolvoval pro účely této práce. Data jsem mohl získat díky povolenému přístupu do informačního systému pro okresní soudy (ISAS). V něm je od roku 2003 do září 2021, kdy jsem data sbíral, oficiálně vykázáno 782 „zmeškáků“, jak se rozsudky pro zmeškání v hantýrce pracovníků justice i advokátů běžně označují. Jen doplním, že počet vydaných rozsudků pro zmeškání není v oficiálních justičních statistikách vykazován a jejich statistiku si pro sebe nevede ani Okresní soud v Mělníku. Tato data tak byla utříděna vůbec poprvé.

Konečné číslo vydaných rozsudků pro zmeškání mělnickým okresním soudem se může lišit, přesto se domnívám, že 782 rozsudků představuje vzorek přinejmenším relevantní. Navíc i sami soudci, s nimiž jsem měl možnost mluvit, nebyli tímto číslem tolik překvapeni a zdůvodňovali to tím, že jsou soudem mimopražským. Více jak polovina všech aktivních advokátů v České republice má podle údajů z České advokátní komory sídlo v Praze.³³¹ Z toho důvodu počet rozsudků pro zmeškání u pražských soudů je vyšší jednoduše proto, že pražští advokáti jsou ochotní k pražským soudům přijít, zatímco namísto cesty mimo Prahu jen kvůli několikaminutovému jednání, na kterém bude vynesena rozsudek pro zmeškání, věnují svůj čas raději jiné práci. I z toho důvodu řada soudců mělnického okresního soudu v řízeních, kde by bylo možné kontumační rozsudek vydat, častěji používá postup podle 101 odst. 3 o. s. ř. a věci projednávají a rozhodují v nepřítomnosti účastníků nebo i bez nařízení jednání podle § 115a v návaznosti výzvu podle § 101 odst. 4, popř. se snaží pražské advokáty motivovat k vážení cesty na Mělník „kontumačními dny“, tedy tím, že na jeden den nařídí více jednání v řízeních, ve kterých na straně žalobce stojí daným advokátem zastoupená strana a advokát pak odjíždí z Mělníka po dvou hodinách třeba s šesti kontumačními rozsudky vydanými ve prospěch svého klienta.

U všech 782 rozsudků jsem shromáždil data o následujících skutečnostech:

1. předmět řízení;
2. právní povaha účastníků řízení;
3. údaj o tom, zda byly účastníci řízení zastoupeni;

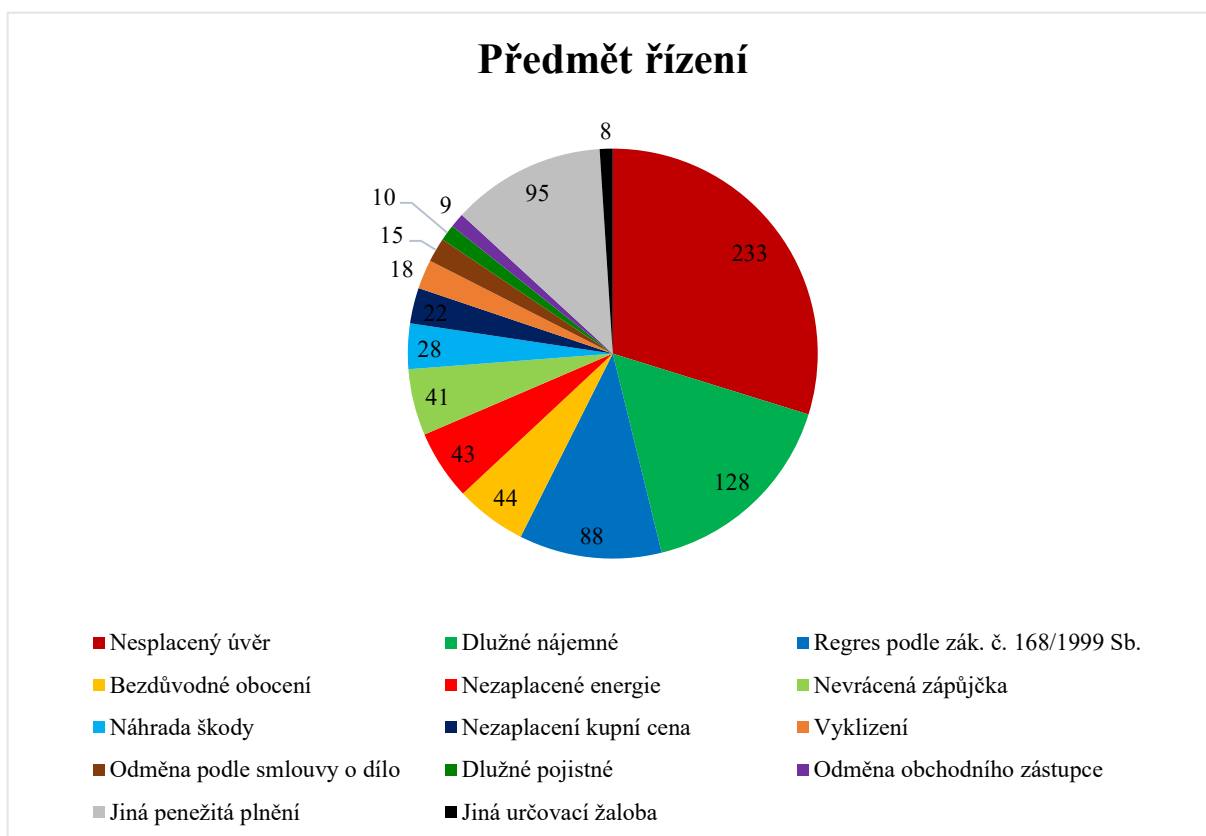
³³¹ KÁBELOVÁ, Andrea. *Statistika nuda je, má však cenné údaje. Část I. – Kolik nás je a kde jsme?* Advokátní deník [online]. Praha: Česká advokátní komora, 8. 7. 2020 [cit. 24. 1. 2021]. Dostupný z: <https://advokatnidenik.cz/2020/07/08/statistika-nuda-je-ma-vsak-cenne-udaje-cast-i-kolik-nas-je-a-kde-jsme/>

4. v řízení, jehož předmětem bylo peněžité plnění, výše žalované částky;
5. výsledek řízení (zda bylo pravomocně skončeno v prvním stupni nebo zda bylo podáno odvolání či návrh na zrušení kontumačního rozsudku, popř. mimořádný opravný prostředek) a
6. délka řízení.

Takto shromážděná data nejenže umožňují analýzu po stránce statistické, ale umožňují také vymodelování příkladu typického řízení, které je zakončeno vydáním rozsudku pro zmeškání, a jeho průběhu. Navíc mi práce při shromažďování dat umožnila nahlédnout také do rozhodovací praxe nejen Okresního soudu v Mělníku, ale i jemu nadřízeného Krajského soudu v Praze. S některými jejími zajímavými závěry jsem již pojednal výše v teoretické části práce.

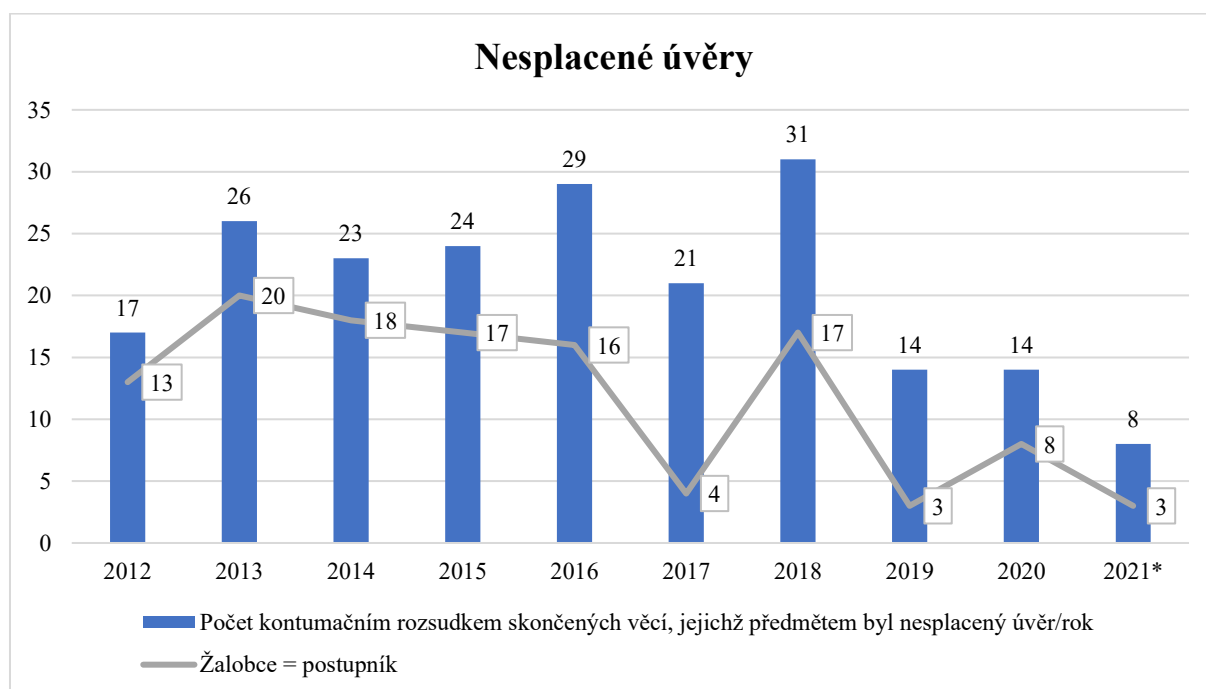
Předmět řízení

Rozsudky pro zmeškání byly v mnou prostudovaných případech vydávány převážně v řízeních, jejichž předmětem byl dluh žalovaného ze smlouvy o úvěru, zejména pak toho spotřebitelského. Až s odstupem následují žaloby z titulu dlužného nájemného a regresního nároku pojišťoven podle § 10 (v minulosti podle § 24c) a § 24 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. K lepší orientaci jsem vytvořil následující graf:

Z dostupných dat vyplývá, že nesplacený úvěr byl předmětem řízení v téměř 30 % všech řízení ukončených rozsudkem pro zmeškání. Ve 135 věcech, tedy více než polovině těchto případů, stál v roli žalobce postupník-agentura vymáhající dluhy, nikoli úvěrující samotný. To dokládá, že se ani navzdory přísnější právní regulaci nepodařilo odstranit fenomén obchodování s portfolii pohledávek, která skupují společnosti specializované na vymáhání pohledávek.

Je však pravdou, že díky nové úpravě spotřebitelských úvěrů se po roce 2017 snížil počet řízení skončených kontumačním rozsudkem, jejichž předmětem byla pohledávka z titulu nesplaceného úvěru, ve kterých byl žalobcem postupník. Tento trend je patrný i z následujícího grafu. Důvodem tohoto klesajícího trendu je podle soudců především zákonná povinnost posuzování úvěruschopnosti. Podle § 86 odst. 1 z. s. ú. je povinností poskytovatele úvěru před jeho poskytnutím posoudit úvěruschopnost spotřebitele a úvěr mu poskytnout jen v případě, že neexistují důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Pokud by poskytovatel spotřebiteli úvěr poskytl bez posouzení úvěruschopnosti, je smlouva podle § 87 odst. 1 relativně neplatná, ale zejména judikatura Soudního dvora Evropské unie otevírá soudům možnost zabývat se i otázkou její absolutní neplatnosti. Vymahači dluhů však většinou nemají k dispozici důkazy o tom, že by postupitelé (poskytovatelé úvěru) posouzení úvěruschopnosti provedli. Právě za takových okolností soudci mělnického okresního soudu prý často odmítají vydat navrhovaný rozsudek pro zmeškání, protože nárok je na hraně oprávněnosti a raději ho projednají postupem podle § 101 odst. 3, popř. podle § 115a a § 101 odst. 4 o. s. ř.

Jak je patrné z výše uvedeného grafu, od roku 2019 klesá počet kontumačních rozsudků ve věcech nesplacených úvěrů, ale i procento úvěrových věcí, ve kterých na straně žalobce stál postupník. Zatímco mezi léty 2012 až 2016 figuroval postupník jako žalobce vždy ve více než polovině úvěrových kauz, od roku 2017 je tento trend spíše opačný.

Tento trend mohla již ovlivnit, a ještě v budoucnu ovlivní, také nová judikatura Soudního dvora Evropské unie. Ten v rozsudku ze dne 5. 3. 2020 ve věci C-679/18, *OPR-Finance s.r.o.*, potvrdil, že evropská legislativa v oblasti spotřebitelských úvěrů ukládá vnitrostátním soudům povinnost z moci úřední zkoumat, zda věřitel před uzavřením smlouvy řádně posoudil úvěruschopnost spotřebitele. Pokud zjistí porušení této povinnosti, jsou soudy povinny vyvodit z toho zákonem předvídané důsledky bez dalšího. Tuto povinnost mají soudy podle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Kancelaria Medius SA*, o němž je pojednáno na straně 57, také tehdy, když jim je navrženo rozhodnout rozsudkem pro zmeškání a považovat skutková tvrzení obsažená v žalobě za nesporná. Podle Soudního dvora je totiž vnitrostátní úprava, podle níž se sankce uplatní pouze k námitce spotřebitele (což je přesně případ § 87 českého z. s. ú.), v rozporu s unijním právem.³³²

Nejenom klesající trend množství kontumačních rozsudků vydaných v úvěrových věcech, ale už i rozhodovací praxe krajských soudů je jasným dokladem toho, že české soudy postupují v souladu s unijním právem a judikaturou unijního tribunálu. V prostředí Okresního soudu v Mělníku je v úvěrových věcech často aplikován zejména rozsudek jemu nadřízeného Krajského soudu v Praze, ze kterého vyplývá, že zkoumá-li poskytovatel úvěru úvěruschopnost žalovaného toliko z prohlášení žalovaného, vlastního scoringu (hodnocení) faktorů jako je věk, bydlení nebo třeba délka zaměstnání, a dále z vlastních interních databází, povinnosti podle z. s. ú. zadost nedostál. Krajský soud v Praze totiž vychází z toho, že povinnost posouzení úvěruschopnosti chrání nejenom spotřebitele před negativními důsledky neschopnosti úvěr splácet, ale chrání i pozice věřitelů a zprostředkovaně i společnost samu jako celek, neboť se tak předchází negativním jevům jako je předluženost a množství úpadků.

Z téhož rozsudku pak vyplývá, že zvýšená rizikovost poskytování úvěrů na nebankovním trhu není sama o sobě důvodem, pro který by úvěry měly být poskytovány s neustále se zvyšující úrokovou sazbou, často zastřenou za různými úplatami, poplatky či odměnami. Naopak, je to důvodem, aby úvěr nebyl vůbec poskytován. Tomu odpovídá nejenom povinnost věřitele posoudit úvěruschopnost a jeho informační povinnost, ale i obecná lidská zkušenost.

³³² DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, Lucie a Zuzana KULHÁNKOVÁ. SOUDNÍ DVŮR EU: Povinnost národních soudů zkoumat podmínky platnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru z úřední povinnosti, aniž by námitku neplatnosti vznesl spotřebitel. *Obchodněprávní revue*. 2020, č. 2, s. 149.

Krajský soud proto ujednání o nepřiměřeně vysokých smluvních pokutách ve spojení s absencí posouzení úvěruschopnosti spotřebitele považuje za absolutně neplatné.³³³ Z toho důvodu je podle vyjádření soudců, s nimiž jsem měl možnost mluvit, praxe mělnického okresního soudu v některých případech taková, že když v úvěrové kauze navrhne vydání rozsudku pro zmeškání žalobce, který nemá jak prokázat posouzení úvěruschopnosti žalovaného a nadto smlouva obsahuje zřetelně nepřiměřená ujednání, soud jej poučí o této judikatuře a jejích závěrech (při množství jím žalovaných věcí žalobci zpravidla již předem známé, proto je jeho advokát instruován žalobu vzít v rozsahu žalovaného příslušenství zpět, avšak jen pokud se mu dostane poučení o této judikatuře) a zaprotokoluje konstatování, že rozsudek pro zmeškání nebude k návrhu žalobce vydán, neboť nebyly splněny podmínky, pokud jde o hmotné právo. Děje se tak navzdory tomu, že rozsudek pro zmeškání by bylo možno vynést, ale žaloba by jím musela být zamítnuta. Soudci Okresního soudu v Mělníku tento postup odůvodňují tím, že zamítnutí žaloby kontumačním rozsudkem jde proti smyslu kontumace, což jen podporuje závěr o tom, že se v justiční praxi prosadilo spíše sankční pojetí rozsudku pro zmeškání vůči žalovaným. Žalobce následně vezme žalobu v rozsahu žalovaného (a zpravidla lichvářsky vysokého) příslušenství zpět a řízení už jen o samotné úvěrové jistině pokračuje jednáním v nepřítomnosti žalovaného podle § 101 odst. 3 o. s. ř. nebo vydáním rozsudku pro zmeškání.

Když se nyní vrátím zpět k předmětu řízení, rád bych věnoval pozornost řízením, jejichž předmětem bylo vydání bezdůvodného obohacení. Z 44 kauz šlo v celkem 18 případech (40,9 %) o žalované bývalé nájemce, kteří nevyklidili byt po skončení nájmu a tento užívali dál. Ve zbytku šlo pak vesměs o vrácení odměny po odstoupení od různých smluv (kupní, o dílo, rezervační a o zájezdu).

Pokud v grafu uvádím 43 případů, jejichž předmětem byly nezaplacené energie, pak musím upřesnit, že do této kategorie jsem zařadil případy neoprávněného odběru a dodávek elektřiny z elektrizační soustavy podle § 51 a 52 energetického zákona, a neoprávněného odběru plynu podle § 74 energetického zákona, protože jde o specifické případy bezdůvodného obohacení a nároků na náhradu škody.

Do zbytkové kategorie „jiných peněžitých plnění“ jsem zařadil případy, které v praxi nebyly tak časté. Mezi nimi figurují nároky z titulu nezaplacených leasingových splátek, neuhrazené mýtné, dlužné koncesionářské poplatky, jízdné a pokuty za jízdu načerno, nezaplacené platby za telefon nebo regresní nároky pojišťoven podle § 2820 o. z.

³³³ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 2. 2019, sp. zn. 27 Co 9/2019

Ke všem řízením, jejichž předmětem bylo nějaké peněžité plnění (bylo jich celkem 756) pak uvádím, že průměrná výše žalované částky byla 89 342,48 Kč. Nejnižší mnou zaznamenaná žalovaná částka byla 424 Kč (dlužné pojistné) a nejvyšší pak částka 3 255 005,51 Kč (nesplacený úvěr).

Jakkoli nebyly vůbec časté případy „jiných určovacích žalob“, šlo v praxi o nejzajímavější kauzy co do jejich předmětu. V osmi zjištěných případech byl předmět řízení velmi různorodý. Šlo o vypořádání společného jmění manželů, reivindikační žalobu, žaloby o uložení povinnosti, žaloby vylučovací, o určení vlastnictví automobilu, o neplatnost pracovního poměru a o zrušení vyživovací povinnosti.

Účastníci řízení a jejich zastoupení

Pokud jde o právní povahu účastníků řízení, u žalobců jsem odlišoval, zda jde o fyzickou osobu, podnikající fyzickou osobu, banku, pojišťovnu, bytové družstvo, společenství vlastníků jednotek, obec a vzhledem k častému uplatňování nároku podle zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla jsem samostatnou kategorii vyhradil České kanceláři pojistitelů. Zbytkovou kategorií pak byly ostatní právnické osoby, avšak právě ty byly zároveň nejčastějším žalobcem. Právnické osoby byly žalobcem v 386 případech (tj. v 49,36 % případů). Nepodnikající fyzické osoby žalovaly ve 113 případech (14,45 %), obce v 93 případech (11,89 %), Česká kancelář pojistitelů v 81 případech (ve zbylých 7 případech uplatňoval nárok podle zákona o odpovědnosti z provozu vozidla postupník), banka v 50 případech (6,39 %), pojišťovna v 24 případech (3,07 %), bytové družstvo v 20 a společenství vlastníků jednotek ve 4 případech. Ve zbývajících 11 případech byla žalobcem podnikající fyzická osoba.

Jeden fenomén byl chtěl blíže osvětlit. Jde o poměrně nezanedbatelné procento žalujících obcí, z nichž vyniká město Neratovice (to bylo žalobcem v 73 z 93 případů, tedy v 78,5 % všech případů, kdy byla žalobcem obec). Je to dáno tím, že město Neratovice oproti jiným obcím mělnického okresu je vlastníkem poměrně rozsáhlého bytového fondu. Zatímco největší město okresu, Mělník, má ve svém bytovém fondu necelých 150 bytů, město Neratovice jich podle údajů z roku 2017 vlastní přes pět stovek.³³⁴ A právě to se vždy promítlo do předmětu řízení skončeného kontumačním rozsudkem vydaným ve prospěch města. V celkem 60 případech město Neratovice u soudu uplatňovalo nárok z titulu dlužného nájemného, v 10 případech se

³³⁴ TESNEROVÁ, Barbora. *Neratovice chtějí prodat část městských bytů*. Mělnický deník [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, a.s., 6. 4. 2017 [cit. 24. 1. 2021]. Dostupný z: https://melnicky.denik.cz/zpravy_region/neratovice-chteji-prodat-cast-mestskych-bytu-20170406.html

domáhalo vydání bezdůvodného obohacení z titulu užívání bytu žalovaným bez právního důvodu a ve zbylých 3 případech se soudně domáhalo vyklizení bytu. Právě nároky, které obcím vznikly jako vlastníkům bytů byly i v ostatních případech předmětem řízení, ve kterém obce figurovaly jako žalobci. Pouze ve dvou případech šlo o nárok z jiného titulu (v jednom případě o nesplacený bezúročný úvěr poskytnutý občanovi po povodních v roce 2002 a ve druhém případě šlo o dlužné náklady na odstranění vozidla podle § 19b odst. 2 zákona o pozemních komunikacích).

Žalobci byli v drtivé většině případů zastoupeni (v celkem 634 případech, z toho v sedmi případech obecným zmocněncem, jinak vždy advokátem).

U žalovaných nebyla právní forma tolik pestrá jako u žalobců. Šlo vždy buď o osoby fyzické, podnikající fyzické nebo právnické osoby. Nepodnikající fyzické osoby pak měly v řadách žalobců naprosto suverénní zastoupení. Byly žalovány v celkem 687 případech (tj. 87,85 %). Podnikající fyzické osoby byly žalované v 64 případech (8,18 %) a právnické osoby pak ve zbylých 31 případech (3,96 %).

Žalovaní pak byli naopak v naprosté většině případů v řízení před obecnými soudy nezastoupeni. Zastoupeni byli jen ve 12 případech (1,54 %), z toho ve dvou případech opatrovníkem. V oněch 10 případech, kdy byl žalovaný zastoupen advokátem, byl zastoupen advokátem od počátku řízení v 8 případech. V jednom případě se dal žalovaný zastoupit až pro účely podání odvolání, ve druhém mu byl advokát ke stejnému účelu ustanoven. Z těchto 10 případů zastupoval advokát v 7 případech fyzickou osobu, v jediném případě fyzickou osobu podnikající a ve 2 případech osobu právnickou. Žalovaný nebyl zastoupen ani v jedné z úvěrových kauz.

Výsledek řízení

O účinnosti rozsudku pro zmeškání jako nástroje urychlování řízení nejlépe vypovídají dva ukazatelé: průměrná délka řízení (viz níže) a to, že naprostá většina rozsudků pro zmeškání, jež jsem analyzoval, nabyla právní moci záhy po svém vydání, aniž je kdokoli napadal. Ze 782 rozsudků jich nabylo právní moci po řízení v I. stupni 733 (93,73 %).

Disoluční návrh podle § 153b odst. 4 byl podán v celkem 14 případech. V 9 případech z těchto čtrnácti byl zamítnut. V jednom případě byl zamítnut, ale k odvolání žalovaného pak krajský soud usnesení změnil tak, že se rozsudek pro zmeškání ruší a žalovaný tak zaznamenal úspěch, čímž se mohl zařadit k dalším třem úspěšně zrušeným rozsudkům usnesením soudu prvního stupně, z nichž jedno toto usnesení bylo následně napadnuto odvoláním žalobcem,

avšak bezúspěšně a krajský soud je potvrdil. Ve zbývajícím jednom případě byl návrh odmítnut pro opožděnost. Dovolím si ještě podotknout, že v oněch čtyřech případech, kdy byl žalovaný s tímto návrhem úspěšný, skončilo jedno řízení vydáním rozsudku pro uznání, ve druhém byla žaloba zamítnuta (což jen potvrzuje oprávněnost obav z toho, že žalovaným může být kontumačními rozsudky ukládáno plnění, k němuž nejsou podle hmotného práva povinni). Ve zbývajících dvou byl nakonec žalobce úspěšný i po provedeném dokazování.

V sedmi ze vzpomínaných čtrnácti případů bylo vedle disolučního návrhu podáno také odvolání. V jednom případě bylo odmítnuto, ve dvou případech byl napadený kontumační rozsudek potvrzen, v dalších dvou případech stihla odvolání neúčinnost podle § 153b odst. 5 a ve zbývajících dvou případech byl žalovaný úspěšný a dosáhl zrušení kontumačního rozsudku navzdory neúspěchu při podání disolučního návrhu.

Odvolání proti rozsudku pro zmeškání bylo podáno v celkem 42 případech. Ve dvou případech šlo o odvolání žalobců do výroku o nákladech řízení, jinak šlo zásadně o odvolání žalovaných. Žalobcům bylo v oněch dvou případech vždy vyhověno a odvolací soud jimi napadené výroky o nákladech řízení změnil. Odvolání žalovaných však dopadala porůznu. Dvanáct z nich bylo odmítnuto (v šesti případech pro opožděnost, v šesti případech pak pro neodstranění vad podání). V jedenácti případech bylo odvolací řízení zastaveno (dvakrát z důvodu zpětvzetí odvolání, jinak z důvodu nezaplacení soudního poplatku). Šest odvolání bylo neúspěšných, protože krajský soud rozsudek pro zmeškání potvrdil. Dvě odvolání stihla neúčinnost podle § 153b odst. 5. V jednom případě byla věc vrácena okresnímu soudu bez věcného vyřízení (viz výše). Zbýlých osm odvolání žalovaných bylo úspěšných a rozsudek pro zmeškání byl zrušen, resp. v jednom případě změněn tak, že žalovaný byl žalobci přisouzenou částku povinen plnit na splátky. Ze sedmi případů, ve kterých byl kontumační rozsudek zrušen odvolacím soudem byla nakonec po provedeném dokazování povinnost žalovanému znovu uložena znovu jen ve dvou případech. V jednom případě byla po provedeném dokazování žaloba zamítnuta (jde o druhý případ, kdy tedy žalovanému rozsudek pro zmeškání uložil povinnost v rozporu s hmotným právem). V pěti zbývajících případech bylo řízení zastaveno z důvodu zpětvzetí žaloby (v jednom případě prokazatelně proto, že žalovaný soudu prokázal, že část dlužné částky žalobci zaplatil a ten vzal žalobu zpět).

Dovolání bylo podáno ve třech případech, z toho jednou proti usnesení krajského soudu o změně usnesení okresního soudu podle § 153b odst. 4 (šlo o věc projednávanou pod sp. zn. 28 Cdo 2900/2014), jednou proti usnesení krajského soudu o potvrzení vydaného rozsudku pro zmeškání napadeného odvoláním (sp. zn. 32 Cdo 80/2012) a jednou proti usnesení krajského

soudu o potvrzení rozsudku okresního soudu o zamítnutí žaloby na obnovu řízení (sp. zn. 21 Cdo 4899/2007). Všechna tři dovolání byla Nejvyšším soudem odmítnuta.

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost byly podány jen jednou, a to navíc v tom samém případě. Žaloba pro zmatečnost byla posléze vzata zpět a žaloba na obnovu zamítnuta, přičemž toto rozhodnutí potvrdil i odvolací soud. Dovolání proti tomuto usnesení bylo odmítnuto, jak jsem uvedl výše.

Délka řízení a jeho typická podoba

Zjištěná průměrná délka řízení u Okresního soudu v Mělníku skončeného vydáním rozsudku pro zmeškání činí 244,27 dnů. To je o něco méně v porovnání s průměrnou délkou všech řízení v občanskoprávních věcech, která za roky 2008 až 2020 podle oficiálních justičních statistik dostupných na webových stránkách ministerstva spravedlnosti činila 305 dnů.

Nejkratší mnou zaznamenané řízení skončené vydáním rozsudku pro zmeškání trvalo pouhých 59 dnů (postupník v něm vymáhal nesplacený úvěr). Nejdelší pak 3066 dnů (šlo o řízení o nároku z titulu odpovědnosti zaměstnance za schodek na hodnotách svěřených k vyúčtování; ve věci bylo podáno dovolání, tudíž rekordní délku řízení je možné i ověřit z rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 4899/2007).

To, že rozdíl průměrné délky řízení zakončeného rozsudkem pro zmeškání není dle mého názoru natolik markantní oproti standardním řízením, je dáno tím, že v řízení zakončeném vydáním rozsudku pro zmeškání panuje už předtím snaha o jeho urychlení tím, že žalobce podá žalobu s návrhem na vydání (elektronického) platebního rozkazu. Ve většině případů je mu vyhověno, ale (elektronický) platební rozkaz je následně zrušen podle § 173 odst. 2 o. s. ř., protože se ho zpravidla nekontaktnímu žalovanému nepodaří doručit do vlastních rukou. Řízení se však tím v konečném důsledku o něco prodlouží.

A právě tak vypadá také typické řízení vedené u Okresního soudu v Mělníku skončené vydáním rozsudku pro zmeškání. Vzhledem k výše zjištěným a zanalyzovaným datům bychom si jeho modelový průběh mohli představit takto: Žalobce bude typicky poskytovatel spotřebitelského úvěru nebo postupník. Bude zastoupen advokátem. Žalobu, resp. návrh na vydání elektronického platebního rozkazu o zaplacení částky z titulu prodlení žalovaného se splácením spotřebitelského úvěru podá proti fyzické osobě. Velice pravděpodobně půjde o fyzickou osobu žalovanou již po několikáté. Žalovaný nebude zastoupen. Soud vydá elektronický platební rozkaz, který se nepodaří žalovanému doručit do vlastních rukou. Soud

jej proto usnesením podle § 173 odst. 2 o. s. ř. zruší v plném rozsahu a nařídí jednání. K němu předvolá žalobce, jeho zástupce a žalovaného předvoláním podle vzoru 18 nebo 19. Společně s předvoláním mu zašle i žalobu. Obojí bude žalovanému doručeno za pomoci zákonné fikce. Právní zástupce žalobce se pak dostaví na jednání soudu. Ten den bude nařízeno jednání ve více věcech téhož žalobce. Žalobce navrhne vydání rozsudku pro zmeškání a po poučení ze strany soudu vezme žalobu zpět v rozsahu příslušenství, ve zbytku mu bude rozsudkem vyhověno. Také rozsudek bude žalovanému doručen fikcí. Řízení bude pravomocně skončeno již v prvním stupni, a to zhruba po 8 měsících od jeho zahájení.

Závěr

V této diplomové práci jsem se zabýval stavem a perspektivami právní úpravy kontumačních rozsudků. Začal jsem ji proto obecným vymezením institutu kontumačního rozsudku a vývojem jeho právní úpravy, protože kontumační rozsudek, který představuje klasický institut bránící průtahům v řízení, má svůj původ již v římském právu a dlouhou tradici měl i v českém právu před jeho zásadními proměnami v důsledku právníkové dvouletky. Pokusil jsem se také vytvořit vlastní definici tohoto institutu a vysvětlit, proč se spíše kloním k závěru o tom, že jde o procesní sankci za nečinnost. Někteří procesualisté totiž odmítají, že by vydání rozsudku pro zmeškání bylo pro žalovaného sankcí, když nejsou přesvědčeni o tom, že by nedostavení se k jednání soudu mělo představovat porušení právní (procesní) povinnosti, a že v procesním právu neexistují delikty v pravém slova smyslu. Osobně však jejich úhel pohledu nesdílím a v diplomové práci jsem se pokusil vysvětlit proč. Zabýval jsem se také souladem právní úpravy rozsudků pro zmeškání se základními procesními zásadami, přičemž jsem dospěl k závěru, že jejich právní úprava je s nimi v souladu.

Jakkoli nelze zcela zavrhnout představu o tom, že by v některých případech mohlo být zmeškání projevem uznání nároku, nelze to nijak kvantifikovat a takové případy budou v praxi spíše ojedinělé (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2959/2007). Právní úprava rozsudku pro zmeškání a klasického rozsudku pro uznání (založeného na jasně vyjádřené vůli žalovaného) proto stojí na odlišném základě. Z toho důvodu jsem se dále zabýval podobnostmi a vzájemným vztahem rozsudku pro zmeškání a „fiktivního“ rozsudku pro uznání. Občanský soudní řád totiž kontumaci pojímá velmi úzce (např. oproti úpravě rakouské). To se český zákonodárce pokusil na začátku milénia vyřešit zavedením úpravy „fiktivních“ rozsudků pro uznání. Úprava je to ale tak nešťastná, a tak kritizovaná, že je až s podivem, že našla zastání u převažující části soudců Ústavního soudu. Je jí vytýkáno zejména to, že koncepčně jde zcela proti právní povaze uznání, což je dispoziční úkon absolutně závislý na vůli žalovaného, a proto nelze uznání zakládat za pomoci právní fikce, neboť je to přístup hraničící s porušením práva na spravedlivý proces. Fikce uznání je aplikována poté, co se žalovaný nevyjádří k žalobě na kvalifikovanou výzvu soudu nebo poté, co se nedostaví k přípravnému jednání, tedy poté, co zmešká možnost se vyjádřit, popř. přijít k přípravnému jednání. Z toho důvodu je většinová část odborné veřejnosti zajedno v tom, že jde o úpravu založenou na zmeškání, a že proto by adekvátnější reakcí měla být možnost žalovaného zkontumovat a nikoli fingovat, že nárok uznává. V současné situaci se však rozhodování oběma druhy rozsudků liší zejména v závislosti na tom, že rozsudek pro zmeškání

soud vydat může, zatímco „fiktivní“ rozsudek pro uznání vydat za zákonem stanovených předpokladů musí. Z toho důvodu sice je možné oba tyto instituty k sobě velice přibližovat, ale nikdy nepůjde je zcela propojit, pokud nedojde k zásadnější změně právní úpravy. Právě proto podporuji tvůrce věcného záměru c. ř. s. v širším pojetí kontumace a v opuštění fikce uznání.

Podmínky vydání rozsudku pro zmeškání neplynou jen ze zákona, ale další dovozuje judikatura. Jde zejména o podmínku oprávněnosti žalobního nároku, kterou vzhledem k obavám, které ve mně vzbuzuje riziko kontumace žalovaných navzdory tomu, že žalobci nesvědčí právo, které mu je rozsudkem pro zmeškání přiznáno, bych rád viděl zakotvenou i v zákoně a opět nemohu než podpořit v tomto směru text věcného záměru c. ř. s., který s tím počítá.

V diplomové práci jsem se proto dále zaměřil na jednotlivé podmínky rozhodování rozsudkem pro zmeškání a zejména na to, jak k nim přistupuje soudní praxe. Při tom jsem se zaměřil nejenom na podmínky stanovené zákonem (formální podmínky kontumace), ale také na podmínky nad rámec zákonného textu dovozené judikaturou (materiální podmínky kontumace). Klíčovou podmínkou pro možnost rozhodnout rozsudkem pro zmeškání je zmeškání prvního jednání soudu ve věci. Právě sankční pojetí kontumace bylo kritizováno tvůrci občanského soudního řádu z roku 1950 a dobové reálie způsobily, že české právo se institutu kontumačních rozsudků na čas zbavilo. Zejména prof. Boura sankční pojetí kontumačního rozsudku kritizoval, když o něm psal doslova jako o „biči na drobné lidi“. Jakkoli je mi známo, že mnohé práce prof. Boury jsou dnešními odborníky kritizovány za přehnanou poplatnost své době, a že jeho článek v časopise Právník byl psán do jisté míry tendenčně, řada jeho závěrů oproštěných od ideologického zabarvení je i dnes aktuální. Souhlasím s tím, že účastníci řízení mají povinnost poskytovat soudu potřebnou součinnost, což umožňuje vyhnout se v řízení průtahům. Byť v některých případech bude nečinnost žalovaného odrazem toho, že se proti uplatňovanému nároku nemá čím bránit, a že je tedy žalobce v právu, nebrání to tomu, aby alespoň přišel k ústnímu jednání soudu. Nestane-li se tak, nastupuje rozsudek pro zmeškání jako sankce za jeho nečinnost a do jisté míry jako odměna pro aktivního žalobce. Zastáncem pojetí kontumačního rozsudku jako sankce jsem i proto, že pokud si představím, že jsem zkontumován, cítím příkoří, že jsem byl justicí potrestán a zalituji, že jsem k soudu byl nepřišel. Proto mám za to, že se sankční pojetí kontumace nevytrácí ani s jejím pojetím ve věcném záměru c. ř. s., byť je tento aspekt kontumace mírněn (což se však děje i za účinnosti současného o. s. ř. zejména možností zvrátit kontumaci podle § 153b odst. 4 o. s. ř.).

Nespornost žalobních tvrzení, která je následkem zmeškání prvního soudního jednání, je slovy zákona pojímána jako fikce. Možná právě proto je ještě umocněno vyznění rozsudku pro

zmeškání jako sankce, protože fikce vyznívá ve svém důsledku tvrději než osvědčená skutková domněnka o tom, že strana, která se proti žalobě nebrání, tak činí proto, že se ani nemá čím bránit, ze které úprava kontumačních rozsudků patrně vychází. Opět je to však diskutabilní zejména v případech doručování žaloby a předvolání za pomoci zákonné fikce a rovněž s přihlédnutím k politováníhodně nízkému právnímu vědomí obyvatel České republiky, kteří mnohdy ani nemusí vědět, že by se něčím bránit mohli. Přesto zejména akcent na oprávněnost žalobního nároku jako podmínky kontumace, který ve svém důsledku umožňuje přezkum toho, zda ze žalobcem tvrzených skutečností vyplývá jeho nárok, vede i mne k názoru, že by bylo lépe fikci stanovenou v § 153b odst. 1 nahradit domněnkou nespornosti skutkových tvrzení.

V diplomové práci jsem se také zabýval právní povahou kontumačního návrhu a tím, proč by ho soud měl dle mého názoru zamítnat usnesením, jestliže mu nechce vyhovět, což je otázka, kterou se zatím judikatura ani právní věda doposud blíže nezabývaly a snad by tak tato diplomová práce mohla posloužit jako první příspěvek do možné širší vědecké diskuse o této doposud opomíjené otázce. Můj názor, který jsem v práci představil, je takový, že soudy by návrhy žalobců na vydání rozsudku pro zmeškání měly zásadně zamítnat usnesením, a to už jen z toho důvodu, že dosavadní praxe spočívající v tom, že o návrhu nebude vůbec rozhodnuto a v lepším případě bude jen zaprotokolováno, že byl podán a že mu nebylo vyhověno, aniž by to bylo soudem jakkoli blíže odůvodňováno, je neudržitelná a těžko obhajitelná, jakkoli může soudům sebevíc vyhovovat.

Shrnuj také náležitosti písemného vyhotovení rozsudku pro zmeškání. Při tom jsem se pokusil objasnit výkladový spor o to, zda má být součástí odůvodnění rozsudku pro zmeškání také právní posouzení nároku žalobce z hlediska hmotného práva. Nastínil jsem také, proč si v rozporu s názory některých procesualistů myslím, že je možná oprava odůvodnění kontumačního rozsudku podle § 165.

Samostatnou kapitolu jsem věnoval také možnostem zvrácení kontumace jak cestou řádných a mimořádných opravných prostředků, tak zejména cestou disolučního návrhu podle § 153b odst. 4 a návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce.

Protože jsem v teoretické části předesířel několik nedostatků stávající právní úpravy, navrhl jsem v osmé kapitole několik námětů k jejímu zlepšení. Zároveň nebylo možné nezaznamenat, že české civilní právo procesní čekají v nadcházejícím období velké změny. Ty s sebou přinesou úprava hromadného řízení, kterou je Česká republika povinna transponovat do konce roku 2022, a zejména pak nový procesní kodex, jehož věcný záměr již byl představen. Proto i s těmito budoucími změnami jsem se pokusil čtenáře seznámit. U úpravy hromadných žalob jsem musel vycházet z Poslanecké sněmovně předloženého vládního návrhu zákona, který byl ale na

začátku tohoto roku vzat zpět. Přesto se domnívám, že šlo o zdroj relevantní, a že výsledná podoba v budoucnu předloženého návrhu se nebude od té stažené tolik lišit.

V praktické části jsem čtenáře seznámil s rozsudky pro zmeškání, které za posledních 18 let vydal Okresní soud v Mělníku. Obsahem této části práce byly nejenom statistické výstupy, ale v případě některých pozorovaných jevů jsem se pokusil i o jejich objasnění. Zejména jsem se z podnětu některých soudců a zaměstnanců soudu zaměřil na klesající počet rozsudků pro zmeškání vydaných v úvěrových kauzách, kde si klesající množství zde vydávaných rozsudků pro zmeškání zasvěcení pracovníci justice vysvětlují jednak novou úpravou poskytování spotřebitelských úvěrů, jednak judikaturou Krajského soudu v Praze a Soudního dvora Evropské unie. Je ale zároveň zajímavé, že jakkoli jsou soudy nabádány k tomu, aby k neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru přihlížely z moci úřední navzdory české právní úpravě, která v tomto směru není v souladu s evropskou legislativou, soudy nevyužívají možnosti žaloby kontumačním rozsudkem zamítat a teoreticky tak přispívají ke snižování předluženosti nezanedbatelné části populace České republiky, ale raději kontumačním návrhům nevyhovují a věc doprojednávají v režimu § 101 odst. 3. Výsledky výzkumu také potvrdily oprávněnost obav z toho, že žalovaným může být kontumačním rozsudkem uložena povinnost, kterou podle hmotného práva nemají, a umožnily vypracování typického modelového průběhu řízení, které u Okresního soudu v Mělníku končí vydáním rozsudku pro zmeškání.

Myslím si proto, že si mi cíl, který jsem si v úvodu této práce předsevzal, tedy komplexní pojednání o kontumačním rozsudku, podařilo splnit.

Seznam zkratek

c. ř. s. z roku 1895	zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)
energetický zákon	zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Listina	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
návrh zákona	vládní návrh zákona o hromadném řízení
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
tr. z.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva o právech dítěte	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
věcný záměr	věcný záměr civilního řádu soudního
z. ř. s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
z. s. ú.	zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BARTONÍČKOVÁ, Klára a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, č. 17, s. 611.

BARTOŠ, Aleš. Rozsudek pro zmeškání. *Právní rádce*. 1995, č. 2, s. 14.

BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1, s. 31-35.

BOURA, Ferdinand. Rozsudek pro zmeškání a zásada materiální pravdy. *Právník*. 1952, č. 4, s. 225-236.

BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. *Právní rozhledy*, 1994, č. 2, s. 33-39.

DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního. Finální znění 2. verze*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020. 444 s.

DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, Lucie a Zuzana KULHÁNKOVÁ. SOUDNÍ DVŮR EU: Povinnost národních soudů zkoumat podmínky platnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru z úřední povinnosti, aniž by námitku neplatnosti vznesl spotřebitel. *Obchodněprávní revue*. 2020, č. 2, s. 149.

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 3328 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

DRÁPAL, Ljubomír. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 9, s. 1.

Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: nákladem Právníkové fakulty University Komenského, 1927. 656 s.

HROMADA, Miroslav a Pavel HORÁK. Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2005, č. 3, s. 92-95.

HUDKOVÁ, Barbora. Fikce uznání nároku žalovaným: K nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/15. *Právní rozhledy*, 2017, č. 23-24, s. 834-838.

HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních sporech. *Právo a podnikání*. 1996, č. 7-8, s. 34-38.

HUŠEK, Jan. Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. *Obchodní právo*. 1998, č. 5, s. 12-19.

IŠTVÁNEK, František. Opravdu jde o hranice neúplné apelace nebo o podstatu rozhodování. *Právní rozhledy*. 2003, č. 10, s. 517.

IŠTVÁNEK, František. *Přehled judikatury ve věcech rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a podmínek odvolání*. Praha: ASPI, 2006. 158 s. ISBN 80-7357-165-X.

JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. Knihovnička Orac. 136 s. ISBN 80-86199-86-X.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. (§ 79 až 180 o. s. ř)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV. (§ 201 až 250t o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 288 s. ISBN 978-80-7598-369-6.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 13, s. 479.

KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. 728 s. ISBN 978-80-7201-741-6.

KULHÁNEK, Martin. Nad důvodností a včasností omluvy podle § 153b odst. 1 o.s.ř. *Obchodní právo*. 2001, č. 6, s. 20-22.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1116 s. ISBN 978-80-7478-986-1.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1012 s. ISBN 978-80-7478-869-7.

LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, č. 6, s. 401-413.

LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., VALDHANS, J. (eds.) *Dny práva 2017. Reforma civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. 95 s. ISBN 978-80-210-898-1.

LAVICKÝ, Petr a Jaruška STAVINHOVÁ. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*. 2008, č. 9, s. 369-380.

LAVICKÝ, Petr a Jiří SPÁČIL. *Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. 260 s. ISBN 978-80-7357-542-7.

MACKOVÁ, Alena a kol. *Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekonstrukci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. Praha: Spolek českých právníků Všeohr, 2016. 215 s. ISBN 978-80-85305-51-7.

MACKOVÁ, Alena. Nad novelou občanského soudního řádu. *Bulletin advokacie*. 1994, č. 1, s. 5.

MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1991. 151 s. ISBN 80-210-0264-6.

MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 28-35.

MACUR, Josef a Jaruška STAVINHOVÁ. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1990. 111 s. ISBN 80-210-0099-6.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2004, č. 4, s. 150.

Olomoucké debaty mladých právníků – Sborník příspěvků. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2007. 246 s. ISBN 978-80-2441-925-1.

PINKAVOVÁ, Zdena a Petra KONEČNÁ. Aktuální otázky rozsudku pro zmeškání ve světle nálezů Pl. ÚS 49/10. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, Vol. 10, č. 2. s. 103-109.

PŘIDAL, Ondřej. Může nebo musí soud vydat rozsudek pro zmeškání? *Právní rozhledy*. 2004, č. 12, s. 472.

SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*. 2020, č. 10, s. 357-363.

SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*. 2019, č. 7-8, s. 13-18.

SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř.“ *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7. s. 74-76.

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Encyklopedie českých právních dějin. XI. Svazek: Řízení*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2018. 909 s. ISBN 978-80-7418-282-2.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Kontumační rozsudky. *Právník*. 1994, č. 3, s. 226-236.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 352 s. ISBN 978-80-7380-334-6.

Sněmovní tisk 35/0. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 9. volební období. 2021. 293 s.

STŘELEČEK, Tomáš a Petr NAVRÁTIL. Náhradní doručení v civilním sporu. *Právník*. 2018, č. 6, s. 495-517.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI). 392 s. ISBN 978-80-7357-414-7.

SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření (§ 114b OSŘ). *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 10, s. 278-282.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. 1840 s. ISBN 978-80-7400-828-3.

SVOBODA, Karel. Obnova řízení, v němž nebylo rozhodnuto na základě dokazování. *Jurisprudence*. 2009, č. 2, s. 3-9.

ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2009. Praha: Linde, 2009. 1262 s. ISBN 978-80-7201-769-0.

ŠTAJGR, František. *Materiální pravda v občanském soudním řízení*. Praha: Orbis, 1954. 149 s.

ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Orbis, 1964. 420 s.

VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935. 125 s.

VRCHA, Pavel. K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 3, s. 85.

VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha: Leges, 2010. Praktik (Leges). 160 s. ISBN 978-80-87212-53-0.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A., a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

WINTEROVÁ, Alena. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie.* 2001, č. 4, s. 8-23.

WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe.* 1993, č. 10, s. 592-599.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní.* 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. 622 s. ISBN 978-80-7380-714-6.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Prvky moderního kontinentálního civilního procesu potřebné pro zefektivnění poskytování soudní ochrany. *Jurisprudence.* 2014, č. 2, s. 9-19.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

KÁBELOVÁ, Andrea. *Statistika nuda je, má však cenné údaje. Část I. – Kolik nás je a kde jsme?* Advokátní deník [online]. Praha: Česká advokátní komora, 8. 7. 2020. Dostupný z: <https://advokatnidenik.cz/2020/07/08/statistika-nuda-je-ma-vsak-cenne-udaje-cast-i-kolik-nas-je-a-kde-jsme/>

TESNEROVÁ, Barbora. Neratovice chtějí prodat část městských bytů. Mělnický deník [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, a.s., 6. 4. 2017. Dostupný z: https://melnicky.denik.cz/zpravy_region/neratovice-chteji-prodat-cast-mestskych-bytu-20170406.html

3. Seznam použitých právních předpisů

instrukce ministerstva spravedlnosti č. 4/2017 ze dne 23. 10. 2017, č.j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech

sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

sdělení Ministerstva spravedlnosti č. 1/2017 ze dne 29. 12. 2017, č.j. 12/2017-OJD-ORG-43

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

zákon č. 113/1895 Sb., o soudním řízeních v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

4. Seznam použité judikatury

usnesení Okresního soudu v Mělníku ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 7 C 87/2014

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 5 C 201/2014

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 22. 5. 2020, č.j. 17 C 148/2019-39

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 18. 12. 2020, sp. zn. 7 C 112/2020

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 26. 4. 2021, č.j. 12 C 30/2021-96

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 4 C 76/2020

rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 24. 6. 2021, č.j. 15 C 1/2021-67

rozsudek Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 1. 3. 1950, sp. zn. Co 28/50

usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94

usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 11. 1996, sp. zn. 16 Co 431/96

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 2003, sp. zn. 17 Co 36/2002

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 47 Co 249/2011

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2012, č.j. 25 Co 101/2013-78

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, č.j. 27 Co 262/2012-59

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2013, č.j. 25 Co 101/2013-78

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 6. 2015, č.j. 91 Co 159/2015-123

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2016, č.j. 26 Co 177/2016-114

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2017, č.j. 21 Co 195/2017-79

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2018, č.j. 22 Co 426/2017-111

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2018, č.j. 30 Co 294/2018-75

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 2. 2019, sp. zn. 27 Co 9/2019

rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 15 Co 368/2019

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2020, č.j. 22 Co 101/2020-114

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 7. 2003, sp. zn. 1 Cmo 148/2003

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 4 Cmo 310/2005

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 322/2016
rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 29. 11. 1966,
sp. zn. 4 Cz 95/66
stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpj
159/79
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 1996, sp. zn. 2 Cdon 637/96
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 561/96
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1027/96
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 447/96
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 1998, sp. zn. 21 Cdo 672/98
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 259/99
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 20 Cdo 2158/98
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1046/99
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1857/98
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2228/99
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 5/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 969/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1050/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2272/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1547/99
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 94/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 737/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1910/2000
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1197/99
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2907/99
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 26 Cdo 1878/2002
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/2002
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1329/2003
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2433/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 1325/2004
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1932/2005
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 25 Cdo 755/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4511/2007
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 21 Cdo 658/2008
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1405/2006
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2959/2007
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1447/2010
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1212/2011
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2011, sp. zn. 26 Cdo 557/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4599/2010
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4098/2010
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 32 Cdo 80/2012
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4475/2011
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2013, sp. zn. 20 Cdo 989/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 122/2014
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. 28 Cdo 715/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2016, sp. zn. 26 Cdo 4211/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 5168/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 5701/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 33 Cdo 5857/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4085/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 29 ICdo 141/2017
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 32 Cdo 4106/2019
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 28 Cdo 4332/2019
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019

usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 5. 1998, sp. zn. I. ÚS 444/97
usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 1999, sp. zn. I. ÚS 143/98
náleží Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01
náleží Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 15/04
náleží Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04
náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 63/05
náleží Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 394/05
náleží Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. I. ÚS 1084/08
náleží Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07
náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08
náleží Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10
náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15
náleží Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15
náleží Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15
náleží Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15
náleží Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16
náleží Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17
náleží Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. I. ÚS 755/16
náleží Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2008 o stížnosti č. 33137/04,
Miloslav Buryška proti České republice
rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 6. 2020 ve věci C-495/19, Kancelaria
Medius SA

5. Seznam ostatních zdrojů

Odpověď Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 3. 8. 2021 na žádost podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, č.j. MSP-580/2021-OSV-OSV
přípis Krajského soudu v Praze ze dne 15. 5. 2012, č.j. 27 Co 262/2012-52

Seznam příloh

Příloha č. 1:

Vzor o. s. ř. 18 Předvolání žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání ve věcech, v nichž může být jednáno bez přítomnosti účastníků, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o. s. ř

Příloha č. 2:

Vzor o. s. ř. 19 Předvolání žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, má-li být při jednání vyslechnut, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

Příloha č. 3:

Vzor o. s. ř. 26 Předvolání zástupce žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

Příloha č. 4:

Vzor o. s. ř. 28 Předvolání zástupce žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, platí-li předvolání též pro zastupovaného účastníka, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

Příloha č. 1

Spisová značka:

(adresát)

PŘEDVOLÁNÍ

Ve věci

žalobce (žalobkyně):

proti

žalovanému (žalované):

o

se nařizuje jednání

na denv hod.

u soudu v, se sídlem

.....

v místnosti č. dv. posch.

K tomuto jednání jste jako žalovaný(á) předvolán(a). Nedostavíte-li se k jednání bez důvodné a včasné omluvy (o důvodnosti omluvy k jednání rozhoduje soud) a navrhne-li to žalobce (žalobkyně), který(á) bude u jednání přítomen (přítomna), bude soud pokládat tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu, za nesporná a na tomto základě může rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Nepožádáte-li spolu s omluvou z důležitého důvodu o odročení jednání (o důvodnosti žádosti o odročení jednání rozhoduje soud) může soud, nevydá-li rozsudek pro zmeškání, věc projednat a rozhodnout ve Vaší nepřítomnosti.

V projednávané věci můžete uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání, v případě, že došlo k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. Z důležitých důvodů Vám soud může na Vaši žádost poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností.

K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř.

K jednání s sebou přineste toto předvolání a svůj občanský průkaz, popřípadě jiný průkaz totožnosti.

Nesplní-li povinný(á) dobrovolně rozsudkem pro zmeškání uložené povinnosti, včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení, může se oprávněný(á) domáhat nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

Jste-li zaměstnán(a), oznamte svému zaměstnavateli, že jste předvolán(a). Máte právo, aby Vám zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při jednání soudu pracovní volno bez náhrady mzdy.

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V dne

.....

Za správnost vyhotovení:

Poučení: Jako účastník řízení máte právo se vyjádřit k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Rozvrh práce každého soudu je veřejně přístupný; každý má právo do něho u soudu nahlédnout a učinit si z něj výpisy nebo opisy.

(O.s.ř. č. 18 - předvolání žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání ve věcech, v nichž může být jednáno bez přítomnosti účastníků, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. - první strana)

Jako účastník řízení můžete požadovat náhradu nákladů, které Vám v řízení vzniknou, zejména hotové výdaje (včetně soudního poplatku), ušlý výdělek, náklady důkazů a odměnu za zastupování advokátem nebo notářem. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí. Budete-li žádat náhradu ušlého výdělku, místního přepravného a jízdného, postupujte podle poučení níže uvedeného.

I. Jste-li v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, nechte si na tomto předvolání potvrdit průměrný hodinový výdělek.

Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzuji, že předvolaný(á)

má průměrný hrubý hodinový výdělek ve výši Kč. Jeho (Její) pracovní doba v den předvolání je od do včetně neplacené přestávky na jídlo a oddech v trvání minut na pracovišti v

Ušlý výdělek mu (jí) bude sražen ze mzdy (platu).

V..... dne.....

razítko a podpis

II. Jste-li výdělečně činný(á) jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, předložte poslední pravomocný platební výměr orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který budete náhradu ušlého výdělku požadovat.

III. Budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu místního přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku.

IV. Jestliže bydlíte, pracujete nebo se dočasně zdržujete v jiném místě, než kam jste předvolán(a), a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku; v případě, že jste použil(a) k cestě vlastní motorové vozidlo, můžete požadovat náhradu jízdného podle právních předpisů o cestovních náhradách. V tomto případě je nutno předložit technický průkaz tohoto vozidla (velký), příp. i aktuální doklad o nákupu pohonných hmot, jejich ceně a oznámit i přesný počet ujetých kilometrů.

Příloha č. 2

Spisová značka:

(adresát)

PŘEDVOLÁNÍ

Ve věci

žalobce (žalobkyně):

proti

žalovanému (žalované):

o

se nařizuje jednání

na denv hod.

u soudu v, se sídlem

.....

v místnosti č. dv. posch.

K tomuto jednání jste jako žalovaný(á) předvolán(a). Při jednání budete vyslechnut(a) jako účastník řízení (§ 131 o.s.ř.). Nedostavíte-li se k jednání bez důvodné a včasné omluvy (o důvodnosti omluvy k jednání rozhoduje soud) a navrhne-li to žalobce (žalobkyně), který(á) bude u jednání přítomen (přítomna), bude soud pokládat tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu, za nesporná a na tomto základě může rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Nevydá-li soud rozsudek pro zmeškání, může Vám být uložena pořádková pokuta až do výše 50.000,- Kč, může být nařízeno Vaše předvedení k soudu a může Vám být uloženo zaplatit ostatním účastníkům náhradu nákladů řízení, které jim vznikly v důsledku toho, že jste se nedostavil(a) k jednání.

V projednávané věci můžete uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání, v případě, že došlo k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. Z důležitých důvodů Vám soud může na Vaši žádost poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností.

K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř.

K jednání s sebou přineste toto předvolání a svůj občanský průkaz, popřípadě jiný průkaz totožnosti.

Nesplní-li povinný(á) dobrovolně rozsudkem pro zmeškání uložené povinnosti, včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení, může se oprávněný(á) domáhat nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

Jste-li zaměstnán(a), oznamte svému zaměstnavateli, že jste předvolán(a). Máte právo, aby Vám zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při jednání soudu pracovní volno bez náhrady mzdy.

Soud Vám ukládá, abyste při jednání předložil(a) tyto listiny:

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V dne

.....

Za správnost vyhotovení:

Poučení: Jako účastník řízení máte právo se vyjádřit k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Rozvrh práce každého soudu je veřejně přístupný; každý má právo do něho u soudu nahlédnout a učinit si z něj výpisy nebo opisy.

(O.s.ř. č. 19 - předvolání žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, má-li být při jednání vyslechnut, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. - první strana)

Jako účastník řízení můžete požadovat náhradu nákladů, které Vám v řízení vzniknou, zejména hotové výdaje (včetně soudního poplatku), ušlý výdělek, náklady důkazů a odměnu za zastupování advokátem nebo notářem. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí. Budete-li žádat náhradu ušlého výdělku, místního přepravného a jízdného, postupujte podle poučení níže uvedeného.

I. Jste-li v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, nechte si na tomto předvolání potvrdit průměrný hodinový výdělek.

Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzuji, že předvolaný(á)
má průměrný hrubý hodinový výdělek ve výši Kč. Jeho (Její) pracovní doba v den předvolání je od do včetně neplacené přestávky na jídlo a oddech v trvání minut na pracovišti v

Ušlý výdělek mu (jí) bude sražen ze mzdy (platu).

V..... dne.....

razítko a podpis

II. Jste-li výdělečně činný(á) jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, předložte poslední pravomocný platební výměr orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který budete náhradu ušlého výdělku požadovat.

III. Budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu místního přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku.

IV. Jestliže bydlíte, pracujete nebo se dočasně zdržujete v jiném místě, než kam jste předvolán(a), a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku; v případě, že jste použil(a) k cestě vlastní motorové vozidlo, můžete požadovat náhradu jízdného podle právních předpisů o cestovních náhradách. V tomto případě je nutno předložit technický průkaz tohoto vozidla (velký), příp. i aktuální doklad o nákupu pohonných hmot, jejich ceně a oznámit i přesný počet ujetých kilometrů.

Příloha č. 3

Spisová značka:

(adresát)	(účastník)

PŘEDVOLÁNÍ

Ve věci

žalobce (žalobkyně):

proti

žalovanému (žalované):

O

se nařizuje jednání

na denv hod.

u soudu v, se sídlem

.....

v místnosti č. dv. posch.

K tomuto jednání jste předvolán(a) jako zástupce (zástupkyně) žalovaného(é). Nedostavíte-li se a nedostavíte-li se ani žalovaný(á) k jednání bez důvodné a včasné omluvy (o důvodnosti omluvy k jednání rozhoduje soud) a navrhne-li to žalobce (žalobkyně), který(á) bude u jednání přítomen (přítomna), bude soud pokládat tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu, za nesporná a na tomto základě může rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Nevydá-li soud rozsudek pro zmeškání, může věc projednat a rozhodnout ve Vaší nepřítomnosti.

Vámi zastupovaný(á) žalovaný(á) je k jednání předvolán(a) samostatným předvoláním.

V projednávané věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání, v případě, že došlo k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. Z důležitých důvodů Vám soud může na Vaši žádost poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností.

K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř.

K jednání s sebou přineste toto předvolání a svůj občanský průkaz, popřípadě jiný průkaz totožnosti.

Jste-li advokátem nebo notářem, jste povinen mít u sebe průkaz advokáta nebo notáře.

Nejste-li advokátem nebo notářem a jste-li zaměstnán(a), oznamte svému zaměstnavateli, že jste předvolán(a). Máte právo, aby Vám zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při jednání soudu pracovní volno bez náhrady mzdy.

Soud Vám ukládá, abyste při jednání předložil(a) tyto listiny:

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V dne

.....

Za správnost vyhotovení:

Poučení: Jako zástupce (zástupkyně) účastníka řízení máte právo se vyjádřit k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Rozvrh práce každého soudu je veřejně přístupný; každý má právo do něho u soudu nahlédnout a učinit si z něj výpisy nebo opisy.

Náklady, které účastníkům nebo jejich zástupcům v řízení vzniknou, zejména hotové výdaje (včetně soudního poplatku), ušlý výdělek, náklady důkazů a odměna za zastupování advokátem nebo notářem, patří do nákladů řízení Vámi zastupovaného účastníka. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí.

Budete-li žádat náhradu ušlého výdělku, místního přepravného a jízdného, postupujte podle poučení níže uvedeného. Náhrada ušlého výdělku a místního přepravného nenáleží zástupci účastníka, který je advokátem nebo notářem.

I. Jste-li v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, nechte si na tomto předvolání potvrdit průměrný hodinový výdělek.

Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzuji, že předvolaný(á)
má průměrný hrubý hodinový výdělek ve výši Kč. Jeho (Její) pracovní doba v den předvolání je od do včetně neplacené přestávky na jídlo a oddech v trvání minut na pracovišti v

Ušlý výdělek mu (jí) bude sražen ze mzdy (platu).

V dne

razítko a podpis

II. Jste-li výdělečně činný(á) jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, předložte poslední pravomocný platební výměr orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který budete náhradu ušlého výdělku požadovat.

III. Budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu místního přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku.

IV. Jestliže bydlíte, pracujete nebo se dočasně zdržujete v jiném místě, než kam jste předvolán(a), a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku; v případě, že jste použil(a) k cestě vlastní motorové vozidlo, můžete požadovat náhradu jízdného podle právních předpisů o cestovních náhradách. V tomto případě je nutno předložit technický průkaz tohoto vozidla (velký), příp. i aktuální doklad o nákupu pohonných hmot, jejich ceně a oznámit i přesný počet ujetých kilometrů.

(O.s.ř. č. 26 - předvolání zástupce žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. - druhá strana)

Příloha č. 4

Spisová značka:

(adresát)	(účastník)

PŘEDVOLÁNÍ

Ve věci

žalobce (žalobkyně):

.....

proti

žalovanému (žalované):

.....

o

.....

se nařizuje jednání

na denv hod.

u soudu v, se sídlem

.....

v místnosti č. dv. posch.

K tomuto jednání jste předvolán(a) jako zástupce (zástupkyně) žalovaného (žalované) a předvolání současně platí pro Vámi zastupovaného účastníka řízení. Nedostavíte-li se a nedostaví-li se ani žalovaný(á) k jednání bez důvodné a včasné omluvy (o důvodnosti omluvy k jednání rozhoduje soud) a navrhne-li to žalobce (žalobkyně), který(á) bude u jednání přítomen (přítomna), bude soud pokládat tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu, za nesporná a na tomto základě může rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Nevydá-li soud rozsudek pro zmeškání, může věc projednat a rozhodnout ve Vaší nepřítomnosti a v nepřítomnosti žalovaného (žalované).

V projednávané věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání, v případě, že došlo k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. Z důležitých důvodů Vám soud může na Vaši žádost poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností.

K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván

k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř.

Nesplní-li povinný(á) dobrovolně rozsudkem pro zmeškání uložené povinnosti, včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení, může se oprávněný(á) domáhat nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

K jednání s sebou přineste toto předvolání a svůj občanský průkaz, popřípadě jiný průkaz totožnosti. Je-li zástupcem účastníka advokát nebo notář, je povinen mít u sebe průkaz advokáta nebo notáře.

Nejste-li advokátem nebo notářem a jste-li zaměstnán(a), oznamte svému zaměstnavateli, že jste předvolán(a). Máte právo, aby Vám zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při jednání soudu pracovní volno bez náhrady mzdy.

Soud Vám ukládá, abyste při jednání předložil(a) tyto listiny:

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V dne

.....

Za správnost vyhotovení:

Upozornění: Předvolání k jednání soud doručuje pouze zástupci (zástupkyni) účastníka řízení (§ 50b odst.1 o.s.ř.). Je proto na zástupci (zástupkyni), aby účastníka řízení o nařízeném jednání informoval(a). Dostaví-li se účastník řízení k nařízenému jednání, je povinen mít u sebe svůj občanský průkaz, popřípadě jiný průkaz totožnosti.

Poučení: Jako zástupce (zástupkyně) účastníka řízení máte právo se vyjádřit k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Rozvrh práce každého soudu je veřejně přístupný; každý má právo do něho u soudu nahlédnout a učinit si z něj výpisy nebo opisy.

Náklady, které účastníkům nebo jejich zástupcům v řízení vzniknou, zejména hotové výdaje (včetně soudního poplatku), ušlý výdělek, náklady důkazů a odměna za zastupování advokátem nebo notářem, patří do nákladů řízení Vámi zastupovaného účastníka. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí.

(O.s.ř. č. 28 - předvolání zástupce žalovaného k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání, platí-li předvolání též pro zastupovaného účastníka, pokud nebylo provedeno přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. - první strana)

Budete-li žádat nebo bude-li žádat Vámi zastupovaný účastník náhradu ušlého výdělku, místního přepravného a jízdného, postupujte podle poučení níže uvedeného. Náhrada ušlého výdělku a místního přepravného nenáleží zástupci účastníka, který je advokátem nebo notářem.

I. Jste-li v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, nechte si na tomto předvolání potvrdit průměrný hodinový výdělek.

Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzuji, že předvolaný(á)
má průměrný hrubý hodinový výdělek ve výši Kč. Jeho (Její) pracovní doba v den předvolání je od do včetně neplacené přestávky na jídlo a oddech v trvání minut na pracovišti v

Ušlý výdělek mu (jí) bude sražen ze mzdy (platu).

V dne

razítko a podpis

II. Jste-li výdělečně činný(á) jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, předložte poslední pravomocný platební výměr orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který budete náhradu ušlého výdělku požadovat.

III. Budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu místního přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku.

IV. Jestliže bydlíte, pracujete nebo se dočasně zdržujete v jiném místě, než kam jste předvolán(a), a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů účastníků řízení náhradu přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku; v případě, že jste použil(a) k cestě vlastní motorové vozidlo, můžete požadovat náhradu jízdného podle právních předpisů o cestovních náhradách. V tomto případě je nutno předložit technický průkaz tohoto vozidla (velký), příp. i aktuální doklad o nákupu pohonných hmot, jejich ceně a oznámit i přesný počet ujetých kilometrů.

Kontumační rozsudek – stav a perspektivy

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem rozsudku pro zmeškání, neboli kontumačního rozsudku, a stavem a perspektivami jeho právní úpravy.

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku, který umožňuje soudu za určitých podmínek rozhodnout věc bez dokazování na základě toho, že vezme tvrzení uváděná žalobcem za nesporná. Díky tomu jde o nástroj, který umožňuje urychlit řízení. Rozsudek pro zmeškání je klasickým procesněprávním institutem s dlouhou tradicí sahající až do dob starých Římanů. Tradice kontumace v českém právu byla narušena přijetím občanského soudního řádu v roce 1950 a úprava rozsudku pro zmeškání se do českého práva vrátila až po vzniku samostatné České republiky, avšak byla vybudována na jiném základě než úprava na našem území platná do přijetí kodexu z roku 1950. Proto je zmeškání v české právní úpravě pojímáno úžeji oproti úpravě rakouské, což je zdrojem některých problémů, s nimiž se současná úprava rozsudků pro zmeškání musí potýkat. Zákonodárce jako řešení však ne zvolil cestu rozšíření možnosti vydávat rozsudky pro zmeškání na situace, kdy se žalovaný nevyjádří k žalobě anebo kdy se nedostaví k přípravnému jednání. V těchto případech, ačkoli jde ve své podstatě o zmeškání, zákon finguje, že žalovaný nárok uznává, což je odbornou veřejností kritizováno zejména pro rozpor s dispoziční zásadou. Obecná charakteristika kontumačního rozsudku, vývoj jeho právní úpravy, soulad se zásadami civilního procesu a vztah uznání a zmeškání jsou obsahem prvních čtyř kapitol této diplomové práce.

V páté kapitole diplomová práce pojednává o podmínkách kontumace. Aby mohl soud rozsudek pro zmeškání vydat, musí být splněny jednak podmínky stanovené přímo zákonem (zejména neomluvené zmeškání prvního jednání žalovaným, kterému byla žaloba a předvolání řádně doručeny do vlastních rukou alespoň 10 dní předtím a návrh žalobce na vydání rozsudku pro zmeškání) a jednak další podmínky dovozované soudní praxí souhrnně označované jako vhodnost kontumace. Diplomová práce se každou podmínkou zabývá a zejména se kriticky staví k dosavadní praxi spočívající v tom, že pokud soud nevyhoví návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání, nevydává o tom žádné rozhodnutí.

Specifická povaha rozsudku pro zmeškání se promítá i v odlišných náležitostech jeho písemného vyhotovení (zejména ve stručném odůvodnění). O tom blíže pojednává kapitola šestá.

Kapitola sedmá se potom zabývá možnostmi obrany proti kontumačním rozsudkům. Obrana proti kontumačním rozsudkům totiž stojí na dvoukolejném pojetí, protože vedle

standardního řádného opravného prostředku v podobě odvolání lze také proti nim podat návrh na zrušení rozsudku, pokud žalovaný zmeškal první jednání z omluvitelných důvodů. Kapitola sedmá však věnuje pozornost také mimořádným opravným prostředkům a dalším možnostem obrany zejména ve vykonávacím nebo exekučním řízení.

Perspektivami právní úpravy se zabývá kapitola osmá. Jednak jsou zde předneseny návrhy možných změn přímo autorem práce, ale je zde také rozebráno pojetí rozsudku pro zmeškání ve věcném záměru chystaného nového českého kodexu upravujícího civilního řízení a v plánované úpravě hromadných žalob.

V závěru nabízí práce pohled na rozhodování Okresního soudu v Mělníku a snaží se o jeho analýzu a vysvětlení některých pozorovaných jevů.

Klíčová slova: rozsudek pro zmeškání, kontumační rozsudek, Mělník

Default Judgement – Status and Perspectives

Abstract

This thesis deals with the topic of default judgment and the status and perspectives of its legal regulation.

A default judgment is a special type of judgment that allows the court, under certain conditions, to decide a case without taking evidence on the basis that the allegations made by the plaintiff are undisputed. This makes it an instrument which allows proceedings to be expedited. The default judgment is a classic procedural law institution with a long tradition dating back to the ancient Romans. The tradition of contumacious proceedings in Czech law was disrupted by the adoption of the Code of Civil Procedure in 1950 and the default judgment returned to Czech law only after the establishment of the independent Czech Republic, but it was built on a different basis than the rules in force in the Czech Republic until the adoption of the 1950 Code. As a result, the Czech legal system treats default judgement in a narrower way than the Austrian system, which is the source of some of the problems with which the current system of default judgments has to contend. However, the legislator did not choose to extend the possibility of issuing default judgments to situations where the defendant fails to make a statement of defence or to appear at a preparatory hearing. In those cases, although they are in fact cases of default, the law assumes that the defendant accepts the claim, which has been criticised by the profession, in particular for being contrary to the principle of dispositive effect. The general characteristics of the default judgment, the development of its legal regulation, its consistency with the principles of civil procedure and the relationship between recognition and default are the subject of the first four chapters of this thesis.

The fifth chapter of the thesis deals with the conditions of issuing default judgement. In order for the court to issue a default judgment, both the conditions set out directly by law (in particular, the defendant's unexcused absence from the first hearing, who was duly served with the application and summons at least 10 days beforehand, and the plaintiff's application for a default judgment) and other conditions derived from judicial practice, collectively referred to as the appropriateness of the default judgment, must be met. The thesis examines each condition and, in particular, is critical of the current practice of not issuing a decision on a default judgment unless the court grants the motion.

The specific nature of the default judgment is also reflected in the different elements of its written form (in particular the brief statement of reasons). This is discussed in more detail in Chapter 6.

Chapter 7 then deals with the possibilities of defending against default judgments. The defence against judgments by default is based on a two-track approach, since, in addition to the standard ordinary remedy of appeal, an application may also be made to set aside the judgment if the defendant missed the first hearing for excusable reasons. However, Chapter 7 also focuses on extraordinary remedies and other defences, particularly in enforcement or execution proceedings.

Chapter 8 deals with the perspectives of legal regulation. Firstly, proposals for possible changes are presented by the author of the thesis, but also the concept of default judgment in the substantive plan of the forthcoming new Czech Code of Civil Procedure and in the planned regulation of class actions is discussed.

In the conclusion, the thesis offers a view of the decision-making of the District Court in Mělník and tries to analyse and explain some of the observed phenomena.

Key words: Default judgement, Summary judgement, Mělník